

“ÂKİF”

KÜÇÜKÇEKMECE MİLLÎ EĞİTİM DERGİSİ “MEHMET ÂKİF ERSOY” ÖZEL SAYISI 2021

m. yonay

İÇİNDEKİLER

- ADANMIŞ ÖMÜR** 03
Turan BEDİRHANOĞLU
Küçükçekmece Kaymakamı
- İSTİKLÂL VE VATAN İÇİN** 05
ÇARPAN YÜREK AKİF
Murat GÖZÜDOK
Küçükçekmece
İlçe Millî Eğitim Müdürü
- EDİTÖRDEN** 07
Hülya SÖĞÜT
Küçükçekmece
İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü
- MEHMET** 09
ÂKİF ERSOY'UN HAYATI
- TBMM'DE** 13
DİKKATE ALINAN
DİĞER MARŞLAR
- İSTİKLÂL** 17
MARŞIMIZIN AÇIKLAMASI
- MEHMET ÂKİF'İ SORDUK** 25
- YAŞAMINDAN** 27
KALEMİNE YANSIYAN
REALİST ÇİZGİLER
- DEĞERLER BAĞLAMINDA** 29
MEHMET ÂKİF'TE
İDEAL İNSAN
- 32** DOSTLARININ
GÖZÜNDEN MEHMET
ÂKİF ERSOY
- 40** MEHMET ÂKİF ERSOY'UN
DERGİCİLİK YÖNÜ
- 43** MEHMET ÂKİF'İN BALIKESİR
KONUŞMASI VE MİLLÎ
MÜCADELE YOLCULUĞU
- 48** SAFAHAT
- 50** ÂKİF'İN VEFATINDAN
ÖNCEKİ SON RÖPORTAJ
- 53** "ÇANAKKALE ŞEHİTLERİ"
ŞİİRİNİN HİKÂYESİ
- 57** MEHMET ÂKİF ERSOY'UN
ANISINI YAŞATAN MÜZELER
- 62** İLÇEMİZDE YAPILAN
ANMA PROGRAMI VE
ETKİNLİKLER

HAK SAHİBİ Murat GÖZÜDOK
KÜÇÜKÇEKMECE İLÇE MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRÜ

BASIN ve HALKLA İLİŞKİLER Murat GÜNDÜZ
KÜÇÜKÇEKMECE İLÇE MİLLÎ EĞİTİM ŞUBE MÜDÜRÜ

EDİTÖR Hülya SÖĞÜT

YAYIN KURULU Aslıhan Mutlu İNCESU
Burhan TAŞDEMİR
Deniz UZGÜR
Ezgi DEMİR
Hanefi ÖZKUL
Hülya SÖĞÜT
Zehra Koçak ASLAN

GRAFİK TASARIM Ateş TAŞ

ÖN KAPAK RESİM Mehmet YANGIR

YAYIN İNCELEME Hülya SÖĞÜT
Zehra Koçak ASLAN
Ateş TAŞ

BASIM YERİ KÜÇÜKÇEKMECE DR. OKTAY DURAN
MESLEKİ VE TEKNİK ANADOLU LİSESİ

İLETİŞİM KÜÇÜKÇEKMECE İLÇE MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ
(0212) 470 40 52 - 59
meb.kucukcekmece@gmail.com
Atakent Mahallesi Cumhuriyet Caddesi No:4
Küçükçekmece/İstanbul

**Dergideki yazıların sorumluluğu tamamen yazarlarına aittir.*

ADANMIŞ ÖMÜR

Milletimizin bağımsızlık mücadelesinin en önemli simgelerinden biri olan şanlı bayrağımızı ebedileştiren bir manzume olan İstiklâl Marşı, hiç şüphesiz ki Türk milletinin varlık sebebinin en iyi anlatan ve milletimizi aynı "ülkü"de birleştiren ulusal bir marştır. İstiklâl Marşı'nı anlayabilmenin ve gelecek nesillere aktarabilmenin yolu öncelikle Mehmet Âkif Ersoy'u çok iyi tanımaktan geçer. Mehmet Âkif Ersoy'u tanımak, onun "*vatan sevgisini, millî mücadele ruhunu, Allah inancını*" bilmek ve bu yüce duygularla ortaya çıkan "*vatan, ulus ve hürriyet*" kavramlarını damarlarınızda dolaşan o asil kanda hissetmek demektir.

Mehmet Âkif, gerek kişilik özellikleri gerek yaşam tarzıyla gerekse bütün ömrü boyunca bir inanç uğruna verdiği yaşam mücadelesiyle abide bir şahsiyettir.

Bir marş düşünün ki yurdun hangi köşesinde okunursa okunsun aynı ulvi düşüncelerle kalplerimizi birleştiriyor. Bir marş düşünün ki "*Korkma*" diye başlıyor ve nihai zaferle yani "*İstiklâl*"le sonuçlanarak ruhumuzun en ücra köşesinden ümitsizliği söküp atıyor. Bir marş ki "*toprak*" parçası olmaktan kurtardıkları vatani, "*cennet bahçeleriyle*" bezeyen şehitlere adanıyor. Ve ne kadar şanslı bir milletiz ki bizi bize en iyi şekilde anlatan ve 100. yılını kutladığımız İstiklâl Marşımızın şairi Mehmet Âkif Ersoy'dur. "*İçtimai dertleri*" konu edinen Safahat'ın yazarı... "*Eserine uzun ömür dileyen, uzun zaman sarf eder.*" diyen Cenap Şahabettin'in

de belirttiği gibi yazdıkları ebediyen milletin hafızasına kaydolmuş dizelerin şairi...

Turan BEDİRHANOĞLU
Küçükçekmece Kaymakamı

Toplumsal birlik ve beraberliğe en çok ihtiyaç duyduğumuz şu günlerde bireysel düşünmenin değil cemiyet bilincinin önemini anlatan şu dizelerle karşılaşırız:

***"Bugün ferdî mesâînin nedir mahsûlü? Hep hüsrân;
Birer beyhûde yaştır damlayan tek tek alınlardan!
Cihan artık değişmiş, infirâdın var mı imkânı,
Göçüp ma'mûrelerden boylasan hattâ beyâbânı?..
Yaşanmaz böyle tek tek, devr-i hâzır: Devr-i cem'îyyet!"***

Bugünlerde insanlığı ümitsizliğe düşüren ve tüm dünyayı ve ülkemizi saran salgın şartlarında Mehmet Âkif'in inanç dolu dizelerini hatırlatmak yerinde olur diye düşünüyorum:

***"İş bitti... Sebâtın sonu yoktur!" deme, yılma.
Ey millet-i merhûme, sakın ye'se kapılma.***

Tüm dünyanın ve ülkemizin darboğazdan geçtiği şu günlerde bizlere gerekli olan tek şey, ömrünü mücadele uğruna adayan Mehmet Âkif'in inancı ve kararlılığıdır. Bu anlamda "*12 Mart İstiklâl Marşımızın Kabulünün 100. Yılı ve Mehmet Âkif'i Anma Günü*" yurdumuza ve milletimize hayırlı olsun. Üstadın deyişiyle: "*Allah bu millete bir daha İstiklâl Marşı yazdırmasın!*"

*“Bekâyı hak tanıyan sa’yi vazife bilir,
Çalış, çalış ki bekâ sa’y olursa hak edilir...
Kamer çalışmadadır, gökle yer çalışmadadır,
Güneş çalışmada, seyyâreler çalışmadadır,
Didinmeden geri durmaz nücûm-ı güsîdâr
Bütün alın teridir durmayıp yağan envâr.”
Mehmet Âkif ERSOY*

İSTİKLÂL VE VATAN İÇİN ÇARPAN YÜREK ÂKİF

Balkan Harbi'nde Süleymaniye Camii'nden, Kurtuluş Savaşı'nda Nasrullah Camii'nden, Cumhuriyetin ilanında Millet Meclisinden yükselen ve gönülleri fetheden bir sestir, Mehmet Âkif.

Âkif; sanatı ve şiirleriyle bütün gücünü milletin kurtuluş mücadelesine adanmış bir mütefekkir, şair ve aydındır.

Osmanlı İmparatorluğu'nun çöküşüne şahit olan fakat umudunu kaybetmeyen, kendini milletin ve vatanının varlığına adanmış bir dava adamıdır. Âkif şiirlerinde, verdiği vaazlarda bir sosyolog gibi Müslümanların kudretli günlerini hatırlatır, içine düştükleri zilleti sebepleriyle birlikte ortaya koyar, cehalete yüklenir ve milletine,

*Ye's öyle bataktır ki düşersen boğulursun.
Ümîde sarıl sım sıkı, seyret ne olursun!
Azmiyle, ümidiyle yaşar hep yaşayanlar;
Me'yûs olanın rûhunu, vicdânını bağlar
Hüsrâna rıza verme... Çalış... Azmi bırakma;
Kendin yanacaksan bile, evlâdını yakma!
Sâhipsiz olan memleketin batması haktır;
Sen sâhip olursan bu vatan batmayacaktır.*

diyerek ümit aşlar ve yol gösterir. O, yol göstermekle kalmaz, milletiyle yola çıkar; Kuvayimillîye hareketine gönüllü olarak katılır. Anadolu'yu karış karış dolaşır, inandığı değerler uğruna Necid çöllerinden Yemen'e, Almanya'ya kadar gider.

Millî şairimiz için *"Mehmet Âkif, bizim yalnız asrımızın değil, hatta tarihimizin en büyük destanı şairidir. Onun kalbi fani hislerden çok uzak ve çok çok yüksek iki aşk ile yanar: Din aşkı, vatan aşkı..."* ifadelerini kullanan Cenap Şahabettin, Âkif'in kudretli bir şair ve mütebedeyyin bir vatanperver olduğunu ifade etmiştir.

Türk ordusunun tüm dünyaya meydan okuduğu Çanakkale Zaferi'ni,

Murat GÖZÜDOK
Küçükçekmece Millî Eğitim
Müdürü

*"Kahraman orduyu seyret ki bu tehdîde güler!
Ne çelik tabyalar ister, ne siner hasmından;
Alınır kal'a mı göğsündeki kat kat îman?
Hangi kuvvet onu, hâşâ, edecek kahrına râm?
Çünkü te'sîs-i İlâhî o metîn istihkâm"*

dizeleriyle adeta destanlaştırmıştır.

Kazanılan bu zafer necip milletimiz için bir moral ve İstiklâl mücadelemiz için dönüm noktası olmuştur. Kurtuluş Mücadelesi için cepheden cepheye koşan ordumuza manevi destek olması için millî marş yazılması kararı alındığında akla gelen ilk isim Mehmet Âkif olmuştur.

Çünkü bir millî marş ait olduğu milletin değerlerini, cesaretini, vatan sevgisini ve bağımsızlık mücadelesini anlatan en kıymetli şiiirdir. Milletin geçmişi, âni ve geleceği arasında bağ kuran bir köprüdür. Bu köprüyü en güzel ifade edecek isim şüphesiz Âkif'tir.

12 Mart 1921'de TBMM'de ayakta alkışlanarak kabul edilen ve,

*Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.*

dizeleriyle ordusuna ve milletine seslenen Âkif, İstiklâl Marşı'nın sonunda,

*Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl;
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.
Ebediyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl:
Hakkıdır, hür yaşamış bayrağımın hürriyet;
Hakkıdır, Hakk'a tapan milletimin istiklâl!*

dizeleriyle gelecek nesillere yol gösterir...

Âkif, Nurettin Topçu'nun "*Büyük adam sanatıyla şahsiyetini birleştiren adamdır.*" tanımının ta kendisidir. Âkif makam, mevki ve siyasi statüler peşinde koşmayan ne söylediye inandığı için söyleyen samimi bir aydındır. O gençleri çok

sever ve onlara gönül bağlar.

Âkif'in gönül bağladığı genç Âsım'dır. Âsım, hakkın peşinde koşan adaletten ayrılmayan mazisiyle barışık yolunu ilim ve fenle aydınlatan bir gençtir.

Bugün Millî Eğitim Bakanlığımızın okullarda görmek istediği ideal genç; akademik sahada başarılı, çalışkan, kafa yoran, ülkesini ve dünyayı takip eden, farkındalığı yüksek, idealleri olan, bu idealleri ahlak, terbiye ve vatan sevgisi ile taçlandırın Âkif'in Âsım'dır. Bu da Âkif'in aradan bir asır geçmiş olmasına rağmen vizyon sahibi bir entelektüel olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Zira Mehmet Âkif bu millete yol gösterecek kutup yıldızlarından biridir.

Toprakta gezen gölgeme toprak çekilince

Günler şu heyûlâyı da er geç silecektir.

*Rahmetle anılmak, ebediyet budur amma,
Sessiz yaşadım, kim, beni nereden bilecektir?*

Bu dizelerden de anlaşıldığı üzere Âkif, hayatının son dönemlerinde unutulma korkusu yaşasa da necip milletimiz Âkif'i hayata gözlerini yumduğu 27 Aralık 1936'dan beri hafızasında ve gönlünde hürmet ve muhabbetle yâd etmektedir. Hüseyin Cahit Yalçın'ın, "*Mehmet Âkif'in hayatı, eserlerinden çok daha muhteşem bir şiiirdir...*" ifadesi, hangi dünya görüşünden hangi meşrepten hangi eğitim seviyesinden olursa olsun Âkif'in milletimizin ortak değer olduğunu ortaya koymaktadır.

İstiklâl Marşımızın kabulünün 100. yılı münasebetiyle 2021 yılı TBMM'de alınan ortak bir kararla Mehmet Âkif ve İstiklâl Marşı Yılı olarak kabul edilmiştir.

İstiklâl Marşı'nı her okuduğumuzda rahmet ve minnetle andığımız Âkif'i anlamak için Küçükçekmece İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü olarak Âkif'e özel bir dergi yayınlama kararı aldık. Dergimizin hazırlanmasında röportaj ve yazılarıyla destek veren akademisyenlerimizi, öğretmenlerimizi ve ilçemiz dergi komisyonunu tebrik ederim.

Hülya SÖĞÜT
Küçükçekmece Millî Eğitim
Müdürlüğü

Editörden

Kıymetli Mehmet Âkif Ersoy Dostları,

İstiklâl şairimiz Mehmet Âkif Ersoy, tarihimizde örneğine az rastlanan önemli bir ilim, fikir, edebiyat ve mücadele insanıdır. Biz bu çalışmamızda usta bir hatip, kuvvetli bir edip olan millî marşımızın şairi Âkif'in herkesçe bilinen vasıflarının dışında; şahsiyetini, ahlakını, gençlere ve eğitime bakış açısını ortaya koymaya çalıştık.

İlçemiz dergisinin bu sayısını Âkif'e özel yayına hazırladık. Mehmet Âkif Ersoy'un iyi anlaşılması için merhumun hayatı ve eserlerinin yanı sıra şahsiyetinin muhakkak bilinmesi gereken ana hatları ve entelektüel yönünü özlü bir şekilde tekrara düşmeden okuyucularımıza sunmaya gayret ettik.

2021 yılı, İstiklâl Marşımızın TBMM tarafından millî marş olarak kabulünün 100. yıl dönümüdür. Bu sebeple bu yıl, TBMM tarafından alınan ortak bir kararla "Mehmet Âkif ve İstiklâl Marşı Yılı" olarak ilan edildi. Şunu söylemeliyim ki İstiklâl Marşı, şiir kalitesi ve söyleyiş güzelliği bakımından yeryüzündeki millî marşların hiç birisi ile ölçülemeyecek kadar derin manalı bir şiirdir. Bütün bir Türk tarihi ve bütün bir Türkiye toprağıdır. Bu kadar şanlı bir tarihi, bu mübarek vatani, gönüllerde derin izler bırakan dizelere sığdıran şair; milleti tarafından ne kadar sevilsen ne kadar övülse azdır. Çanakkale Zaferi'nin ve İstiklâl Savaşımızın ruhunu hiç kimse Mehmet Âkif kadar kudretli anlatamadı ve anlatamayacaktır.

Muhteşem dizeler ile millî ruhu yeniden uyandıran, harekete geçiren bir isimdir Mehmet Âkif Ersoy! Cesaret, fedakârlık ve mücadelenin şairidir. Geçmişten geleceğe Türk toplumunun sevgi ve saygıyla zikrettiği ortak paydası ve değeridir.

Bu milleti millet yapan unsurlar bir reçete gibi İstiklâl Marşımızın dizelerinde gizlidir.

Türk milleti var oldukça millî marşımızın yıldönümünü kutlamak ve şairi Mehmet Âkif Ersoy'u hakıyla anlamak ve anlatmak her neslin ödevidir.

Evet! Çektiği maddî sıkıntılara hatta Ankara'nın ayazında giyecek bir paltosu olmamasına rağmen yazdığı şiir için konulan beş yüz liralık ödülü almayacak kadar onurlu ve erdemli bu büyük insan için ne yapılsa azdır. Mehmet Âkif, İstiklâl Marşı'nı Türk ordusuna, Türk milletine hediye etmiş ve "Safahat" adlı eserine almamıştır.

Mehmet Âkif Ersoy; millî marşımızın ve İslam'ın şairi, camideki kuvvetli hatip, aruzu Türkçeye uyarlayan usta, hafız, güreşçi, başarılı bir yüzücü, ney sanatçısı, mütercim, üniversitede öğretim üyesi, büyük fikir adamı, Millî Mücadele'nin manevi neferi, Büyük Millet Meclisi Burdur mebusu ve tüm yazdıklarımızın yetersiz kaldığı bir destandır.

İstiklâl Harbi'nin en zor anlarında kulakları sağır eden top seslerinin gölgesinde yedi düvele karşı bir ve beraber oluşun zaferini ve mutluluğunu gözyaşları içinde "Çanakkale Şehitlerine" şiirinde dile getiren Âkif, İstiklâl Marşı'nda Türk askerine ve insanına duyduğu güven ve inancı oldukça lirik bir şekilde ifade etmiş, onlara ümit ve inanç sağlamıştır.

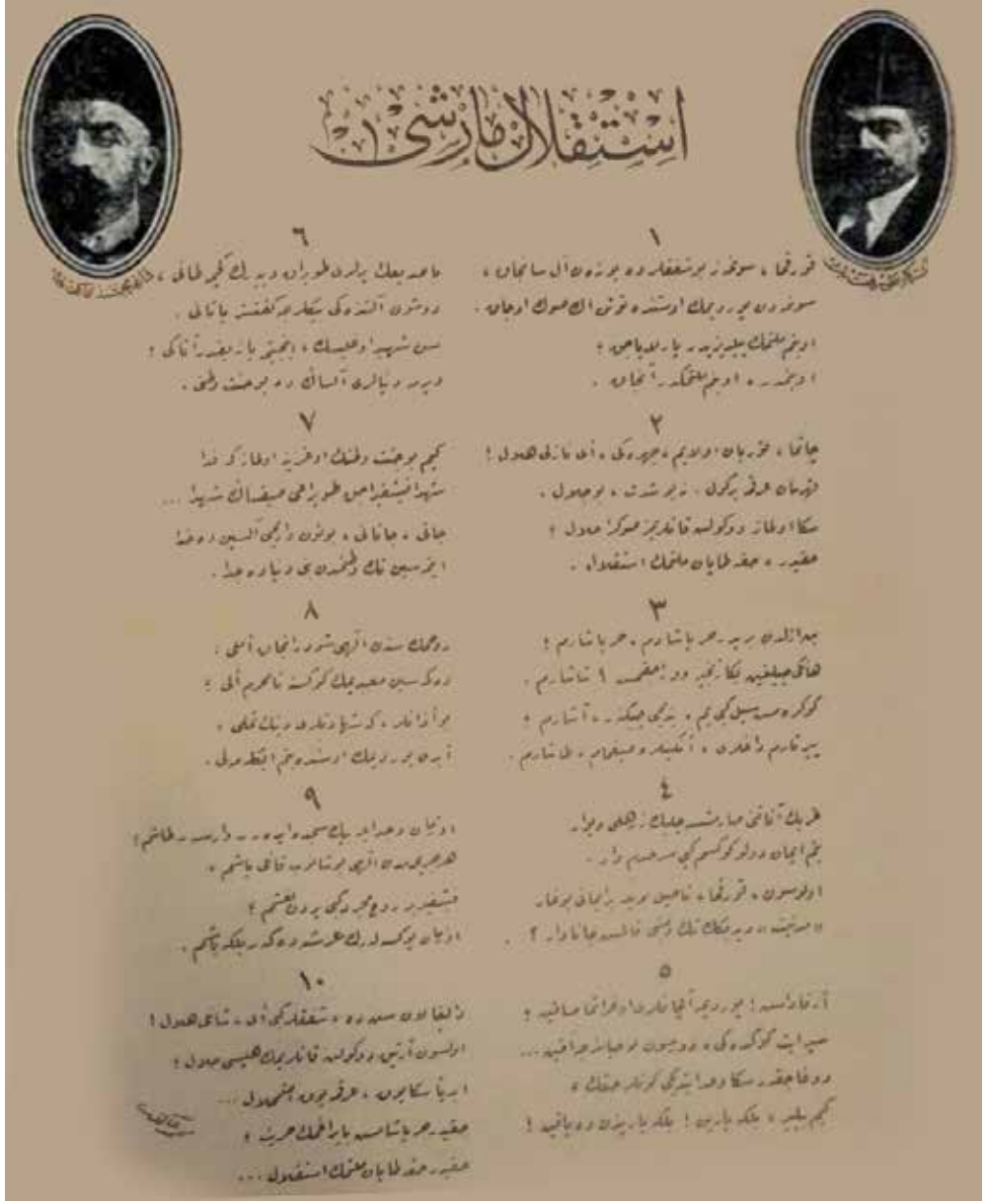
Eserlerindeki samimiyet, olduğu gibi görünmek, doğruları savunmak ve inandığı gibi yaşamak arzusu bile kuvvetli bir kişiliğe sahip olduğunun göstergesidir. Edebiyat tarihçileri onun vatanseverliği, dürüstlüğü, imanlı bir insan oluşu, inandığı şeyler uğruna bedel ödemeyi göze alışı ve kuvvetli bir şair olduğu üzerinde birleşmiştir.

Mehmet Âkif'in, eserlerindeki samimiyeti, olduğu gibi görünmesi, doğruları savunması ve inandığı gibi yaşamak arzusu kuvvetli bir kişiliğe sahip olduğunun göstergesidir.

Edebiyat tarihçileri; onun vatanseverliğinin, dürüstlüğünün, imanlı bir insan oluşunun, inandığı şeyler uğruna bedel ödemeyi göze alışının ve kuvvetli bir şair olduğunun üzerinde birleşmiştir.

Tüm bunların yanı sıra Âkif iyi bir öğretmendir. Geçmişin değiştirilemeyeceğinden hareketle yaşanan ana dikkat çeker ve geleceğin belirsizliğini ümide dönüştürmenin yolunu azimle çalışmak olarak ifade eder. Yenilginin ölüm olmadığını, asıl ölümün "ümidi kaybetmek" olduğunu belirterek; ümidi harekete geçirecek alanın "eğitim" olduğunu hatırlatır. Eğitimcinin ise imanlı, edepli, liyakatli ve vicdanlı olması gerektiğine dikkat çeker. Vicdan, kişisel bir mahkemedir. Allah rızasını gözeterek çalışan bir mekanizmadır. Toplumun bütün katmanlarını birleştirecek olan canlı bir organizmadır. Vatan topraklarının ordularca korunduğunu fakat

Hatıra kartpostallarında İstiklâl Marşı, Mehmet Âkif ERSOY ve Bestekâr Ali Rifat ÇAĞATAY

vatan, birlik, beraberlik, kardeşlik, ahlak ve vatan sevgisinin kutsiyetini öğretmenlerin öğretmenler olduğunu ifade eder. Öğretmen için **"O, sizin devletiniz, nimetiniz, her şeyiniz."** demiştir. Yine Âkif'e göre memleketi kurtarmak, halkın öz değerlerini kavrayarak yetiştirmiş ve fertlerin nasıl yetiştirileceğini bilen **"muallim ordusu"** ile mümkündür.

Göklerin ve yerin bir an durmaksızın çalıştığını örnek vererek cehalet hastalığına karşı azimle çalışmanın, ter akıtmanın önemini anlatmış; çalışmayı önemle vurgulamıştır.

"Allah bir daha bu millete İstiklâl Marşı yazdırmazın." diyen Mehmet Âkif'i sevgi, saygı ve rahmetle anıyoruz.

Âkif ve çevresiyle ilgili birçok değerli bilgi, resim ve hatıraların ortaya çıkmasında, zenginleştirilmesinde bize reberlik eden, fikirleriyle bizlere destek veren Küçükçekmece İlçe Millî Eğitim Müdürümüz **Sn. Murat GÖZÜDOK'** a teşekkürlerimizi bir borç biliriz.

Mehmet Âkif'i anlama ve anlatma çabasıyla dergimize katkı sağlayan usta kalemlere, dergimizin tasarımı, düzenleme ve basımında yer alan komisyon üyelerimize, öğretmen

arkadaşlarımıza teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

Ayrıca, dergimizin hazırlanma aşamasından basımına kadar geçen süreçte, millî şairimizin öğrencilik yıllarını geçirdiği, daha sonra dersler verdiği uzun bir dönem Halkalı Ziraat ve Baytar Mekteb-i Âlisi ismiyle hizmet veren ve şu an **"İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Kampüsü"** içinde yer alan bu mekânı bizlere açan üniversite yönetimine ve Rektör Yardımcısı **Prof. Dr. İbrahim GÜNEY'e** teşekkür ederim.

Mehmet Âkif ve İstiklâl Marşı Yılı etkinliklerinde görev ve sorumluluk alan ilçemiz öğrenci ve öğretmenleri ile okul yöneticilerine bu programlarda bizleri yalnız bırakmayan velilerimize, Küçükçekmece İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü Şube Müdürlerine, Dr. Oktay Duran MTAL Müdürlüğüne ve heyecanımızı bizimle paylaşan tüm yakınlarımıza en kalbî duygularla sevgi ve saygılarımı sunarım.

"Allah bir daha bu millete İstiklâl Marşı yazdırmazın."

MEHMET ÂKİF ERSOY'UN HAYATI

Hülya SÖĞÜT

Küçükçekmece Millî Eğitim
Müdürlüğü

Doğumu ve Ailesi: Mehmet Âkif Ersoy, 1873 yılının aralık ayında, İstanbul Fatih'te Sarıgözel semtindeki baba ocağında doğmuştur. Babası Mehmet Tahir Efendi (1826-1888), çocuk yaşta tahsil için günümüzde Kosova'da bulunan İpek kazası Şuşisa köyünden İstanbul'a gelmiş, burada okuyarak kendini yetiştirmiş, Fatih Medresesi Müderrisliği'ne kadar yükselmiş âlim ve arif bir zattir. Âkif'in babası oğluna "ebced" hesabıyla doğum yılını gösteren "Ragıyf"[1] adını vermiştir. Fakat aile fertleri ve yakın çevresi tarafından bu kelime zamanla "Âkif"[2] şekliyle seslenilmeye dönüşmüştür. Ancak babası vefatına kadar "Ragıyf" ı kullanmıştır. Annesi Emine Şerife Hanım (1836-1926) ise aslen Buharalı olup Tokat'a yerleşmiş bir aileye mensuptur. Bu sebeple Âkif; baba tarafından "evlad-ı fatihandan", anne tarafından Horasan erenlerinden gelen bir soy kütüğüne sahiptir, demek yanlış olmaz.

Tahsil Hayatı ve Yetiştirilmesi: Mehmet Âkif, dört yaşında iken Fatih'te Emir Buhari Mahalle Mektebi'nde tahsil hayatına başladı. Burada iki sene okuduktan sonra her birine üçer sene olmak üzere ibtidai (ilkokul), rüştiye (ortaokul) ve mülkiye idadisine (lise) devam etti. Edebiyat hocalığını Muallim Naci'nin yaptığı bu okulun üç yıllık ilk dönemini tamamlayıp yüksek kısmının birinci sınıfında okurken babasının vefatı üzerine (1888) öğrenimi zorlaşınca daha kısa yoldan meslek sahibi olmak için o sırada yeni açılmış olan Mülkiye Baytar Mektebi'ne girdi (1889). İki senesi gündüzlü olarak Ahırkapı'da ve iki senesi yatılı olarak Halkalı'da olmak üzere dört sene de Baytar Mektebi'ne (Veterinerlik Fakültesi) devam etti, mektebin ilk mezunu ve birincisi olarak diploma aldı.

Lisan Bilgisi: Lisana karşı bilhassa kabiliyeti bulunduğundan, babasından başladığı Arapça eğitimini, sürekli çalışarak geliştirdi. Fatih Camii'nde Mesnevi okutan Esad Dede'nin derslerine devam ederek Farsçasını ilerletti. Kendi kendine çalışarak başladığı Fransızcasını da Liyonlu Kamil'den ders alarak geliştirdi. Bu dilleri edebiyatlarını takip edecek ve bu dillerden tercüme yapacak kadar iyi öğrendi.

[1] Ebced hesabına göre harflerin değerlerinin toplamı 1290'dır.

[2] İbadet eden, sebatkar.

Mülkiye Baytar Mektebi-i Âlisi (Bugün İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi)

Mülkiye Baytar Mektebi-i Âlisi Öğrencileri

Halkalı Ziraat Mektebi Uygulama Alanı

Hafızlığı: Çocukken başladığı hafızlık çalışmalarına bir müddet ara verdikten sonra yirmi yaşında iken kendi kendine hafızlık çalışmalarını tamamlamıştır. Kendisini dinleyenler, musiki ve Arapça bildiğinden yerine ve zamana göre aşır seçmekteki isabetini ve manayı aksettirecek bir tilavete sahip bulunduğunu nakletmektedirler. Mısır'daki son senelerinde de bir taraftan teravihi hatimle kıldırabilecek kadar hafızlığını kuvvetlendirip kendi ifadesiyle "*demir hafız*" olmuş, diğer taraftan Kur'an-ı Kerim'in Türkçe mealini hazırlamıştır.

Mehmet Âkif ve eşi İsmet Hanım

Musiki Bilgisi: Mehmet Âkif'in musikiyle yakın alakası, yetişmesi ve sağlığına kavuşması için çok emek verdiği Neyzen Tevfik'ten ney dersleri almakla başlamıştır. Derslerde zaman zaman zorlansa da büyük bir azimle ilerleyerek pek çok güç eseri çalabilecek bir duruma gelmiş, Türk musikisinin büyük usullerinden yirmi sekiz zamanlı devrikebir usulünü vurmaya öğrenmiştir. Çalışmalarının sonunda Âkif'in musiki bilgisi, kendi mütevazı ifadesiyle "*yalnız başınakaldığı zamanlar bir şeyler mırıldanmak ve okuyanların anlayarak dinleyebileceği*" şeklinde değerlendirebilecek bir seviyeye yükselmişti. Ayrıca Tanburi Aziz Ali Rifat Çağatay, Şerif Muhiddin Targan, Hafız Kemal, Hafız Sami, Bursalı Hafız Emin gibi devrin büyük sazende ve hanendeleri onun yakın dostları idiler. Musikiyle yakın ilgisi, ona klasik Batı müziğinin bir çok eserini de bilerek, zevk alarak dinleme imkânı sağlamıştı.

Sporculuğu: Tahsil hayatı boyunca derslerinde daima birinci olan Mehmet Âkif aynı zamanda çeşitli sporlarla meşgul oluyor, bunları en iyi şekilde yapıyordu. Mahallesindeki Osman Pehlivan'dan yağlı güreş sporunu öğrenmişti. 16-18 yaşlarında köy düğünlerindeki güreşlere katıldığı olmuştur. Uzun mesafeleri yorulmadan yürüyor, hafta sonları okula giderken Fatih'ten Halkalı'ya ve bazen de güreşmek için Halkalı'dan Çatalca'nın köylerine yürüyerek gittiği oluyordu. Ayrıca gülle atar, ata biner, çok iyi yüzer ve kürek çekerdi. İstanbul Boğazı'nı da yüzerek geçmiştir.

Evliliği: Yirmi beş yaşında iken İsmet Hanım'la (1878-1944) evlenen Mehmet Âkif'in Cemile, Feride, Suad adlarında üç kızı ve Emin ile Tahir isminde iki oğlu olmuştur.

Eşi İsmet Hanım, oğlu Emin ve kızı Feride Hanım

BULUNDUĞU VAZİFELER

Veterinerliği: Tahsilini tamamladıktan sonra, Ziraat Vekaleti Baytarlık Şubesinde vazifeye başlamıştı. İlk dört sene Rumeli, Anadolu ve Arabistan bölgelerinde dolaşarak baytarlık yaptı. Yirmi yıllık bir memuriyetten sonra müdürüne yapılan haksızlığa tepki olarak istifa ettiğinde aynı şubenin müdür muaviniğinde bulunuyordu.

Eğitimsizliği: Eğitimcilik hayatına 1906'da Halkalı Baytar Mektebine "*kitâbet-i resmîyye*" (resmî yazışma usulü) dersi muallimliği ile başladı. 1907'de Çiftlik Makinist Mektebinde Türkçe hocalığı yaptı. 1908'den sonra Darülfünun Edebiyat Fakültesi ile Darülhilafe Medresesinde "*Osmanlı edebiyatı*" müderrisliğinde bulundu. Bir taraftan da İttihat ve Terakki'nin Şehzadebaşı Kulübünde cemiyetin Hey'et-i İlmîyye üyesi olarak "*Muallakât*" ve "*Lâmîyyetü'l-Arab*" gibi temel eserleri okutup Arap edebiyatı ve tercüme usulü dersleri verdi. Dârüledeb adlı bir özel okulda da fahri hocalık yaptı, Darü'l-Hilafeti'l-Aliyye Medresesinde Türkçe ve edebiyat muallimi oldu (1914). Hayatının son döneminde yaşamak mecburiyetinde kaldığı Mısır'da 1929 yılından 1936'ya kadar Kahire Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde Türkçe hocalığını yürüttü. Bütün ömrünü okuyarak ve okutarak geçirdi.

Dârü'l-Hikmeti'l-İslâmiyye Üyeliği ve Başkatipliği: Mütareke devrinde İslamiyet'i doğru olarak halka öğretmek, yanlış bilgileri gidermek ve I. Dünya Savaşı sonrasında halk arasında sarsılmış olan dinî ve ahlaki değerleri canlandırıp İslam ahlakını korumak için Şeyhülislamlığa bağlı olarak kurulmuş bir kuruluş olan olan "*Darü'l-Hikmeti'l-İslâmiyye*"de (İslam danışma, tebliğ ve irşat ilim heyeti) üye ve başkatip (genel sekreter) olarak çalıştı.

Bu onun edebî kimliğinin yanında ulema mesleğinden olmasa da dini hüviyetiyle bu konulardaki bilgisinin de seviyesini göstermektedir.

Mehmet Âkif'in Anadolu'ya geçerek Kuvâyi Millîye'ye katıldığı anlaşıldıktan sonra "vazifesinden izin almadan ayrıldığı" gerekçesi ile 3 Mayıs 1920'de Dar'ül-Hikme'deki vazifesinden azledilmiştir.

Milletvekilliği: Büyük Millet Meclisi'ne Burdur mebusu olarak katılan (5 Haziran 1920) Âkif, Meclisi'n kendisine verdiği vazifelerle zaman zaman Eskişehir, Burdur, Sandıklı, Dinar, Afyon, Antalya, Konya, Kastamonu gibi şehirlerde halka ve diğer bazı mebuslarla beraber cepelerde askerlere hitaben Millî Mücadele'yi teşvik eden konuşmalar yaptı ve vaazlarını sürdürdü. Bu çalışmalarının en önemlisi yine Meclis kararıyla birkaç kere gittiği Kastamonu'da Nasrullah Camii'ndeki vaazı ile civar kazalarda yaptığı konuşmalardır. Millî Mücadele'nin zaferle sonuçlanmasından sonra Büyük Millet Meclisinin aldığı seçim kararı üzerine tekrar aday gösterilmediğinden İstanbul'a döndü.

Matbuat Hayatı: Sırât-ı Müstakim ve Sebilü'r-Reşâd Dergisi

Mehmet Âkif matbuat hayatına Hazine-i Fünun, Mekteb, Resimli Gazete gibi bazı dergilerde yayınladığı şiirlerle başlamıştır.

Yayımlanmış en eski şiirlerinden biri, hafızlığını tamamladığı sırada yazdığı ve hayatı boyunca bağlı kalacağı, ahlak ve seciyesinin temelini teşkil eden Kur'an-ı Kerim hakkındaki manzumesi olup 1895'te "Kur'an'a Hitap" başlığıyla "Mekteb" mecmuasında çıkmıştır. Ayrıca İbnülemin'in belirttiğine göre Resimli Gazete'nin yayın kurulunda da bulunuyordu.

Ancak şiirlerinin büyük çoğunluğuyla ilmi ve fikri yazılarını 1908'de "Sırât-ı Müstakim" adıyla, cumhuriyetin ilanından sonra İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinde Profesör olan Ebulula Mardin (1881-1957) ve Eşref Edib (Fergan) (1883-1971) tarafından İstanbul'da çıkarılan 1912'den sonra ise "Sebilü'r-Resâd" adını alarak yalnız Eşref Edib ve "başmuharrir" sıfatıyla Âkif tarafından devam ettirilen dergide yayımlamıştır. 1925 yılı başına kadar 641 sayıya ulaşan mecmuanın dinî ve fikri hayatımızda ve yakın tarihimizde çok önemli bir yeri vardır. Mecmuanın, Mehmet Âkif'ten sonra 362 sayı yayımlandığı ikinci dönemi (1948 -1966) de Cumhuriyet Devri yayın organları arasında mühim bir özelliğe sahiptir.

SANAT ve EDEBİYAT HAYATI

Şairliği: Lise yıllarında şiirle meşgul olmaya başlayan Âkif, Baytar Mektebinin son senelerinde bu kabiliyetini ilerletti. Türkçeye ve aruz veznine hâkim olmuştu. Arkadaşlarına uzun manzum mektuplar yazıyordu. Önceleri Ziya Paşa, Muallim Naci ve Namık Kemal gibi eski üstatlar tarzında şiirler kaleme alırken daha sonra kendi üslubunu bularak onların tesirinden uzaklaşmıştır.

Şairliğinin ilk devresinde yazdığı, yayımlanmamış binlerce mısralık eski şiirlerini yok etmiştir. Bunlardan elde sadece bazı dostlarının

defterlerinde bulunan veya çeşitli dergilerde daha önce çıkmış olan dört bin mısra kadarı kalmıştır. Bu eski şiirlerini "Safahat" adını verdiği şiir kitabına almamıştır.

Mehmet Âkif, daha önce Muallim Naci ile başlamış olan, Türkçenin sade ve akıcı bir şekilde aruza tatbikinin ilk büyük temsilcisidir. Mizahî fıkralardan en heyecanlı şiirlere kadar en güzel Türkçe ile şaheserler ortaya koyup büyük şair haline geldikten ve bunları yayımladıktan sonra eserleri, her bakımdan edebiyat tarihimizin altın sayfalarında, eşsiz güzellikteki muhteşem parçalar olarak yer almıştır.

Çağdaş olan bütün büyük şair ve edipler, Mehmet Âkif'in sanattaki yüksek seviyesini kabul edip bunu itiraf ve takdir eden beyanlarda bulunmuşlardır. Süleyman Nazif ve Cenab Şahabettin'in yazıları bu hususta yeterli fikri verecek özellikte ve güzelliktedir. Âkif Bey, "sadelik, millîlik, din ve ahlaka bağlılık" şeklinde özetlenebilecek olan edebiyat görüşünü makalelerinde açıklamış, şiirlerinde ortaya koymuştur. Kendisi, en fazla önem verdiği iki değer "dil ve din" olduğunu söylemektedir.

Şiirlerinin Yayını: O zamana kadar rastlanmamış derecede akıcı, sade, halkın hayatını anlatan ve duygularını dile getiren millî şiirlerini önce "Sırât-ı Müstakim ve "Sebilü'r-Reşâd" dergilerinde yayımladı. Sonra "Safahat" genel başlığı altında, küçük kitaplar halinde her biri ayrı adlarla neşrederek 1911-1924 yılları arasında altı kitap halinde bastırdı. Yedinci ve son kitap ise 1933'te Kahire'de yayımlanmıştır.

Âkif Bey, Balkan Harbi sırasında, zamanın edip ve şairleri tarafından büyük saygı gören ve "üstâd" sıfatına layık bulunan Ta'lim-i Edebiyat müellifi Recaizade Mahmud Ekrem Bey'in başkanı bulunduğu "Müdafa-i Millîye Heyeti Neşriyat Şubesi"nde Abdülhak Hamid, Süleyman Nazif, Cenab Şahabettin, Hüseyin Kâzım gibi devrin büyük sanat ve fikir adamlarıyla çalıştı. Başta İstiklâl Marşı olmak üzere şiirlerinden elli kadarı bestelenmiş ve önemli bazıları Arapçaya çevrilmiştir.

Milliyle Birlikte Ağlayan Şair, Vaiz: Balkan Harbi'nin Rumeli Müslümanları'nın çoluk çocuk katledildiği, nehirlerin cesetlerle doluğu felaketli günlerinde, 1913 yılının Şubat ayı içinde, İstanbul'da Beyazıt Camii'nde bir ikinci sonrası, Fatih ve Süleymaniye Camii'nde ise cuma namazlarından sonra kalabalık cemaatlere vaaz kürsülerinden hitap ederek halkı birliğe, cihada ve orduya yardıma çağırmıştır.

Mehmet Âkif bu konuşmalarını, o sırada orduya destek vermek için kurulmuş olan "Millî Müdafaa Cemiyeti"nin İrşad Heyeti üyesi ve genel sekreteri olarak yapmıştı. Bu konuşmaların ilanları günlük gazetelerde Sebilü'r-Resâd'da yayımlanmıştır.

Bu savaşta, vahşice öldürülen mazlumların, alınına bıçakla hac çizilen ve sarıklarından asılan din adamlarının, sürüklenip götürülen masum genç kızların ve kadınların acı ve ızdırapları, onun feryat eden şiirleriyle millî vicdana ve tarihe yazılmıştır.

Bütün neşriyatı, daima din, vatan ve millet duyguları ile yapılmış ve bu yayınlar, birkaç sene sonra milletçe kalkışılacak olan Millî Mücadele'nin de tohumlarını atmıştır. Nitekim Mehmet Âkif, 1920 Şubat ayında ilk kurşunun atıldığı Balıkesir cephesine koşarak Zağnos Paşa Camii kürsüsünden halkı cihada çağıracaktı.

Seyahatleri: Okulunu bitirdikten sonra baytarlık yaparken Kosova'ya giderek amcalarını ziyaret etmiş; Edirne merkez olarak Rumeli'yi, Adana merkez olarak Anadolu'yu, Şam ve civarını dolaşmış; 1914 yılı başında iki ay devam eden "Beyrut, Kahire, el Uskur, Medine, Şam" seyahatine çıkmış, aynı yılın sonunda özel bir vazifeye üç aylığına Berlin'de ve yine aynı şekilde 1915 Mayıs'ından sonra beş aylığına "Necid'e (Riyad), Medine, Şam, Beyrut'ta bulunmuş; 1918 yılı Temmuz'unda Mekke Emiri Şerif Ali Haydar Paşa'nın daveti üzerine İzmirli İsmail Hakkı Bey'le birlikte Lübnan'a gitmiştir. İstiklâl Savaşı sırasında, halkı teşvik için Anadolu'yu ve cepheleri dolaşmış ve hayatının son yıllarını Mısır ve Kahire'de geçirmiştir.

Mehmet Âkif'in Vefatı: Mehmet Âkif Ersoy, son Mısır seyahatinden İstanbul'a 1936 yılının Haziran ayında döndü. Onları rıhtımda çok az sayıda insan karşıladı. Yakınları, birkaç dost sima. Abbas Halim Paşa'nın kızı Emine Abbas Halim Hanımefendi, Âkif'in durumunu bizlere şöyle aktarır: **"Karşılayanlar onu tanımakta güçlük çektiler. Bir deri, bir kemik kalmıştı. On yıllık vatan hasreti, Mısır'da çekilen maddi ve manevi sıkıntı, yalnızlık, onu bir "iskelet"e döndürmüştü. Zaman zaman tedavi amaçlı doktora götürülüp getirilmekteydi. Âkif, hastalığının farkındaydı artık. Ölümcül bir hastalığı bu. Adı da sirozdu. Ama o, bir dostuna yazdığı mektupta onca ızdırabına rağmen "Ne mutlu bana, Peygamberimin yaşında öleceğim." diye felaketten saadet çıkarmaktaydı."**

Emine Abbas Halim Hanımefendi'nin evindeki birkaç günlük misafirliğinden sonra Şişli Sağlık Yurdu'na yatırıldı. Daha sonra Mısır Apartmanı'nda bir daire tahsis edildi kendine. Bir süre burada kaldı. 27 Aralık 1936 tarihinde İstanbul'da, Beyoğlu'ndaki Mısır Apartmanı'nda öldü. Edirnekapı Mezarlığı'na gömüldü. Mehmet Âkif, defnedileli bir yılı geçmesine rağmen kabri hâlâ yapılamamıştı ne yazık ki! Bir toprak yığını şeklindekiydi. Mezarı iki yıl sonra, üniversiteli gençler tarafından yaptırıldı; 1960'ta yol inşaatı nedeniyle kabri Edirnekapı Şehitliği'ne nakledildi. Mezarı başında yüz elli kadar genç hep bir ağızdan İstiklâl Marşı'nı söylediler. Sadettin Kaynak tarafından Kur'an okundu. **"Çanakkale Şehitlerine"** şiirinin bestelenmiş kısmı icra edildi. Âkif'i kefenleyen Fethi Tevetoğlu, Ali Nihat Tarlan ve mezarın inşasında katkıları olan Nuri Demirağ ve birkaç talebe tarafından mezarına birer kürek harç atıldı. Aynı sıralarda İstanbul hafızları tarafından Beyazıt Camii'nden dinî bir anma merasimi tertip edildi. Kur'an ve mevlit okundu. Akşam ise üniversitede bir anma töreni düzenlendi. Mezarı, Süleyman Nazif ve arkadaşı Ahmet Naim Bey'in mezarları arasındadır.

Üniversite gençliği, Mehmet Âkif'in Kâbe örtüsüne sarılı tabutunu taşıırken

Mehmet Âkif'in Edirnekapı Şehitliği'ndeki bugünkü kabri

KAYNAKÇA

UZUN, Mustafa İsmet, *İstiklâl Şairimiz Mehmet Âkif Ersoy*, Bağcılar Belediyesi Kültür Yayınları Dizisi, İstanbul 2011.

ÇANTAY, Hasan Basri, *Âkifname*, İstanbul 1966.

YAZICI, Hayri, *Son Posta*, 22 Haziran 1936.

FERGAN, Eşref Edip, *Mehmet Âkif*, İstanbul 1936.

KARA, İsmail - İBANOĞLU, Fulya, *Sessiz Yaşadım*, İstanbul 2011.

ŞEN, Abdurrahman, *Bir Destan Adam Mehmet Akif Ersoy*, Metropol Yayınları, İstanbul 2009.

<https://www.turkedebiyati.org/>

<https://www.izu.edu.tr/>

Büyük Millet Meclisi'nin 23 Nisan 1923'deki açılış merasimi.

TBMM'DE DİKKATE ALINAN DİĞER MARŞLAR

Millî Mücadele'nin devam ettiği sırada Türk Kurtuluş Savaşı'nın başlarında, Maarif Vekaleti, İstiklâl Harbi'nin millî bir ruh içerisinde kazanılması imkanını sağlamak amacıyla 1921'de bir güfte yarışması düzenledi. Yarışmaya toplam yedi yüz yirmi dört şiir katıldı. Ön elemeyi geçen yedi şiir, 12 Mart 1921'de Mustafa Kemal'in başkanlığını yaptığı Meclis oturumunda tartışmaya açıldı. Mehmet Âkif'in şiiri, Meclis kürsüsünde Hamdullah Suphi Bey tarafından okundu. Şiir okunduğunda milletvekilleri büyük bir heyecana kapıldı ve diğer şiirlerin okunmasına gerek görülmedi. Bazı mebusların itirazlarına rağmen Mehmet Âkif'in şiiri coşkulu alkışlarla kabul edildi. Dikkate alınan diğer şiirlerden bazılarını burada paylaşmak istedik.

Hülya SÖĞÜT
*Küçükçekmece Millî Eğitim
Müdürlüğü*

İSTİKLÂL MARŞI

*Türk'ün evvelce büyük bir pederi
Çekti sancağa hilâl-i seheri
Kanımızla boyadık bahr ü beri
Böyle aldık bu güzel ülkeleri
İleri, arş ileri, arş ileri
Geri kalsın vatanın kahpeleri
Seni ihya için ey nâmı büyük
Vatanım uğruna öldük öldük
Ne büyük kaldı bu yolda ne küçük
Siper dolu dağlar gibi sana Türk
Yürü ey milletin efrâdı yürü
Ak süt emmiş vatan evlâdı yürü
Vatan evlâdını kurban edeli
Milletin hür yaşamaktır emeli
Veremez kimseye bir Çamlıbel'i
Bağlanır mı acaba Türk'ün eli
İleri, arş ileri, arş ileri
Çiğnenir çünkü kalan yolda geri*

Hüseyin SUAD

İSTİKLÂL MARŞI

Gözyaşına veda et,
Ey güzel Anadolu!
Hakkını korur elbet,
Türk'ün bükülmez kolu.
Cenk ederiz genç, koca
Bugün değil yarın da
Yadımız ağladıkça
İzmir ezanlarında.

Hak yolunda kan olur,
Dünyalara taşarız.
Ya şerefle vurulur,
Ya efendi yaşarız.

Her gün yeni bir hile
Arkasında satıldık.
Her gün yeni bir dille,
Yurdumuzdan atıldık.
Yeter, ey Kâbe'mizi
Elimizden alanlar.
Alıkoymaz bizi,
Yolumuzdan yalanlar.
Biz bu yolda sel olur,
Dünyalara taşarız.
Ya şerefle vurulur,
Ya efendi yaşarız.

Hangi alçak el alır,
El zinciri boynuna?
Kim Yunan'ı bırakır,
Türk kızının koynuna.

Biz ki Türk'üz, muhakkak,
Her milletten uluyuz.
Yeryüzünde biz ancak,
Yurdumuzun kuluyuz.

Yurt yolunda kan olur,
Dünyalara taşarız.
Ya şerefle vurulur,
Ya efendi yaşarız.

*Matbuat Müdüriyeti Umumiyesi
Muharrirlerinden
Kemaleddin KAMİ*

İSTİKLÂL MARŞI

Ey Müslüman, ey Türkoğlu
Açıldı istiklâl yolu,
Benim son günlerimdir.

Diyor bize Anadolu.
Çek sancağı Türk ordusu,
Olmaz Türk'ün can korkusu.
Esarete dayanır mı?
Türk vatani, Türk namusu?

Bu son savaş bize farzdır,
Fırsatımız gayet azdır,
Muzaffer ol da ey millet,
Altın ile tarih yazdır.

Birleşelim özümüzden,
Dönmeyelim sözümüzden,
Hem silelim bu lekeyi,
Tarihteki yüzümüzden.

*Merzifon İdadisi Hat Muallimi
İskender HAKÎ*

İSTİKLÂL TÜRKÜSÜ

Millet aşkı, din aşkı, vatan aşkı uyansın
Yurduma göz diken al kanlara boyansın
Ya ben ya onlar diyen silahına dayansın

Türk oğludur bu millet
Türk'ündür bu memleket
Türk oğludur bu millet
Türk'ündür bu memleket

Düşman gözü tutamaz yanar dağlar başını
Bağrımızda saklarız vatanın her taşını
Yurdumuza yan bakan döker gözün yaşını

Türk oğludur bu millet
Türk'ündür bu memleket
Türk oğludur bu millet
Türk'ündür bu memleket

Can veririz her zaman hürriyetin yoluna
Ya gazi ya şehitlik ne devlettir kuluna
Ata emanet etmiş namusunu oğluna

Bize Türkoğlu derler
Hep bizimidir bu yerler

Ankara, A.S. (Rumuz)

İSTİKLÂL MARŞI

Altı bin yıl efendilik yaptın,
"Kahraman Türk" idi cihanda adın.
Bir ateşten siperdin İslam'a,
Sönmeyen bir güneş gibi yaşadın.

Ey büyük ünlü milletim ileri!
Hasmına çiğnetme koş bu şanlı yeri!

Düşmanın bir cihansa dostun Hak,
Hakkın elbet müstakil yaşamak,
Atıl, ez, vur, senindir istiklâl,
(Yürü, vur, ez senindir istiklâl)
Ebedî parlâsın şu al bayrak.

Ey benim şanlı milletim ileri!
Ele çiğnetme koş bu ülkeleri!

23 Kânunısâni 1337 M.
(Bursa mebusu Muhiddin Baha Bey)

İSTİKLÂL MARŞI

Yıllarca altı cephede ateşle kanlara;
Türk'ün hilâl ü dinine düşman olanlara;
Ceddin o, yıldırım gibi saldın zaman zaman
Yüksek başın eğilmedi bir an cihanlara.

Ey kahramanlar ordusu, ey yıldırım-şitâb
(Ey kahramanlar, ey berk-i pür şitâb)
Göster cihan-ı mağribe bir kanlı inkilâb!

Ey mâzi-i havariki bin dastan olan;
Garbın zalâm-ı zulmüne yüz yıl kılıç salan
(Baş eğmeyen cihanlara yüz yıl kılıç salan)
Arslan yürekli ordu; demir giy, silâh kuşan!
Zira hududu kapladı ateşle kan, duman.

Ey kahramanlar ordusu, ey yıldırım-şitâb
(Ey kahramanlar, ey berk-i pür şitâb)
Göster cihan-ı mağribe bir kanlı inkilâb!

Arslan mücâhid ordusu, ey haris-i salah,
Destinde seyf-i Hak gibi pek şanlı bir silah,
Açtın semâ-yı millete pürnür bir sabah,
Ati bizim... Bizim artık vatan, zafer, felah.

Ey kahramanlar ordusu, ey yıldırım-şitâb
(Ey kahramanlar, ey berk-i pür şitâb)
Göster cihan-ı mağribe bir kanlı inkilâp!

Mehmet MUHSİN

İSTİKLÂL MARŞI

-Kahraman Ordumuza-

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilâl!
Kahraman ırkıma bir gül... Ne bu şiddet, bu celâl?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl;
Hakkıdır, Hakk'a tapan, milletimin istiklâl.

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim: Bendimi çiğner, aşarım;
Yırtarım dağları, enginlere sığmam taşarım.

Garb'ınâfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar;
Benim îman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imânı boğar,
«Medeniyet!» dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş! Yurduma alçakları uğratma sakın;
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.
Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın...
Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın.

Bastığın yerleri «toprak!» diyerek geçme, tanı!
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehid oğlusun, incitme, yazıktır, atanı:
Verme, dünyaları alsan da, bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki fedâ?
Şühedâ fişkırarak toprağı sıksan, şühedâ!
Cânı, cânânı, bütün vârimı alsın da Hudâ,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyâdacüdâ.

Rûhumun senden lâhî şudur ancak emeli:
Değmesin ma'bedimin göğsüne nâ-mahrem eli;
Bu ezanlar -ki şehâdetleri dînin temeli-
Ebedî, yurdumun üstünde benim inlemeli.

O zaman vecd ile bin secde eder -varsa- taşım;
Her cerîhamdan, lâhî, boşanıp kanlı yaşım,
Fıskırır rûh-i mücerred gibi yerden na'şim!
O zaman yükselerek Arş'a değer, belki, başım.

Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.
Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl:
Hakkıdır, hür yaşamış, bayrağımın hürriyyet;
Hakkıdır, Hakk'a tapan, milletimin istiklâl.

Mehmet Âkif ERSOY

**“Hakkıdır hür yaşamış bayrağımın hürriyet;
Hakkıdır Hakk’a tapan milletimin istiklâl”**

Mustafa Kemal Paşa'nın Sevdiği Dizeler

Meclis'in 1 Mart celsesine Mustafa Kemal Paşa, 12 Mart celsesine şair ve yazar Hamdullah Suphi Tanrıöver başkanlık etmişlerdir.

12 Mart toplantısında ön sırada oturan Mustafa Kemal Paşa'nın büyük bir heyecan içinde ve ayakta alkışlayarak şiiri dinlediği Meclis tutanaklarında kayıtlıdır. Sonraki günlerde beste çalışmaları yapıldığı sırada, Mustafa Kemal Paşa, marşımızın en beğendiği yerinin,

**“Hakkıdır hür yaşamış bayrağımın hürriyet;
Hakkıdır Hakk’a tapan milletimin istiklâl”**

dizeleri olduğunu söylemiştir.

Mustafa Kemal'in en çok sevdiği dizelerin hatıra kartı

KAYNAKÇA

ŞEN, Abdurrahman, *Bir Destan Adam Mehmet Akif Ersoy*, Metropol Yayınları, İstanbul 2009.

ÖZER, Ali, *Mehmet Akif Ve Eğitim*, İzmir İlahiyat Fakültesi Vakfı, İzmir 1991.

<https://www.izu.edu.tr/>

<http://www.istiklalmarsidernegi.org.tr/>

<https://www.tbmm.gov.tr/>

Yarbay Mustafa Kemal komutasındaki 19'uncu Tümene 1915 yılında ev sahipliği yapan Çanakkale'nin Eceabat ilçesine bağlı Bigalı köyünün her hanesinde asılı Türk bayrakları

İSTİKLÂL MARŞIMIZIN AÇIKLAMASI

MARŞIMIZIN YAZILIŞ SEBEBİ VE ÖYKÜSÜ

BİRİNCİ DÜNYA SAVAŞI VE ÂKİF

Birinci Dünya Savaşı, 1914'te İtilaf ve İttifak devletleri denilen iki grup arasında başladı. İtilaf devletleri Fransa, İngiltere ve Rusya'dan; İttifak devletleri de Almanya, Avusturya-Macaristan ve Osmanlı Devleti'nden oluşuyordu. Almanlar, 1915'te İngiliz, Fransız ve Ruslardan esir aldıkları Müslümanları aydınlatması, onlar arasında İslam birliği düşüncesini yayması amacıyla Almanya'ya Osmanlı Devleti'nden bir heyet istediler.

Dönemin iktidar partisi olan İttihat ve Terakki, Harbiye Nezaretine (Savunma Bakanlığı) bağlı olarak kurulan Teşkilat-ı Mahsûsa'dan (Millî

İstihbarat Teşkilatı) bir heyet gönderdi. Âkif, bu heyetin başında idi. Daha sonra Teşkilat-ı Mahsusa Âkif'i bu sefer Arabistan'a gönderdi. Görevi, İngilizlerle anlaşan Mekke Şerifi Hüseyin'in öncülük ettiği isyan karşısında Necid (Riyad) Emirilbn-i Reşid'in Osmanlı Devleti'ne sadakatini korumasını sağlamak ve bunun için telkinlerde bulunmaktır. Birinci Dünya Savaşı içinde Âkif, Osmanlı Devleti adına böyle görevlerde bulundu.

Savaşın sonlarına doğru Şeyhülislamlığa bağlı olarak kurulan Darü'l-Hikmeti'l-İslâmiyye kurumuna üye seçildi.

Prof. Dr. Nurullah ÇETİN

MÜTAREKE DÖNEMİ VE ÂKİF

1918'de I. Dünya Savaşı bittiğinde İttifak devletleri mağlup oldu. Osmanlı Devleti dört yıl boyunca Çanakkale, Galiçya, Filistin cephelerinde büyük zaferler kazanmasına rağmen İttifak devletleri içinde yer aldığından dolayı o da mağlup sayıldı. 30 Ekim 1918'de Osmanlı hükümeti ve müttefikleri ile İtilaf devletleri ateşkes anlaşması imzaladılar. Bu mütarekeden sonra mütareke metninde yer almamasına rağmen İtilaf devletleri, Osmanlı Devleti'nin değişik bölgelerini işgal etmeye başlamıştı.

MİLLÎ MARŞ DUYULAN İHTİYAÇ

Millî marşımızın yazılışında iki temel sebep vardır:

1. Siyasî Sebep: 23 Nisan 1920'de Türkiye Büyük Millet Meclisinin açılmasıyla biz, savaş ortasında kendi bağımsız hükümetimizi kurmuş olduk. Dünya devletleri arasında bağımsız bir hükümet olmanın gereklerinden biri de millî marştır. Millî hükümetin kurulduğu sıralarda başka devletlerle elçilik düzeyinde resmî temaslar, gidip gelmeler olmasa da nasıl olsa bu marş ihtiyacı duyulacaktı.

Daha önce ülkemizin resmî bir marşı olmamıştı. İkinci Mahmut'tan beri batılı ülkelerle girilen uluslararası ilişkilerde gerekli zaman ve yerlerde zamanın padişahları adına bestelenen marşlar çalınıyordu. Cumhuriyet'e kadar farklı marşlar çalınmıştır. Bu marşlar, Donizetti ve Guatelli gibi yabancılar tarafından bestelenen marşlardı. Ankara hükümeti, millî marşa sahip olmakla dünya milletleri arasında kendini bağımsız bir devlet olarak ilan ediyordu.

2. Toplumsal ve Ruhî Sebep: Millî Mücadele'nin destanının yazılması ihtiyacı doğdu. Milletimize emperyalist işgalci Batılı güçlere karşı İstiklâl Mücadelesi azmi, ümidi, heyecanı vermek, aşılacak, özgüven sağlamak gerekiyordu. Millî heyecanı, millî azim ve imanı manevî sahada koruyup besleyecek bir marşa ihtiyaç duyuldu. Büyük Millet Meclisinin İrşat Komisyonu Türk milletinin ümidini, heyecanını, azim ve kararlılığını diri tutmak için böyle bir marş yazdırılması zarureti doğmuştur.

KUVÂ-YI MİLLİYYE HAREKETİ VE ÂKİF

15 Mayıs 1919'da Yunanlıların İzmir'i işgal etmeleri üzerine Mustafa Kemal Paşa'nın önderliğinde Anadolu'da millî bir direniş hareketi olarak *Kuvâ-yı Milliye* Teşkilatı örgütlendi. Âkif, bundan sonra *Kuvâ-yı Milliye* doğrultusunda çalışmaya başladı. Balıkesir'de camilerde milleti işgalci emperyalist Batılı devletlere karşı direnmeye, savaşmaya çağırın vaazlar verdi. 16 Mart 1920'de İngilizler İstanbul'u işgal edince Âkif, Millî Mücadele'ye fiilen katılmak amacıyla Ankara'ya geldi.

23 Nisan 1920 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisinde önce Biga sonra da Burdur milletvekili oldu. Âkif, sadece kendisi gelmemiş, mücahit dergisi Sebilürreşâd'ı da Anadolu'ya taşımıştır. Ankara, Kastamonu ve Kayseri'de Millî Mücadele boyunca yayını sürdürmüş, zaferden sonra İstanbul'a geri dönmüştür. *"İstiklâl Marşı"*, bu ortamın ürünüdür.

İstiklâl Marşı'nın yazıldığı sıralarda Anadolu'nun birçok yeri emperyalist batılı işgal güçleri tarafından işgal edilmişti. Batı Anadolu Yunan ordularının çizmeleri altında çiğneniyordu. Millî Mücadelemiz, kurtuluş ve bağımsızlık savaşımız olanca hızıyla sürüyordu.

MİLLÎ MARŞ YARIŞMASI

1920 yılı sonlarında Garp (Batı) Cephesi kurmay başkanı İsmet Bey (Paşa), Maarif vekili (Millî Eğitim Bakanı) Dr. Rıza Nur'a askerlerimizi millî heyecanla coşturacak Fransızların millî marşına (Marseyyez) benzer bir millî marş yazılması zaruretinden bahseder. Bu konuda anlaşılır. Rıza Nur, İsmet Bey'i bu konuyla ilgili olarak Orta Öğretim Müdürü Kâzım Nami (Duru)'ye gönderir.

İsmet Bey, Kâzım Nami'ye: *"Beni size Dr. Rıza Nur Bey gönderdi. Orduca karar verdik, bir istiklâl marşı istiyoruz. Bunun güftesini, bestesini ayrı ayrı müsabakaya (yarışmaya) korsunuz. Her birini kazanana beşer yüz lira vereceğiz."* der. Kazım Nami de bu emir doğrultusunda yarışma işini düzene koymaya çalışır. Rıza Nur, 1 Aralık 1920'de bir görevle Moskova'ya gönderilince onun yerine Millî Eğitim Bakanlığına Hamdullah Suphi getirilir.

25 Ekim 1920 tarihinde Hâkimiyet-i Milliye gazetesinde bir ilan yayınlanır. Buna göre Umur-ı Maarif Vekâleti (Millî Eğitim Bakanlığı) tarafından milletimizin iç ve dış düşmanlarla girmiş olduğu istiklâl mücadelesini ifade ve terennüm etmek üzere bir istiklâl marşı yarışması açıldığı belirtilir. Yarışmayı kazanacak eserin güfte ve bestesi

için beşer yüz lira ödül konmuştur. Bu yarışma konusunda bilgi verilmek üzere şairlere mektup, okullara da genelge gönderilmiştir.

Yarışma için belirlenen son katılım tarihi 23 Aralık 1920'dir. Bu tarihe kadar yarışmaya yedi yüzden fazla eser katılır. (Bazı kaynaklarda altı yüz yirmi dört eserin katıldığı söylene de kesin rakam belli değildir.) O vakit Ankara'da bulunan Mehmet Âkif, para ödülü konduğu için yarışmaya katılmaz. Gelen metinleri beğenmeyen Maarif Vekili Hamdullah Suphi, çok güzel, etkili ve kaliteli bir marş ortaya çıkması için Âkif'in mutlaka yarışmaya katılmasını istiyordu ve 5 Şubat 1921 tarihli bir mektup yazarak onu marş yazmaya ikna etmeye çalışmış, para ödülü meselesini de Âkif'in istediği tarzda halledeceklerini söylemiştir. Hamdullah Suphi'nin bu mektubunu sadeleştirerek veriyoruz:

"Pek Aziz ve Muhterem Efendim,

İstiklâl Marşı için açılan yarışmaya katılmamanızdaki sebebin giderilmesi için pek çok tedbirler vardır. Amacımıza ulaşmamız için yüce üstat kişiliğinizin istenen şiiri yazması, son çare olarak kalmıştır. Asaletli endişenizin gerektirdiği ne varsa hepsini yaparız. Memleketi bu etkili telkin ve heyecanlandırma vasıtasından mahrum bırakmamanızı rica ve bu vesile ile en derin hürmet ve muhabbetimi arz ve tekrar ederim efendim!"

Hem Hamdullah Suphi'nin ricası hem de Balıkesir milletvekili Hasan Basri Çantay'ın iknası sonucu Âkif, marş yazmaya karar verir.

İSTİKLÂL MARŞI'NIN YAZILIŞI

İslam ilmihali yazmış fıkıhçı din âlimi olan Hasan Basri Çantay, Âkif'in İstiklâl Marşı'nı nasıl yazmaya başladığı konusunda aralarında geçen şu çocukça tatlı diyaloga yer verir:

"Meclis'te Âkif'le yan yana oturuyoruz. Çantamdan bir kâğıt parçası çıkardım. Ciddi ve düşünceli bir tavır ile sıranın üstüne kapandım, güya bir şey yazmaya hazırlanmışım. Üstat ile konuşuyoruz:

-Neye düşünüyorsun, Basri?

-Mâni olma, işim var!

-Peki. Bir şey mi yazacaksın?

-Evet.

-Ben mâni olacaksam kalkayım.

-Hayır, hiç olmazsa ilhamından ruhuma birşey sıçrar!

-Anlamadım.

-Şiir yazacağım da.

-Ne şiiri?

-Ne şiiri olacak? İstiklâl şiiri! Artık onu yazmak bize düştü!

-Gelen şiirler ne olmuş?

-Beğenilmemiş.

-Ya!

-Üstat, bu marşı biz yazacağız!

-Yazalım, amma şartları berbat!

-Hayır, şartlar filan yok. Siz yazarsanız müsabaka (yarışma) şekli kalkacak.

-Olmaz, kaldırılmaz, ilân edildi.

-Canım, vekâlet (Bakanlık) buna bir şekil bulacak. Sizin marşınız yine resmen Meclis'te kabul edilecek, güneş varken yıldızı kim arar!

-Peki, bir de ikramiye vardı?

-Tabi, alacaksınız!

-Vallahi almam!

-Yahu lâtiife ediyorum, onu da bir hayır müessesesine (kurumuna) veririz. Siz bunları düşünmeyin.

-Vekâlet kabul edecek mi ya?

-Ben Hamdullah Suphi Bey'le konuştum. Mutabık kaldık. Hatta sizin nâminize söz bile verdim!

-Söz mü verdiniz, söz mü verdiniz?

-Evet!

-Peki, ne yapacağız?

-Yazacağız!

Tekrar tekrar 'Söz verdin mi?' diye sorduktan ve benden kati cevapları aldıktan sonra elimdeki kâğıda sarıldı, kalemimi eline aldı...

Âkif iki gün tam bir istiğrak (kendinden geçme) hâlindeydi. Evde, sokakta, camide, Meclis'te, uyurken, yürürken, yemek yerken hep İstiklâl Marşı'nı yazmakla meşgul oldu. Bu konuda Konya Mebusu (Milletvekili) Hafız Bekir Efendi, Cemal Kuntay'a, "Âkif, bir gece birden uyanır, kâğıt arar, bulamayınca kurşun kalemle yer yatağının sağındaki duvara marşın, "Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım, "mirsasıyla başlayan kitasını yazar."

Âkif, marşın bazı kısımlarını Tacettin Dergâhı'nda kendinden geçmiş dalgın hâllerde, gece uyku aralarında, bazı kısımlarını da Meclis görüşmeleri sırasında,

Mehmet Âkif'in Kahire'deki günlerinden

bazı kısımlarını Hâkimiyet-i Millîyye gazetesi idarehanesinde yazdı. 7 Şubat 1921 tarihinde yazılması tamamlanan İstiklâl marşı, ilk olarak Türkiye Büyük Millet Meclisi hükümetinin resmî gazetesi olan Ceride-i Resmîyye'nin 12 Mart 1337 tarihli 7. sayısında çıktı.

Âkif'in İstiklâl Marşı'nı yazdığı sıralarda ülkemizin her tarafı emperyalist Batılı işgal

Mehmet Âkif Ersoy Kültür Evi Bahçesi

kuvvetleri tarafından işgal edilmiştir. Türk milleti, ölüm kalım mücadelesinin tam ortasındadır. Birinci İnönü Savaşı devam etmektedir.

İSTİKLÂL MARŞI'NIN SEÇİLMESİ

Yarısmaya katılan eserler Maarif Vekâleti'ne gelir. Orada seçilen 7 şiir meclise sunulur ve Meclisin bunlardan birini seçmesi istenir. İstiklâl Marşı konusu, Türkiye Büyük Millet Meclisinde 26 Şubat 1921 ve 1 Mart 1921 tarihlerinde görüşülür. Hamdullah Suphi, mecliste Âkif'in şiirini 12 Mart 1921 tarihli meclis görüşmesinde okur. Milletvekilleri hararetle alkışlarlar. Meclis, İstiklâl Marşı'nın nasıl seçilmesi gerektiği üzerinde tartışır. Kimisi marşı meclisin seçmesini kimisi de özel bir komisyon tarafından seçilmesini ister.

Tartışmalar sonunda Atatürk'ün reisi olduğu Meclis, Âkif'in şiirini büyük bir oy çoğunluğuyla Türk İstiklal Marşı olarak kabul eder. Mehmet Âkif, o sırada Burdur milletvekilidir. İstiklâl Marşımız, Anayasamıza göre Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin değiştirilemez, değiştirilmesi teklif dahi edilemez millî marşıdır. Resmî törenlerde marşın sadece ilk iki kıtası çalınmakta ve söylenmektedir. İstiklâl Marşımız, ay yıldızlı al bayrağımız göndere çekilirken çalınıp söylenmektedir.

O sırada borçlu ve sırtında giyecek paltosu olmayan Âkif, yarışma ödülü olarak konan 500 lirayı alıp kimsesiz kadın ve çocuklara iş, sanat öğretme ve fakirlikle mücadele amacındaki "Dârülmesa'" adlı kuruma bağışlar. Âkif, İstiklâl Marşı'nı şiirlerinin toplandığı kitabı olan Safahat'a almaz. Kitabına almama sebebini de şöyle açıklar: "Onu millete hediye ettim. Artık o milletindir. Benimle alakası kesilmiştir. Zaten o milletin eseri, milletin malıdır. Ben yalnız gördüğümü yazdım."

İSTİKLÂL MARŞI'NIN BESTELENMESİ

Maarif Vekâleti, Âkif'in İstiklâl Marşımız olarak kabul edilen şiirinin bestelenmesi için bir yarışma açar. Bunun için konulan ödül de yine 500 liradır. Bu yarışma ile ilgili ilan, 17 Mart 1921 tarihli Hâkimiyet-i Millîyye gazetesinde çıkmıştır. Bu yarışmaya 24 eser katılmış ama yarışma bir sonuca ulaşamamıştır.

Bir süre Türkiye'nin değişik bölgelerinde değişik besteler çalınmış. Herkes kendi bestesini bulunduğu bölgede yaymaya çalışmış. Sonunda 1924'te Maarif Vekâleti'nce oluşturulan bir kurul, Ali Rifat Çağatay'ın marşını resmî marş olarak kabul etmiş. Bu marş, 1924'ten 1930'a kadar okullarda, resmî toplantılarda söylenip çalınmış. 1930 yılında ise Cumhurbaşkanlığı Orkestrası şefi Zeki Üngör'ün bestesi, millî marş olarak kabul edilmiştir.

ATATÜRK'ÜN İSTİKLÂL MARŞI İLE İLGİLİ GÖRÜŞLERİ

İstiklâl Marşımız için beste yarışması açılmış ve besteye girecek mısraları belirleme komisyonu kurulmuştu. Atatürk, 1924'te bu toplantılardan birine katılır ve zabıtlara geçen şu konuşmasını yapar,

"Bu marş bizim inkılâbımızı anlatır. İnkılâbımızın ruhunu anlatır. Bunu ne unutmak ne de unutturmak lazımdır. İstiklâl Marşı'nda istiklâl davamızı anlatması bakımından büyük bir manası olan mısralar vardır. Benim en beğendiğim yeri de burasıdır,

*"Hakkıdır, hür yaşamış, bayrağımın hürriyet;
Hakkıdır; Hakk'a tapan milletimin istiklâl."*

Benim bu milletten asla unutmamasını istediğim mısralar işte bunlardır. Hürriyet ve istiklâl aşkı bu milletin ruhudur. İstiklâl Marşı'nın bu pasajı asırlar boyunca söylenmeli ve bütün yâr ve ağyâr (dost düşman herkes) anlamalıdır ki Türk'ün her şeyi hatta en mahrem hisleri bile tehlikeye girebilir fakat hürriyeti asla... Bu pasajı her vakit tekrar ettirmek bunun için lazımdır. Bu demektir ki efendiler: Türk'ün hürriyetine dokunulamaz!"

DAHA SONRAKİ MARŞ YARIŞMALARI

Cumhuriyetten sonra 13 Kasım 1925 tarihinde gazetelere verilen bir ilanla yeni bir millî marş yarışması düzenlendi. İlan şöyleydi: *"Güftenin vakarlı, ümit saçıcı, ruhu yükseltici olması şarttır. Açık bir Türkçe ile veciz surette Türklüğün varlığını, büyük mazisini ve daha büyük istikbalini ifade etmelidir."*

Fakat yarışmaya katılan marş metinlerinden hiçbiri yeterli görülmedi, beğenilmedi.

1937 yılında yeni bir marş yarışması açıldı. Bu yarışmaya *"Büyük Doğu Marşı"* ile Necip Fazıl Kısakürek de katıldı. Fakat bu yarışmada da Âkif'in marşından daha güzel bir metin bulunamadı.

İSTİKLÂL MARŞI'NIN BENTLER HÂLİNDE TAHLİLİ VE KAYNAKLARI

*"Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak."
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak."*

(Ey Türk milleti! Hiç korkmana, endişe etmene gerek yok çünkü Batı ufkundaki kızılık içinde batmakta olan Türk bayrağı, ülkemizde en son Türk ölmedikçe sönüp batmayacaktır. O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak; o benimdir, o benim milletimindir ancak.)

Bu mısralarda her şeyin bittiği sanıldığı zamanda bile hiçbir şeyin bitmediği inancının güçlü bir şekilde telkin edilişi imgesini görüyoruz. Millî varlığın devamı inancının kuvvetle vurgulanması imgesi, bazı simgelere bağlı olarak geliştiriliyor. Bunları açalım:

İstiklâl Marşımız, *"Korkma!"* diye başlar. Olumsuz bir ifadeyle başlaması, bazıları için garip gelmiş olabilir. Birileri bunu eleştirmişlerdir. Mesela Suphi Nuri İleri bu durumu şöyle eleştirdi,

"Bu marş her cihetten fenadır. İstiklâlcî Türklerin hislerine tercüman olmamıştır. "Korkma" diye başlayan bir marş, Türklerin hakiki ve öz duygu ve heyecanlarının tercümanı olmaz. Türk korkmaz, istiklâl ve inkılâp için savaşan Türklerin yüksek ve asil hislerini ve seciyelerini bilseydi hiçbir vakit şu sinire dokunan "Korkma" kelimesiyle marşına başlamazdı."

Âkif'in marşına olumsuz bir ifade olan *"Korkma"* diye başlaması, İslam kültüründen yansımalar, izler taşır. Zira İslamda temel ilkesi olan kelime-i şahadete yani *"eşhedü en lâ ilâhe illallah ve eşhedüenne Muhammeden abduhu ve resulühü"* cümlesi, olumsuz bir ifade olan *"lâ"* ile başlar. *"lâ"; "hayır, yok, değildir"* anlamına gelir. Yani *"hiçbir tanrı yoktur, ancak Allah vardır"* ifadesiyle başlar. İslam, önce olumsuz durumu, olmaması gereken bir şeyi ortaya koyar, sonra olumlu değeri verir. Âkif de önce olumsuz durum olan korkuyu olumsuzlar, korku yok, korkma der, korkunun olmaması gerektiğini söyler, sonra olumlu değerleri verir.

*"Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilâl!
Kahraman ırkıma bir gül, ne bu şiddet, bu celâl!
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl;
Hakkıdır, Hakk'a tapan milletimin istiklâl!"*

(Ey nazlı Türk bayrağı! Ne olur, kurban olayım kaşlarını çatma, yüzünü eşitme, bize kötü kötü bakma. Bu kahraman Türk ırkına bir gülümse. Neden böyle sert bakıyorsun ve öfkeliyim? Eğer böyle devam edersen sonra senin için döküğümüz kanlarımız helal olmaz. Allah'a tapan, doğruluktan ayrılmayan Türk milletinin hür ve bağımsız bir millet olarak yaşaması, sömürge ve esir olmaması, onun hakkıdır.)

Bu kıtada bağımsızlığın üzerine titreme imgesi vardır.

"Hilal" simgesi, teşhis sanatından da yararlanılarak millî bağımsızlığı temsil etmek üzere belirgin kılınıyor. Hilâl, yeni ay demektir. Yeni doğmuş, ince çatılmış kaşa benzer. Fakat 26. ve 27. gecelerdeki aya da *"hilal"* denir. Bu, ayın batmaya yüz tuttuğu zamanlardır. Bu durumda Türk millî varlığının batmak üzere olduğu zamanlar, bu incelmeye aya benzetilmektedir. Çehresini çatmış ay da kızgın, sinirli, öfkeli bir hâl ifade eder.

Yani millî bağımsızlık, Türk milletine kendine sahip çıkmada gevşeklik gösterdiği için kaşlarını çatmaktadır. Ayrıca, Millî Mücadele bir yönüyle *"hilal-salib"* (haç) yani Müslümanlık Hıristiyanlık savaşıdır. Dolayısıyla hilal, aynı zamanda tüm İslam dünyasını, İslamlığı temsil eden bir simgedir. *"Hilal"* kelimesini oluşturan harflerle *"Allah"* kelimesi de yazılır. Yani her iki kelimenin harfleri aynıdır. Dolayısıyla biz, minarelerimizin ucuna hilal motifini koyarken aslında oraya simgesel olarak *"Allah"* kelimesini ve onun temsil ettiği değerleri yazmış oluyoruz.

Burada hilal, mecaz-ı mürsel sanatıyla bayrağı temsil eder. Hilal, Türk bayrağının bir parçasıdır. Parça söylenerek bütün kastedilmiştir. Bayrağın nazlanması, millî bağımsızlığın Türk milletinden uzaklaşır gibi olmasının imgesidir.

Ayrıca nazlı hilalin surat asmasının (çehresini çatması) sebeplerinden biri de o zaman işgal döneminde ülkemizde bazı şehirlerimizde, sokak, cadde ve değişik

kurumlarımızda Yunan, İngiliz, Fransız, İtalyan, Amerikan bayraklarının, başka yabancı bayrakların da asılmış olmasıdır. Özellikle İzmir, İstanbul gibi şehirlerimizde bol miktarda her yere yabancı bayrakları asılmıştı.

İşgalciler İstanbul'a girdiği zaman Rumlar, Beyoğlu'nda dükkân ve mağazalarını Yunan bayraklarıyla donatmışlardı. 18 Kasım 1918 tarihinde Beyoğlu'nda Yunan kulübünde yapılan bir törende Yunan Amiralî Kakolîdi, Beyoğlu Rumlarına hitaben,

"Türkiye'deki Yunanlılığa, anavatanın selamı ile Parthenon'dan bir zeytin dalı getirmek şerefine kavuştuklarından dolayı, emrimdeki subaylar ve erler iftihar duymaktadırlar. Bunca zahmetten sonra Yunan hükümeti size teselliye medar olmak üzere Yunan bayrağını getirmeye muvaffak olmuştur. Biz buraya kılıç değil zeytin dalı getirdik. Türkiye Rumluğu kendi menfaatlerine büyük hizmetler ifa edecektir."

Maraş'ta Fransız bayrağı asılmıştı mesela. Nazlı hilâlimiz yani Türk bayrağımız bunun için surat asmaktadır. Ülkemizde başka bayrakların, başka hâkimiyetlerin varlığına katlanamamaktadır.

Fransızların Maraş'ı işgali sırasında Fransız askerler ve orada yaşayan Ermeniler bir akşam, zengin bir Ermeni olan Hırlakyan Agop'un evinde bir balo düzenlerler. Maraş valisi de Andre isminde biridir. Akşam yemeğinden sonra Andre, Hırlakyan'ın torunu Helena'ya dans etme teklifinde bulunur. Bu teklif karşısında Ermeni kızı, Türk bayrağının dalgalandığı yerde dans etmemeye yemin ettiğini söyler.

Bunun üzerine Fransız komutanı ertesi günden yani 30 Kasım 1919 gününden itibaren resmî dairelere ve kaleye Türk bayrağı yerine Fransız bayrağı çekilmesi konusunda emir verir. Bunun üzerine Helena dansı kabul eder. Bu emir yerine getirilir ve artık Türk bayrağı indirilmiş, yerine Fransız bayrağı çekilmiştir. Bunun üzerine galeyana gelen Maraşlılar ayağa kalkarlar ve Türk bayrağını yeniden hâkim kılma mücadelesi verirler. Dolayısıyla Millî Mücadelemiz, Türk bayrağının bu vatan toprakları üzerinde özgürce dalgalanması mücadelesidir. Nazlı hilâlimiz olan bayrağımız, yerine bir başkası gelince ya da yanında bir kuma olunca kaşlarını çatmaktadır.

Bir de nazlı hilâl, nazlı sevgiliye, geline benzetiliyor. Divan Edebiyatımızda sevgilinin kaşları hilâle benzetilir. Türk bayrağı da Türk milletinin sevgilisidir. Divan edebiyatında sevgili, âşığına karşı daima tegafül, kayıtsızlık hâindedir. Kaşlarını çatarak ters ters bakar ve yüz vermez. Nazlıdır, sevgilisini kaşların çatdığı için üzer. Ayrıca nazlı gelinler kuma istemezler. Evlerinde başka kadın istemezler. Başka kadın olursa surat asarlar. Türk bayrağı da kendi evi olan Türkiye'de başka bayrakların dalgalanmasını hiç istememiş ve bunu gördüğünde suratını asmıştır. Âkîf, o zaman haklı olarak Türk bayrağının yanında başka bayraklara tahammül edememiş yani Türkiye'de sadece Türk istiklâlini istemiş, idaremize başka milletleri ve devletleri ortak etmek istememiştir.

Eğer Mehmet Âkîf ve İstiklâl Marşı duyarlılığımız önemli ise, günümüzde de ülkemizde ne Avrupa ve Amerika'ya da başka bir devlet bayrağının ne de terör örgütü bayrağının asılmasına izin veremeyiz. Biz, Millî Mücadele'yi vatanımızda sadece Türk bayrağı dalgalansın, şehit kanlarıyla vatan edindiğimiz bu topraklarda bağımsız siyasi irademizin idaremize hâkim olması için verdik.

**"Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim; bendimi çiğner aşarım;
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım."**

(Türk milleti olarak ben, en eski zamanlardan, tarihte var olduğum günden beri hür yaşadım, kimsenin sömürgesi ve kölesi olmadım, bundan sonra da olmam ve böyle yaşayacağım. Hangi aklını yitirmiş çıkıp da beni bu saatten sonra köle ve sömürge yapmaya kalkacak acaba? Ben bu cür'ete şaşarım. Ben kükremiş, coşkun bir sel gibiyim; benim önümde kimse duramaz, önüme çıkan engellerin tamamını çiğner geçerim. Hatta önüme çıkan dağları bile deler geçerim.)

Bu kıtada Türk milletinin hiçbir zaman sömürge olmadığı ve olmayacağı inancı vardı.

Buradaki "ezel" kelimesini düz anlamıyla zamanın öncesizlik boyutu anlamıyla almıyoruz. Türk milletinin tarih sahnesine çıktığı andan beri hep hür ve bağımsız yaşadığı, başka milletlerin boyunduruğu altına girmediği şeklinde anlayacağız. Türk milleti, tarih boyunca bu coğrafyada doğrudan doğruya sömürge olmamış tek millettir. Dolayısıyla şair, bu durumu kuvvetle vurgulayarak mübalağa sanatıyla zamanda öncesizlik demek olan ezelden bu yana hür yaşamış, sömürge olmamış bir millet olduğumuzu ifade eder. "hür yaşarım" ifadesiyle de bundan sonra da öyle kalacağımızı, hür, müstakim bir millet olacağımızı, emperyalist Batılı devletlerin sömürgesi olmamakta kararlı olduğumuzu büyük bir inançla haykırıyor.

Bu kıtanın ilk iki mısraının yazılmasına sebep olan kaynaklardan biri, 10 Ağustos 1920'de Osmanlı Devleti ile İtilaf Devletleri arasında imzalanan Sevr antlaşmasıdır. Burada "çılğın"; ülkemizi işgal eden İtilaf devletleridir, yani Batı'dır, Avrupa'dır; İngiltere, Fransa, İtalya, Yunanistan ve Amerika'dan oluşan Haçlı dünyasıdır. Bu çılğın emperyalist Batı'nın bizi "zincire vurma" ise Sevr anlaşması, program ve projesidir.

Bu Sevr paçavrasında Türk milletine devlet olarak sadece orta Anadolu'da Adapazarı, Bilecik, Bolu, Eskişehir, Kütahya, Afyon, Ankara, Çankırı, Kastamonu, Zonguldak, Sinop, Samsun, Merzifon, Amasya, Çorum, Yozgat, Kırşehir, Nevşehir, Kayseri gibi yerlerden oluşan küçük bir bölge veriliyor; diğer yerler Haçlılar tarafından paylaşılıyordu. Böylece Türkler, zincire vurulacak ve Anadolu ortasına küçük bir bölgeye hapsedilecek, orada bir süre tutulup sonra yok edilecek vahşi hayvanlar gibi görülmektedir.

Âkîf, Sevr paçavrasının bizi esaret altına almak istemesine tepki duyarak Türk milletinin her zaman hür yaşamış ve hür yaşama azminde olan bir millet oluşunu haykırıyor.

**"Garbın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar;
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
"Medeniyet!" dediğin tek dişi kalmış canavar?"**

(Batının her tarafını çelik zırhlı duvarlar, en yeni teknolojik aygıt ve silahlar sarmış olabilir ancak Türk milleti olarak bizim de bunlara karşı koyacak, sınırlarımızı koruyacak iman dolu göğüslerimiz vardır. Ey Türk milleti! Kendisine "medeniyet" denilen ve sadece maddeye değer veren tek dişi kalmış bir canavar olan emperyalist Batı, köpek gibi ulusun dursun, sen ondan korkma, senin büyük imanını boğamaz, yok edemez.)

Burada silah teknolojisinin üstünlüğüne karşı İslam imanı ile karşı duruş imgesi vardır.

Âkîf bir yerde şöyle der: "Ankara... Ya Rabbi ne heyecanlı, helecanlı günler geçirmiştik... Hele Bursa'nın düştüğü gün... Ya Sakarya günleri... Fakat bir gün bile ümidimizi kaybetmedik, asla ye'se (ümitsizliğe) düşmedik. Zaten başka türlü çalışabilir miydik? Ne topumuz vardı, ne tüfeğimiz... Fakat imanımız büyüktü."

Yukarıdaki mısraları Âkîf'in bu sözleri ışığında okumak lazımdır.

Son büyük Türk hakanı Mustafa Kemal Paşa da Âkîf'le aynı inanca

sahipti. O da pozitivist mantığa direnen bir iman eri idi. Âkif'in direniş imanını o şöyle ifade etmişti:

"Gittiğimiz yol bir iman yoludur. Evet, biz on milyonluk küçük ve yorgun bir milletiz. Düşmanlarımız ise pek çoktur ve pek kavidir (güçlüdür). Vâkia (Gerçekte) riyazî (matematiksel, maddî güçleri hesaplayarak, yani istatistikî olarak) düşünülecek olursa galebe çalmamız (üstün gelmemiz) müşküldür (zordur). Fakat bizde olan şey onlarda yoktur. Bizde iman kuvveti vardır. Zaten bu mücâhede (savaş) bir iman işidir. İmanı kavi (güçlü) olan buraya gelir, çalışır. İmanı zayıf olana ihtiyacımız yoktur. Biz bin türlü düşmanlarımızın kuvvetine rağmen muvaffak (başarılı) olacağız"

****"Arkadaş! Yurduma alçakları uğratma sakın,
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.
Doğacaktır sana va'd ettiği günler Hakk'ın.
Kim bilir belki yarın, belki yarından da yakın."**

(Arkadaş, sakın vatanıma alçak emperyalist Batılları uğratma, onların çiğnemelerine, işgal etmelerine izin verme, diren. İşgalcilerin, emperyalistlerin saldırılarına karşı gerekirse göğsünü siper et yani her türlü imkânı kullanarak bu hayâsızca, namussuzca, alçakça akınlar, saldırılar duruncaya kadar diren. Sen Allah'a ve kendine güven. Allah'ın senin için vaat ettiği kurtuluş günleri, bak göreceksin gelecektir. Yeter ki sen inancını yitirme. Bu kurtuluş, göreceksin çok kısa zamanda olacaktır; belki yarın belki yarından da yakın zamanda gerçekleşecektir.)

Burada vatani düşman işgaline karşı sonuna kadar savunma kararlılığı imgesi vardır.

Yurt, Türkiye topraklarıdır. Bu vatan, bizim millet olarak hem maddî ihtiyaçlarımızı karşıladığımız, hem de kültürümüzü, medeniyetimizi oluşturup yaşadığımız kutsal bir topraktır. Millî varlığımızı, millî kimliğimizi, değerlerimizi, inançlarımızı, geleneklerimizi ancak kendimize ait bağımsız vatanımızda yaşayabilir ve yaşatabiliriz. Vatan, bizim için sadece karnımızın doyduğu bir toprak parçası değildir. Anadolu toprakları bizim Türk- İslam kültür ve medeniyetimizin yeşerdiği, serpildiği, geliştiği, yaşandığı bir yerdir. Millî kültürümüzü bir yönüyle Anadolu coğrafyası oluşturmuştur. Bu bakımdan millî kültürle vatan arasında kopmaz bir bağ vardır.

Burada alçak diye belirtilen kesim, ülkemizi işgal eden emperyalist Batıllardır. Onlara alçak denmesinin bazı sebepleri vardır. Alçak; aşağı, soysuz, namert demektir. Buna göre emperyalist Batılı devletler, haksız yere gelip üzerimize saldırmışlar; işgal ve istila zamanında namertçe kadınlarımıza, kızlarımıza, yaşlılarımıza, çocuklarımıza zulmetmişlerdir. Hem milletimizi, hem de dinî ve millî değer ve varlıklarımızı yok etmek istemişler, bu konuda her türlü tahrifatı yapmışlardır. Dolayısıyla onların yaptıkları mertlik ve haklılığa dayanan şeyler değildir.

****"Bastiğın yerleri "toprak!" diyerek geçme, tanı!
Düşün altındaki binlerce kefensiz vatani.
Sen şehîd oğlusun, incitme, yazıktır, atanı:
Verme, dünyaları alsan da, bu cennet vatani."**

(Ey Türk milleti! Her gün üzerinde gezip dolastığın toprakları sıradan, basit, anlamsız, kuru bir toprak yığını olarak görme. Onun özelliğini ve mahiyetini iyi düşün. Bu toprakların altında atalarından binlerce kefensiz yatan şehitler vardır. Sen şehit oğlusun, atalarından mutlaka bir şehit vardır. Onları incitme, yazıktır, onların niçin şehit olduklarını düşün. Neler uğruna fedakârlık yaparak kanlarını, canlarını verdiklerini iyi düşün. Bütün dünyayı verseler bile bu cennet vatani hiçbir şeye değişme. Zira Türkiye'mizin ayrı bir değeri ve önemi vardır.)

Burada Türkiye topraklarının şehit kanlarıyla yoğrulmuş olmasından dolayı kutsallaşması imgesi vardır.

Bu dörtlükte bir bütün olarak bu imge yerleştirilmiştir. Anadolu toprakları, kolay elde edilmiş bir vatan değildir. Türk milleti, buraları uğruna binlerce evladını şehit vererek vatanlaştırmıştır. Dolayısıyla Millî Mücadele'yi idrak eden Türk evlatlarının daha önceki zamanlarda bu vatan uğruna şehit olmuş atalarını düşünerek savaşmaları gerekir. Türk milleti, emperyalist işgalcilere karşı savaşırken gözünün önüne şehit atalarını getirmeli; hep onların fedakârlıklarını düşünerek azimle, kararlılıkla savaşmalıdır.

Anadolu toprakları sıradan, maddî değeriyle ölçülebilen bir toprak değildir. Bu topraklar, ecdad kanlarıyla, İslamîlik ve Türklük değerleriyle cennet vatan hâline getirilmiştir. Kefensiz yatanlar, şehitlerdir. İslam inancında şehitler kefensiz olarak oldukları gibi, üstlerindeki ile defnedilir. Buraların bizim için manevî değeri çok yüksektir. Bütün dünya karşılığında kolayca vazgeçilecek bir yer değildir.

****"Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?
Şühedâ fışkıracak, toprağı sıksan, şühedâ!
Cânı, cânânı, bütün varımı alsın da Hüdâ,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyâda cüdâ."**

(Bu cennet gibi güzel olan Türk vatanını, Türkiye'yi elde tutmak için, korumak, sahip çıkmak için bütün Türklere kendilerini seve seve feda edebilirler. Anadolu topraklarını baştanbaşa dolayan, her tarafından bu vatan için kendini feda etmiş şehitler çıkar. Allah canımı, sevdiğlerimi, neyim varsa hepsini alsın da tek beni bu dünyada vatanımdan ayrı düşürmesin.)

Burada cennet vatanımız için mutlak bir fedakârlık inancı imgesi vardır.

Bu dörtlük, bir önceki dörtlüğü pekiştiren, destekleyen, kuvvetlendiren bir bölümdür. Her tarafı şehitlerle dolu olan bu cennet vatan için hiçbir fedakârlıktan kaçılmaz. Değerli bilinen her şey, onun için seve seve verilir. İnsanın en değerli varlığı kendi canı, sonra cananı yani sevdiği kişiler: eşi, kardeşi, anne babası, arkadaşı vs. ve mal varlığı; bunların hepsi vatani kurtarmak, korumak uğruna seve seve verilebilecek olan değerlerdir. Vatan hiçbir şeye değişilmez. Türk'ün bağımsız, kendi değerlerini yaşadığı bir vatani olmadıktan sonra canı, cananı, malı, mülkü ne yapsın?

Bu dörtlükte Âkif, çok kuvvetli bir vatan sevgisini telkin ediyor. Onun bu aşırı vatan sevgisinin kaynağı, kuşkusuz **"vatan sevgisi, imandandır"** hadis-i şerifine dayanır.

****"Rûhumun senden ilâhî şudur ancak emeli,
Değmesin mabedimin göğsüne nâmâhrem eli,
Bu ezanlar ki şehâdetleri dinin temeli
Ebedî, yurdumun üstünde benim inlemeli."**

(Ey Allah'ım! Ruhumun senden tek isteği şudur: Camilerimizin, kutsal mekânlarımızın göğsüne kâfirlerin eli değmesin; onlar tarafından kirletilmesin, yakılıp yıkılmasın. Minarelerden günde beş kez okunan bu ezanlar ve bunların ifade ettiği gerçekler, İslam dininin temelidir. Bunlar, sonsuza kadar benim yurdumun üstünde inlemelidir.)

Burada İslamî değer ve simgelerin kâfirler tarafından aşağılanmaması ve yok edilmemesi talebi imgesi vardır.

Millî Mücadele, bir anlamda Müslümanlık-Hıristiyanlık savaşını hâlinde cereyan etmiştir. Batılı emperyalist işgal güçleri, haçlı saldırısı ruhuyla hareket etmişler, Türkiye'deki İslamî değer ve simgeleri kimi zaman aşağılamışlar, hakaret etmişler, çiğnemişler, ayaklar altına almışlar kimi zaman yok etmişler ve etmeye çalışmışlardır.

Daha önce Balkan savaşlarında Balkanlardaki camileri ve diğer Türk- İslam kültür varlıklarını, eserleri yakıp yıkıp yok etmişlerdi. Bugün Balkanlarda Osmanlı- İslam tarihine ait kültür ve sanat eseri, pek kalmamıştır. Millî Mücadele sürecinde de özellikle Yunanlıların İslamî kurum, değer ve simgelere saldırdığını görüyoruz. 8 Temmuz 1920'de Yunanlılar Bursa'yı işgal edince Sultan Osman'ın türbesini çiğnemişlerdi. Venizelos'un oğlunun Sultan Osman'ın türbesini aşağılayan bir fotoğrafı vardı. Bu Osmanlı tarihinin ve Türklük değerlerinin ayaklar altına alınmasıydı.

Millî Mücadelemiz, emperyalist Batı'nın bizim elimizden Kur'an'ı alma ya da bizi ondan soğutma çalışmalarına bir tepkidir. Âkif de bu dürtüde onların bu kültür emperyalizmi bağlamındaki Kur'an, İslam düşmanlıklarına tepkisini en sert biçimde ortaya koymaktadır. Nitekim 1900 yılında, İngiltere Sömürgeler Bakanı Gladstone, Avam Kamarası'nda Kur'an-ı Kerim'i eline almış ve "Bu Kitap Müslümanların elinde oldukça bizim onlara hâkim olmamız mümkün değildir. Ya bu Kitab'ı onların elinden almamız ya da Müslümanları ondan soğutmamızdır." demiştir.

**"O zaman vecd ile bin secde eder - varsa- taşım.
Her cerîhamdan ilâhî, boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır rûh-ı mücerred gibi yerden na'sım;
O zaman yükselerek arşa değer belki başım!"**

(O zaman yani ülkemiz, düşman işgalinden kurtulunca ben ölmüş isem ve mezar taşım da mevcutsa benim yerime şükür secdesini mezar taşım yerine getirir. Ey Rabbim! Her yaramdan kanlı yaşlarım boşanıp cesedim, yerden, maddesinden sıyrılmış soyut bir ruh gibi göğe doğru fışkırır. O zaman başım yükselerek belki arşa yani en yüksek göğe değer. Yani şehitlerin bile vatanın kurtuluş sevincini yaşayacağını, bu sevinci ifade etmeye hiçbir şeyin engel olamayacağını bildiriyor. Cesetler mezarda yatıyor olsa bile ruhlar bu sevince katılacaktır.)

Burada vatanın bağımsızlığı karşısında şükür duygusunun, zafer ve bağımsızlık sevincinin mutlak anlamda ifade edilmesi imgesi vardır.

İslam'da çok istenilen bir şey elde edilince teşekkür etmek anlamında Allah'a şükür secdesi yapılır. Şair, burada en büyük isteğinin vatanın kurtulması olduğunu, bu gerçekleşirse kendisi de hayatta ise bizzat kendisi; kendisi hayatta değilse onun yerine mezar taşının Allah'a coşkun bir şekilde binlerce şükür secdesi yapacağını belirtiyor.

**"Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl
Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl:
Hakkıdır hür yaşamış bayrağımın hürriyyet;
Hakkıdır; Hakk'a tapan milletimin istiklâl!"**

(Ey şanlı Türk bayrağı, sen de aydınlık güneşler gibi göklerde hür bir şekilde dalgalan. Bağımsızlık ve kurtuluş için akittiğimiz kanların hepsi helal olsun. Bundan sonra sonsuza kadar bayrağımızın temsilciliğindeki özgürlüğümüz, bağımsızlığımız ve Türk ırkı, perişan ve yok olmayacaktır. Başından beri hür yaşamış bayrağımın bundan sonra da hür yaşaması, onun en tabii hakkıdır. Allah'a tapan ve onun dinine inanan Türk milletinin hür ve bağımsız kalması, emperyalist Batı'ya sömürge ve köle olmaması onun en temel hakkıdır.)

Burada bağımsız millî devlet idealinin gerçekleşmesi talebi imgesi vardır.

Buradaki "şafak" kelimesi, marşın ilk kıtasındaki anlamının tersi bir anlamda kullanılıyor. Daha önce güneşin battığı yer ve zaman bağlamında akşam kızıllığı anlamında kullanılmıştı. Burada ise sabah vakti, güneşin doğuşu esnasındaki kızılık, ortalığın gittikçe ağarması anlamında kullanılmıştır.

"Şafak" kelimesinin hem güneşin doğuşu, hem de batışı anlamları vardır. Her iki zıt anlamı da içerir. Âkif, bilinçli olarak "şafak" kelimesini şirin başında batış, sonunda ise doğuş anlamında kullanıyor. Bunun da simgesel bir karşılığı vardır. O da batmak üzere olan Türk millî varlığının yeniden doğması ümidi ve buna olan inançtır.

Hür ve bağımsız kalma isteği kuvvetle vurgulanıyor. Atatürk de "İstiklâl ve hürriyet benim karakterimdir" der.

Âkif, daha önce Türk istiklâli hakkında şunları söylemişti:

"Türklerin 25 asırdan beri istiklâllerini muhafaza etmiş bir millet oldukları tarihenmüsbet (tarih bakımından ispat edilmiş) bir hakikattir. Hâlbuki Avrupa'da bile mebde-i istiklâli (bağımsızlığın başlangıcı) bu kadar eskiden amandan başlayan bir millet yoktur. Türk için istiklâlsiz hayat müstahildir (imkânsızdır). Tarih de gösteriyor ki Türk, istiklâlsiz yaşayamamıştır!"

KAYNAKÇA

ÇİL, Adalet Ergenekon, *Mehmet Âkif Ersoy ve İstiklâl Marşı*, Boğaziçi Yayınları, İstanbul 1989.

AYVAZOĞLU, Beşir, *İstiklâl Marşı Tarihi ve Anlamı*, Tercüman Yayınları İstanbul 1986.

TÜRK, Hikmet Sami, *İstiklâl Marşı ve Mehmet Âkif Ersoy*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 2004.

Mehmet Âkif Ersoy Özel Sayısı, Millî Kültür Dergisi, Aralık 1986

DÜZDAĞ, M. Ertuğrul, *Mehmet Âkif Ersoy*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 2002.

ÇETİN, Mehmet, *İstiklâl Marşı ve Mehmet Âkif Ersoy*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 2003.

NALBANTOĞLU, Muhittin, *Mehmet Âkif ve İstiklâl Marşı*, İstanbul 1981.

ÇAĞBAYIR, Yaşar, *Bayrak Mücadelemiz ve İstiklâl Marşı*, Ötügen Neşriyat, İstanbul 2009.

SARIHAN, Zeki, *Vatan Türküsü İstiklâl Marşı, Tarihi ve Anlamı*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 2002.

ŞEHİT MEHMET GÜDER ANADOLU İMAM HATİP LİSESİ ÖĞRENCİLERİ MEHMET ÂKİF’İ SORDU

İbn Haldun Üniversitesi Rektörü Sayın **Prof. Dr. Recep Şentürk**'e Mehmet Âkif Ersoy'u sorduk.

Sayın Hocam, Âkif İslam medeniyetinin son kalesi olan Osmanlı İmparatorluğu'nu ve mazlum tebâyı yüreklendirirken kendi nerelerden beslenmiş ve nasıl olmuş da hiç ümidini kaybetmemiştir?

Hayat, iman ve cihattır. Bir Müslüman hayatı böyle görür ve mücadele onu yıldırılmaz. Sevgili Peygamberimizin (SAV) ve ashabının hayatı sürekli mücadeleyle geçmiştir. Selçuklu, Osmanlı ve modern Türkiye Cumhuriyeti tarihi de hep mücadelelerle doludur.

Batıl ve Hak arasında insanlık tarihi ile başlayan mücadele kıyamete kadar da devam edecektir. Kur'an-ı Kerim'de Yusuf süresinde "Sadece dalaletle düşenler Allah'tan ümit keser" buyrulmaktadır. Bu yüzden imanlı bir insan olan Âkif, hiçbir zaman ümidini kaybetmemiştir. Bundan da öte o şiirleriyle ve vaazlarıyla Türk milletine ve İslam ümmetine ümit aşılamaaya çalışmıştır.

Âkif'in Millî Mücadele yıllarında hem fikirleriyle hem bizzat oğlunu da yanına alarak yollara düşüşünü onun aydın kimliğiyle açıklamak yeterli bir izah mıdır?

Âkif, gerçek bir âlim ve münevverdir. Gerçek âlimler ve münevverler kritik dönemlerde bir meşale bir deniz feneri gibi milletlerine rehberlik eder, yol gösterirler. Millî Mücadele döneminde Batıcı aydınlar, ülkemizi hangi ülkenin mandası yapsak daha iyi olur diye tartışırken Âkif, her zaman tam bağımsızlığı savunmuştur.

Dolayısıyla sadece okumuş veya bilgili olmanın ötesinde o, dönemindeki Batıcı aydınlardan farklı, irfan, hikmet ve ferâset sahibi bir münevverdir. Onun canını dişine takıp, oğlunu da yanına alıp milletinin yanında kurtuluş savaşına katılmasının şiir ve konuşmalarıyla insanlarımızı savaşa teşvik etmesinin ve onlara ümit aşılamaasının sebebi budur.

"Gerçek âlimler ve münevverler kritik dönemlerde bir meşale bir deniz feneri gibi milletlerine rehberlik eder, yol gösterirler."

Günümüz gençliğinde Âkîf'in idealize ettiği Âsım'ı görmek mümkün müdür?

Ben şahsen Âkîf'in idealize ettiği, ülkemizin bağımsızlığını her şeyin üzerinde tutan Âsım'ın neslinin ruhunu gençlerimizin kalbinde sessiz bir şekilde yaşadığına ve yeri geldiğinde kükeyerek şahlanacağına inanıyorum.

Mehmet Âkîfi bize bir cümleyle anlatın, desek nasıl anlatırsınız?

Hayatı iman ve cihat olarak gören, inandığı değerler ve kutsallar uğrunda tüm hayatını mücadele ile geçiren, sözleriyle karamsar kalplere yağmur gibi hayat ve coşku verip diriltten mücahit bir âlim, şair ve aydın.

“Hayatı iman ve cihat olarak gören, inandığı değerler ve kutsallar uğrunda tüm hayatını mücadele ile geçiren sözleriyle karamsar kalplere yağmur gibi hayat ve coşku verip diriltten mücahit bir âlim, şair ve aydın.”

Mehmet Âkîf'in "ashabdan sonra en sevdiğim kişidir" dediği Babanzâde Ahmet Nâim Efendi ile dostluğu hakkında neler söylersiniz? Âkîf için bu dostluk niçin bu kadar kıymetlidir?

Babanzâde Ahmet Nâim, Batı taklitçiliği ile mücadele etmiş büyük bir filozof, psikolog ve hadis alimidir. O da Âkîf gibi hayatını tamamen

milletine, dinine ve ülkesine hizmete adanmış gerçek bir münevverdir. Eğitimli insanların büyük çoğunluğunun Batı taklitçisi olduğu bir dönemde, taklit yerine fikri bağımsızlığı savunan kişiler olarak Babanzâde Ahmet Naim ve Âkîf âdeta bir fikir ikizi gibi aynı ideal için birlikte çalışmışlardır.

Âkîf'in 1925-1936 yılları arasında ikâmet ettiği Mısır hayatı bazı çevrelerin iddia ettiği gibi boş geçen yıllar mıdır?

Âkîf, 1925-1936 yılları arasında tüm mesaisini Kur'an-ı Kerim'in mealini yazmaya adanmış ve son derece mükemmel bir eser ortaya çıkarmıştır. Dolayısıyla bu yıllar boş geçmiş yıllar değildir. Tam tersine Âkîf'in ustalık dönemi olup kendisini Kur'an hizmetine verdiği bir dönemdir.

Bize Mehmet Âkîf Ersoy'un Mısır'da Kur'an-ı Kerim'i tercümesi çalışmalarından bahsedebilir misiniz? Bu süreç nasıl başlamıştır, Âkîf bu çalışmaya nasıl karar vermiştir?

Âkîf'e Kur'an mealini yazma görevi Türkiye Büyük Millet Meclisi kararına dayanılarak verilmiştir. Birinci Dünya Savaşı'nda âlimlerini ve okumuş kesimi büyük ölçüde şehit olarak kaybeden ülkemizin Kur'an ile bağıni kuvvetlendirmesi için herkesin kolayca anlayacağı ve zevkle okuyacağı bir "Kur'an Meali ve Tefsir" kitabına ihtiyaç olduğunu gören dönemin devlet adamları böyle bir karar vermişlerdir. Âkîf, baştan bu görevi reddetse de daha sonra kabul etmiş ve şiir yazmayı bırakarak ömrünün geri kalan kısmını Kur'an Meali yazmaya adanmıştır. Bu yaptığı iş karşılığında hiçbir para almamıştır.

Son olarak sizin 2012 yılında yayınladığınız "Âkîf Meali Kur'an-ı Kerim" çalışmanızdan, buna nasıl karar verdiğinizden ve bu süreçte neler yaşadığınızdan bahsedebilir misiniz?

Merhum Âkîf, üzerinde uzun yıllar çalışarak Kur'an Mealini mükemmel bir şekilde tamamlamıştır. Ancak bu esnada ülkemizde yanlış bir kararla ezanın Türkçe okunması zorunlu tutulmuştur. Ardından, bazı kötü niyetli insanlar -kendileri namaz kılmadıkları halde- namazlarda Türkçe ibadet yaptırmak için girişimlerde bulunmuşlar, hatta bunun denemelerini bile yaptırmışlardır. Âkîf, yazdığı mealin Türkçe İbadet projesine alet edilmek istendiğini görünce onca yıl emek vererek özenerek hazırladığı mealini saklamış ve kimseye vermemiştir. Hatta mealin böyle bir yanlış amaca âlet olmaktansa yakılmasını vasiyet etmiştir. Ama Allah'a çok şükür Âkîf'in mealinin üçte birlik kısmı bugün elimizdedir. 1988 yılında bana bir arkadaşım vasıtasıyla ulaşan meali aradan yaklaşık 24 yıl geçtikten sonra 2012 yılında yayınladım. Yayınlamaya karar vermeden önce ülkemizin önde gelen ilim adamlarıyla istişareler yaptım. Bu istişareler sonunda yayınlamaya karar verdim. Arzu edenler Mahya Yayınlarından ilk on çüzü içeren "Âkîf Meali"ni temin edip okuyabilirler. İnşallah ileride tamamı da bulunur yayınlanır, diye ümit ve dua ediyoruz.

Sayın Hocamız Prof. Dr. Recep ŞENTÜRK'e vakit ayırıp bizleri makamında misafir ettikleri için çok teşekkür ederiz.

Mehmet Âkîf'in Mekteb Mecmuası'nda yayınlanan ilk şiirlerinden: Kur'an'a Hitab

YAŞAMINDAN KALEMİNE YANSIYAN REALİST ÇİZGİLER

*"Bana sor sevgili kâri, sana ben söyleyeyim,
Ne hüviyyette şu karşında duran eş'ârım:
Bir yığın söz ki, samimiyyeti ancak hüneri;
Ne tasannu' bilirim, çünkü, ne san'atkârım.
Şi'r için "gözyaşı" derler; onu bilmem, yalnız,
Aczimin giryesidir bence bütün âsârım!
Ağlarım, ağılatamam; hissederim, söyleyemem;
Dili yok kalbimin, ondan ne kadar bizârım!
Oku, şâyed sana bir hisli yürek lâzımsa;
Oku, zirâ onu yazdım, iki söz yazdımsa.
Hayır, hayal ile yoktur benim alışverişim,
İnan ki her ne demişsem görüp de söylemişim.
Şudur cihanda benim en beğendiğim meslek:
Sözüm odun gibi olsun, hakikat olsun tek."*

(Mehmet Akif ERSOY, Safahat, s.13)

*"...
– Hayır, hayâl ile yoktur benim alışverişim...
İnan ki her ne demişsem görüp de söylemişim.
Şudur cihanda benim en beğendiğim meslek:
Sözüm odun gibi olsun, hakikat olsun tek!.."*

(Mehmet Âkif ERSOY, Safahat, s.238)

dizeleriyle realizmin satırlarına yansıdığını gözler önüne sermektedir. Her daim sözün doğrusunu söylememiz gerektiğini; hatta insanın canını acıtsa dahi her an doğru olanı ifade etmenin önemini yansıtır.

Realizmin önemli noktalarından biri de gözleme yer vermektir. Mehmet Âkif Ersoy da gezdiği, gördüğü yerleri dizelerine aktarmıştır.

Safahat'ın manzum ön sözünde yer alan bu dizeler çerçevesinde ilerlediğimizde Mehmet Âkif Ersoy'un poetikasının realizm etrafında şekillendiği anlaşılır. Şair bu dizelerinde okura seslenir. Okuyucuya eserinin ustalığının içtenlikten, "samimiyetten" geldiğini "yapmacılıkla" işinin olmadığını aktarır. Şiirin tanımını "gözyaşı" olarak değerlendirenlerin aksine "ağlarım, hissederim" ama "ağılatamam, söyleyemem" diyerek devam eder. Yani şiirlerinde ön planda olanın gerçeklik olduğuna değinmektedir.

Safahat'ın dördüncü bölümü olan *Fatih Kürsüsü*'nde,

"...Şiirlerinin kaynağı, tespitlerinin çıkış noktası ve ilhamının özü olması bakımından seyahatlerinin değerlendirilmesinde fayda vardır. Seyahat ettiği yerin durumuna, konumuna, gelişmişliğine, manevi değerine göre sanatçımıza etki ettiği, şiirlerine ilham kaynağı olduğu görülmektedir. İnce bir dikkat, titiz bir gözlem ve ayrıntıyı takipte hassas olan Âkif, tüm bu yerleri dış ve iç güzellikleriyle, madde ve ruhuyla eserlerine yansıtmıştır." Gördüğü şeylere de kayıtsız kalmadığını "Safahat" adlı kitabı ile okurlarına ifade etmiştir. Ayrıca zulmün karşısında her daim mazlumun yanında olduğunu Safahat'ın altıncı bölümü olan "Âsım"da şöyle dile getirmiştir.

Deniz UZGUR
Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni
Halkalı Mehmet Akif Ersoy ÇPAL

“

**Zulmü alkışlayamam, zalimi asla sevemem;
Gelenin keyfi için geçmişe kalkıp sövemem.
Biri ecdadıma saldırdı mı, hatta, boğarım ...
- Boğamazsın ki!
- Hiç olmazsa yanımdan koğarım.
Üç buçuk soysuzun ardında zağarlık yapamam;
Hele hak nâmına haksızlığa ölsem tapamam.
Doğduğumdan beridir âşıkım istiklâl,
Bana hiç tasmalık etmiş değil altın lâle.
Yumuşak başlı isem, kim dedi uysal koyunum?
Kesilir, belki, fakat çekmeye gelmez ■boyunum.
Kanayan bir yara gördüm mü yanar tâ ciğerim,
Onu dindirmek için kamçı yerim, çiftte yerim.
Adam aldırma da geç git, diyemem, aldırırım.
Çiğnerim, çiğnenirim, hakkı tutar kaldırım.
Zalimin hasmıyım amma severim mazlumu ... ”**

(Mehmet Âkif ERSOY, *Safahat*, s.4 12)

Realizm kaynağını pozitivismden alır. Pozitivism de dünyanın gerçeklerine ve bilimsel anlayışa dayanır. Mehmet Âkif Ersoy, şiirlerinde tüm zorlukların çalışma ile üstesinden gelinebileceğini bu nedenle de eğitime, bilme önem verilmesi gerektiğini aktarır. Çalışmanın, azmin, eğitimin önemini mısralarına yansıtmıştır.

Safahat'ın dördüncü bölümü olan *Fatih Kürsüsü*'nde,

“
Binâ-yı milleti i'lâ eden temel sağlam.
Demek ki kurtuluruz biz bugün olursak
adam.
Onun da çâresi elbirliğiyle gayrettir.
Çalışmanın o kadar feyzi var ki Hayrettir!
Hezimetin sonu ölmek değildir elbette.
Düşenler oldu zamanıyla aynı akibete:
Fakat bugün yaşıyorlar, hem eskisinden iyi!”

(Mehmet Âkif ERSOY, *Safahat*, s.282-283)

Cehaletten kurtulmanın yolu ilimdir ve çözümü okuldur diye devam eder,

“
Felaketin başı, hiç şüphe yok, cehaletimiz;
Bu derde çare bulunmaz -ne olsa- mektepsiz.”

(Mehmet Âkif ERSOY, *Safahat*, s.284)

Yedinci bölüm *Gölgeler*'de ise,

“

**Ecdadını, zannetme, asırlarca uyurdu;
Nerden bulacaktın o zaman eldeki yurdu?”**

(Mehmet Âkif ERSOY, *Safahat*, s.488)

Her daim tek kurtuluşun; azim, istek, kararlılık, mücadele, çalışmak ve birlik olmakla mümkün olacağını sık sık ifade eder. Dizelerinde **“durmak yok”** dediği idealini okuyucuya sık sık yansıtır.

Şair, yalnızca eserlerinde değil yaşamında da düşündüğünü söyleyen, sözünü tutan, doğru söz söylemeyi her daim savunan biridir.

Bir hikâyede de şöyle geçer:

“Bir zaman rasathane müdürlüğü de yapan Fatin Gökmen, Âkif'in samimi dostuydu; matematik ve fen bilimlerinde uzmandı, dini konuları iyi bilirdi.

Âkif, onun ilmine ve sosyal meselelerdeki kudretine hayrandı. Onunla bir araya geldi mi kendisi çok az konuşur, Fatin Hoca'yı neşe içinde saatlerce dinlerdi. Fen bilimlerini kavramış, İslami ilimleri iyi bilen bir aydın... Tam Âkif'in aradığı nitelikli insan...

Beylerbeyi'nde oturduğu yıllarda Vaniköy'de

oturan Fatin Hoca, Âkif'i öğle yemeğine davet etti. Öğleden önce gök gürledi, şimşekler çaktı ve müthiş yağmur başladı. Her tarafı sel aldı.

Vaniköy ile Beylerbeyi arası üç km yol, saat 11.00 vapurundan Âkif çıkmayınca onu bekleyen Fatin Hoca ümidini, bir buçuk saat sonra gelecek ikinci vapura bağladı. Fırsattan istifade ile bir komşusunu ziyarete karar verdi. Hizmetçiye vapur gelmeden döneceğini söylemeyi ihmal etmedi.

Yağmur şakır şakır yağarken üstünden yağmur suları akan bir adam kapıyı çaldı.

Hizmetçi telaş ve heyecanla kapıyı açtı. Karşısında iliklerine kadar ıslanmış bir adam vardı ve Fatin Hoca'nın yemeğe davet ettiği misafirdi.

Şaşkınlıkla Fatin Hoca'nın komşuya gittiğini, birazdan geleceğini söyledi, içeri buyur etti.

Âkif'in yüzünde öfke bulutları gezindi, gözlerinde şimşekler çaktı, hizmetçinin davetini duymadı, selam söyleyip hızla geri döndü.

Ertesi gün Fatin Hoca, Âkif'i görünce özür dilemek için yanına gitti fakat şair, onu dinlemedi. Hâlâ öfke köpürüyordu.

'Bir söz ya ölüm veya ona yakın felaketle yerine getirilmezse mazur görülebilir.'

Âkif, Fatin Gökmen ile tam altı ay konuşmadı.”

KAYNAKÇA

ERSOY, Mehmet Âkif, *Safahat*, Etap Yayınevi, İstanbul,

KAVAKLI, Ali Erkan, DURAN Mustafa, *Asım'ın Neslinin Mimarı, Erdemli İnsan-Millî Şair Mehmet Âkif Ersoy Hayatı ve Ölümsüz Şiirleri*, Ensar Neşriyat Tic. A.Ş., İstanbul 2019.

Türkiye YAazarlar Birliği-İlim Yayma Cemiyeti *Mehmet Âkif Edebiyat ve Düşünce*, Semih Ofset Matbaacılık, Ankara 2010.

Âkif'in Millî Mücadele yıllarında halkı irşat ettiği Kastamonu Nusrullah Camii

DEĞERLER BAĞLAMINDA MEHMET ÂKİF'TE İDEAL İNSAN

İstiklâl Marşı şairimiz Mehmet Âkif'in sahip olduğu ve onu örnek bir insan yapan değerler üzerinde durmak istiyoruz. Böylece M. Âkif'in şahsında ideal bir insanın özelliklerini ortaya koymaya çalışacağız.

"Değer" in Tanımı

Merhum Doğan Cüceloğlu değeri şöyle tanımlar: Değer; insan hayatının anlamlı olabilmesi için neyin iyi, hangi davranışın doğru ve hangi ilişkinin âdil olduğunu ifade eden inançlar bütünüdür.

Bireyin, ailenin ve toplumun sağlıklı, güçlü ve anlamlı bir hayat sürdürmesinin temelinde değerler vardır. Bilinçli şekilde yaptığımız tercihlerimizin temelinde hayatımızda yaşattığımız değerlerimiz vardır. Değerler huzurlu bir yaşamı gerçekleştirmeyi sağlar. Değerleri inançlar, gelenek ve görenekler, norm ve kurallar şekillendirir.

Mehmet Âkif Ersoy, ideal bir insanda olması gereken değerleri hem eserlerinde konu edinmiş hem de bizatihi o değerleri yaşayarak ideal insanın numunesi olmuştur.

Mehmet Âkif'in şahsiyetini oluşturan değerlerin aslı kaynağı İslam ahlakıdır. Bu ahlak İslam prensiplerinden doğar. Bu prensiplerin temeli adalettir. İlim ve insanlık ideali de bu ahlaki tamamlar.

Âkif'in sahip olduğu ahlaki değerler onda hayat tarzına dönüşmüş, hayat tarzı da eserlerini şekillendirmiştir.

Âkif'in Safahât'ında en çok üzerinde durduğu kavramlar; İslam, hürriyet, istiklal, doğruluk, vefakârlık, adalet, vatanperverlik, çalışma, gayret, sebat ve sabır, ilim ve millettir. Bunların zıddı olan tembellik, münafıklık, dalkavukluk ve cehalete ise candan düşmandır.

Âkif'in sanatını değerlendiren Orhan Seyfi Orhon'a göre *"Onun şiirleri okunduğunda gözler ateşlenir, yumruklar sıkılır, zulmün ve zilletin kurbanı olmak artık yeter denir. O, Türk edebiyatına cesur ve gür bir ses getirmiştir."*

Âkif'i ideal insana dönüştüren değerleri biraz daha açalım.

Zehra KOÇAK ASLAN

Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni

Âkif, herkesin hakkında hayır düşünen, mütevazı, vefalı, empati yapabilen, vatansever, haksızlıklara karşı reaksiyoner, cömert, nazik, sportmen, âlim ve aydın bir insandır.

Dine ve Mukaddesata Bağlılık

Âkif, müteveyyindir. Kur'an ve tefsir okumayı asla ihmal etmez. Hz. Peygamber'in hayatını örnek alarak yaşamaya çalışır. Celaleyn tefsirini daima yanında taşıdığını, bu tefsiri on sekiz defa hatmettiğini söylemiştir. Celaleyn tefsiri Arapçadır, dolayısıyla Âkif'in Arapçayı çok iyi bildiği anlaşılmaktadır.

Âkif'in Kur'an meali çalışması da vardır. Mısır'da yaşadığı dönemde başladığı bu çalışma yarım kalmıştır. Yakın zamanda bu eksik mealin yayımlandığını biliyoruz. (Asım Cüneyt Köksal-Recep Şentürk, Mahya Yayınları 2012; Necmi Atik, Büyüyen Ay Yayınları 2017).

Nurettin Topçu Âkif'in dindarlığı hakkında **"Vatanseverlik ve insanlık değerlerini kendisinde birleştirmiş, dinî zanlardan ve hurafelerden sıyrarak irade merkezli bir dindarlığa dönüştürmüştür"** der.

Âkif, herkesin hakkında hayır düşünen, mütevazı, vefalı, empati yapabilen, vatansever, haksızlıklara karşı reaksiyoner, cömert, nazik, sportmen, âlim ve aydın bir insandır. Âkif, elinden ve dilinden kimsenin zarar görmediği bir insandır.

Süleyman Nazif, Âkif'in "Necid Çöllerinden Medine'ye" şiirini değerlendirirken böyle bir şiir yazabilmek için Âkif kadar şair olmanın yetmeyeceğini, aynı zamanda Âkif kadar dindar olmak da gerektiğini ifade etmektedir.

İnsana Değer Vermesi

Her birey insan olarak eşit değere sahiptir, denktir ve saygıya layıktır. Âkif insanları ayırt etmez, zengin-fakir ayırımı yapmaz. Âkif insanları severken taşıdığı değerlere bakar. Mithat Cemal Kuntay **"Âkif'in kalbine girerken fakir adam giyinmez, zengin adam soyunur, her ikisi de o kalbe çıplak girer."** diyerek Âkif'in bu tutumuna işaret etmektedir.

Mehmet Âkif, değerleri doğrultusunda dostluklar kurmuş ve bu dostluklarını ölünceye kadar devam ettirmiştir. Âkif'in en yakın dostları Babanzade Ahmed Naim ve Abbas Halim Paşa'dır. Babanzade Ahmed Naim'e daha yakın olabilmek için Âkif'in Çengelköy'deki evini Beylerbeyi'ne taşıdığı bilinmektedir. Mısır'daki sürgün yıllarında Abbas Halim Paşa'nın yanında kalmış, onun çocuklarını okutmuştur. Musikiye düşkün olan Mehmet Âkif, Neyzen Tevfik'in eğitimiyle ilgilenmiş ondan ney

çalmayı öğrenmiştir. Âkif'i Mısır'da iken ziyarete giden nadir kişilerden biridir, Neyzen Tevfik. Mehmet Âkif'in Ferit Kam'la da dostluğunun olduğunu biliyoruz.

Empati, Hakperestlik

Âkif, asla bencil değildir. O, hâlden anlayan, gerektiğinde hem kendinin hem de çevresindekilerin hakkını savunan, zulme sessiz kalmayan, zalime karşı duran, böylece inandığı değerlere uygun hareket eden bir insandır. Baytar Umum Müdürü Abdullah Efendi haksız yere görevden alındığında Âkif de istifa etmiş, yirmi yıllık mesleğini bırakmıştır. Halbuki kendisi Abdullah Efendi'nin muaviniydi ve muhtemelen onun yerine tayin edilecekti. Âkif, haksızlıklara asla tahammül etmediğini şu sözlerle ifade eder:

***İyiliği bildirmemiş Müslüman kardeşlerin işi;
Engel olmamış, bir kötülük görse kardeş kardeşi.
Bilerek haksızlığa göz yummamış hiç kimse;
Bir kişiye vurulsa vurulmuş gibi olurmuş herkese.***

(Safahat, Hakkın Sesleri, 202)

Ahde Vefa

Âkif, söz verdiğinde mutlaka sözünde durur, ölüm gibi bir mazeret dışında hiçbir zorluk onu sözünden döndüremezdi. Bir gün Âkif ile Midhat Cemal Kuntay sözleşirler. Âkif, Beylerbeyi'nde Mithat Cemal ise Çapa'da oturmaktadır. O gün şiddetli bir fırtına çıkar, bütün vasıtalar iptal olmuştur. Fakat Âkif, bir şekilde çalışan bir tekne bularak Beşiktaş'a geçer, oradan da Çapa'ya yürür. Mithat Cemal kapıyı açtığında Âkif'i sakalı-bıyığı donmuş hâlde görünce çok şaşırır.

Midhat Cemal, bu hadiseyi naklederken "Verilen bir sözün bu kadar korkunç bir şey olması beni ürküttü." demiştir.

Baytar Mektebinde iken dostluk kurduğu Hasan Efendi ile kim önce ölürse diğerinin onun çocuklarıyla ilgileneneğine dair sözleşmiş, Hasan Efendi vefat edince Âkif onun çocuklarını kendi çocuklarından ayırmamış, onların her şeyiyle ilgilenmiştir.

Sabır, Sebat, Azim

Âkif'e göre insanı yaratan Allah sürekli yaratma hâlinindedir, kâinat sürekli yenilenme içindedir. Dolayısıyla insanın da gece-gündüz sürekli çalışma, çabalama hâlinde olması gerekir. O, "Potansiyelini harekete geçiren, aktif, dinamik bir insan" profili çizmektedir. Şöyle der,

***Bekâyı hak tanıyan sa'yi vazife bilir,
Çalış, çalış ki bekâ sa'y olursa hak edilir...
Kamer çalışmadadır, gökle yer çalışmadadır,
Güneş çalışmada, seyyâreler çalışmadadır,
Didinmeden geri durmaz nücûm-ı gûsûdâr
Bütün alın teridir durmayıp yağan envâr.***

Ümit, İman

Âkif'e göre olumsuzluklar karşısında durup şikayetçi olmak çözüm değildir. Çözüm, yeni yollar aramakla bulunur. Karanlıktan kurtulmak için yakılmış mumun yanına yenilerini dikerek onu takviye etmelidir. Ümitsizliğe adeta savaş açan Âkif, bu durumu şöyle ifade eder,

*Kurtulmaya azmin neye bilmem ki süreksiz?
Kendin mi senin, yoksa ümidin mi yüreksiz?
Ye's öyle bataktır ki düşersen boğulursun.
Ümide sarıl sımsıkı, seyret ne olursun!
Azmiyle, ümidiyle yaşar hep yaşayanlar*

Âkif'in Değerler Üzerine Kurulu Eğitim Anlayışı

Âkif, şahsiyetli ve bilgili bireylerin yetişmesine çok önem vermiştir. Bu bağlamda birebir, teke tek eğitim-öğretim metodunu uygulamak gerektiğini, böylece öğrencinin hem bilgiyi daha sağlam öğreneceğini hem de şahsiyet eğitimi doğrudan alabileceğini savunmuştur.

Âkif, Sırât-ı Müstakim'in 93. sayısında "*Çocuklarımızı kendimize benzetmemiz cinayettir. Bizim adam olabilmemiz için çocuklarımızı okutmaktan, asrın icabına göre terbiye etmekten başka çare yoktur, kendimiz ister okumuş olalım ister olmayalım, artık maziye karışmış sayılacağımızdan bugün düşüneceğimiz bir şey varsa o da istikbaldir, yani evlatlarımızdır.*" der.

Âkif'e göre İslam'ın anlaşılması için bilime ihtiyaç vardır. Dindar olmak, dini korumak, dini anlamak ancak ilimle olur. Dinin cehaletle yaşaması imkansızdır. Başa gelen bütün felaketler cehaletimizden kaynaklanmaktadır. Çocuklarımıza ilim öğretirken dine ve mukaddesata saygılı olmayı da öğretmelidir. İslamî değerler doğrultusunda Batı medeniyetinden istifade etmelidir.

Âkif'e göre ilmin ve teknolojinin millîyeti yoktur, ilmî ilerlemeler görüldüğü yerde alınmalıdır.

Âkif, Japonları örnek göstererek onların, medeniyetin yalnız fenle, ilimle olan taraflarını aldıklarını, kendi kültürlerine uygun olmayan taraflarını ise almadıklarını söylemektedir.

Safahât'ın altıncı bölümünde Âsım'a şöyle nasihat eder,

*Gezmeyin ortada, oğlum, sokulun bir sapaya,
Varsa imkânı, yarın avdet edin Avrupa'ya ...
Hadi tahsilini ikmâl et tez elden, hadi sen!
Çünkü milletlerin ikbâli için evlâdım,
Marifet, bir de fazilet... iki kudret lazım
Bu cihetten hani hiç yılmasın oğlum gözünüz,
Sâde garbın yalnız ilmîne dönsün yüzünüz
O çocuklarla beraber gece gündüz didinin
Giden üç yüz senelik ilmi sık elden edinin.
Fen diyarında sızan namütenâhî pınarı
Hem için hem getirin yurda o nâfi' suları*

Sonuç olarak

Âkif, kişisel gelişim uzmanlarının ve eğitimcilerin idealize ettiği bütün değerleri ve hasletleri taşıyan ideal insan tipinin en güzel örneklerinden biridir. Kendi toplumunun değerleri ile barışık, bilim ve sanatın kaynağı nerede olursa olsun alınması gerektiğine inanan, bu yönüyle gençlere ilham kaynağı olabilecek tam bir entelektüeldir.

2021 yılının Cumhurbaşkanlığıımız tarafından Mehmet Âkif ve İstiklâl Marşı yılı ilan edilmesi Âkif'i sadece anmak değil tanımak ve anlamak için de büyük bir fırsat olmuştur. Bu vesileyle Küçükçekmece İlçe Millî Eğitim Müdürlüğümüze şükranlarımı sunuyorum.

Âkif'e göre İslam'ın anlaşılması için bilime ihtiyaç vardır. Dindar olmak, dini korumak, dini anlamak ancak ilimle olur.

Mülkiye Baytar Mektebi

Soldan sağa: Süleyman Nazif, Cenap Şahabettin, Abdülhak Hamit Tarhan, Samipaşazade Sezai, Mehmet Âkif Ersoy, Mithat Cemal Kuntay ve oğlu-1924'te Mithat Cemal'in evinde.

"Sessiz yaşadım, kim, beni nerden bilecektir?"

DOSTLARININ GÖZÜNDEN MEHMET ÂKİF ERSOY

Dr. Hüseyin KALOĞULLARI

Fahreddin Kerim Gökay Anadolu Lisesi

Hatırlardadır ki o büyük adama hayatında muhtelif unvanlar tevcih edildi. Şair dediler, nâzım dediler, geri dediler, ileri dediler, hep dediler, hiç dediler... Fakat ravilerin veya muarızlarının döne dolaşa nihayet ittifak ettikleri bir nokta vardır ki o da Âkif'in yazdıklarında samimi olduğudur. Herkes onun şiirlerini veya nazımlarını ruhundan kopan, vicdanından gelen bir ses diye tanıdı. İşte yalnız bu vasıf bir insanoğlu için hele bir şair için en büyük meziyyet, başlı başına bir varlıktır. Acaba hangi şairimiz bu yüce varlığa erişebildi?"

(Hasan Basri Çantay)

*Toprakta gezen gölgeme toprak çekilince,
Günler şu heyûlâyı da, er geç silecektir.
Rahmetle anılmak...
Ebediyet budur, amma,
Sessiz yaşadım, kim, beni nerden bilecektir?*

Hakkı Süha Gezgin, Edebi Portreler adlı eserinde *"İnsan Âkif bir engindir, dil bir kadeh."* der. Bu engin denizi, üstelik milletinin var oluş mücadelesinin

en şerefli neferlerinden biri olarak ömrünü geçirmiş bir aksiyon adamı olmasına rağmen *"sessiz yaşadım"* diyecek kadar tevazunun şahikalarına yükselmiş bu engin denizi nasıl anlatmalı? Öyle ya, olgun insan kendini övmez, çiğ insanlara yaraşır benliğini ikidebir de gözlere sokmak! Onun kendini anlatan veya kendisinden en küçük bir övgüyle söz eden tek bir satırını yahut sözünü bulmak ne mümkün eserlerinde! *"Ne tasannu bilirim çünkü ne sanatkârim"* dahi demiyor mu Türkçede şiir sanatının, aruzun seçkin örneklerini veren Âkif. Bu hal o derecedir ki dostu Mithat Cemal'in deyişiyle *"Mehmet Âkif, Mehmet Âkif olduğunu bilmeyecek kadar sade adamd."* O halde insan Âkif'i, İstiklâl Şairi Âkif'i, bir umman Âkif'i en iyi o "Ummana Dökülen İrmaklar"ın gözünden dinlemek elzemdir. Peki, kimdir Âkif? Dostları nasıl gördü onu, karakterini, ahlakını, hal ve tavrını, mücadelesini, ona reva görülenleri ve akıbetini? Âkif gibi bir ummanı bir yazıya sığdırmak zor olsa da dostlarının kaleminden en çarpıcı hatıralar, onun şahsiyetini ve ahlakını en çok belirginleştiren anekdotlarla sahici bir Âkif portresi çıkarmaktır niyetimiz.

Bir Karakter Heykeli

Âkif'e dair en önemli eserleri yazan dostları Mithat Cemal Kuntay, Eşref Edip Fergan ve Hasan Basri Çantay, Âkif'in diğer dostlarının sözlerine de yer vererek hazırladıkları eserlerle onun ahlak ve karakter özelliklerini genel olarak şöyle anlatırlar:

Âkif'in mektep tahsili zamanlarında en açık ve candan görüştüğü Sabri Sözen'in bize kuvvetle temin ettiğine göre "Mehmet Âkif Bey içki kullanmamıştır. Onun nezaheti, terbiyesi, seciyesi, akranları içinde meseli sair olmuştur. O, bir karıncayı bile incitmedi. Çok temiz, çok hayırhah, çok namuslu bir gençti... Âkif hayatında içkiden başka, hatta sigara ve kahve de içmedi. Vakia enfiye çekerdi fakat sonradan onu da bıraktı."

Yine Sabri Sözen, onun ahlak ve karakterine dair şunları söyler: **"Âkif emsaline nadir tesadüf edilen bir hafızaya malikti. Âkif, ahlak ve seciyye itibariyle de bir insanı kâmil denmeye lâyıktı. Diğerkâmdı. (başkalarını düşünme) Kendisinde zerre kadar hodkâmlık(kendini düşünme) yoktu. Hayırhah(iyilik düşünen), kalbi temiz, eli açık idi. Herkese karşı iyilik etmek isterdi. Haksızlığa karşı isyankâr bir ruha mâlikti. Haksızlık yapanı zalim tanır, onu hiç sevmez, nefretle yâdederd. Şiirlerinden de anlaşıldığına göre Âkif vatanını, milletini çok seven bir adamdı. Kendisi millet ve vatan âşığı bir şairdi... Âkif hakikî ve mütesallibbir müslüman olduğu için İslam âleminin duçar oldukları neketlere daima ağlar ve Avrupalıların İslamlara karşı irtikâb ettikleri haksızlıkları teessürle yâd ederdi"**

Merhum Orhan Okay Hoca, Âkif'i anlatan eserine Bir Karakter Heykelinin Anatomisi adını vermiştir. Âkif'in karakteri için kaynaklarda sık sık buna benzer, **"abide şahsiyet", "karakter abidesi"** gibi sıfatlar kullanılmıştır. Bu sıfatların ortak özelliği hem sağlam bir karakteri hem de bir heykel veya abide gibi sert ve katı bir karakteri anlatmasıdır. Biz bu katı karakteri en çok sözünü tutma bahsinde görüyoruz.

Mektepte Verdiği Sözü Hâlâ Unutmayan Bir Çocuk

Âkif'in en bariz vasıflarından biri söze verdiği kıymettir. Âkif'in dostlarından Fatin Gökmen bu konuda bir anısını şöyle anlatıyor:

Fatin GÖKMEN

"Âkif'in bence en bariz vasfı mümeyyizi [belirgin özelliği] söze verdiği kıymet idi. Verdiği söze ne derece riayet ettiğinin ve kendine verilen sözü ne kadar kıymetli gördüğünün bir numunesi olarak aramızda geçen bir vakayı anlatayım: Ben Vaniköyü'nde oturuyordum.

Kendisi de Beylerbeyi'nde. Bir gün öğle yemeğini bende yemeyi kararlaştırmıştık. Öğleden bir saat evvel bana gelecekti. O gün öyle yağmurlu, boralı bir hava oldu ki her taraf sel kesildi. Merhum yürümeyi severdi. Havanın bu haliyle karadan gelmeyeceğini tabii gördüm. Miaddan biraz evvelki vapurdan çıkmadı, diğer vapur bir buçuk saat sonra gelecekti. Yakın komşulardan birine gittim. Vapur gelmeden önceğimi de hizmetçiye söyledim. Yağmur devam ediyordu. Vaktinde evime döndüm, bir de ne işiteyim, bu arada sırlıklam bir halde gelmiş, beni evde bulamayınca hizmetçi ne kadar ısrar ettiyse de evde durmamış. Selam söyle demiş, o yağmura dönmüş, gitmiş! Ertesi gün kendisini gördüm. Vaziyeti anlatarak özür dilemek istedim. Dinlemedi, 'Bir söz, ya ölüm veya ona yakın bir felakete yerine getirilmezse mazur görülebilir.' dedi. Benimle tam altı ay dargın kaldı."

"Bir de benim Âkif'im var. Bu Âkif, hayatımın otuz üç senesidir. Bu otuz üç senede o, bir tek defa bayağı olmadı. Onun iç yüzüne baktığım vakit gökyüzüne, denize bakar gibi ferahlardım. Sonra onun altmış üç senelik hayatını öğrendim; bu ne berrak altmış üç senedir, siyah ve pis tek bir dakikası yoktur."

Bir başka can alıcı örnek... Âkif'in can kardeşi olarak gördüğü Hasan Tahsin... Halkalı Baytar Mektebinde okurken daha kalplerini birbirine o kadar bağlamışlar ki hangisi önce ölürse geri kalan ölenin çocuklarına bakacak diye sözleşmişler. Hasan Tahsin de Âkif de hayatları boyunca verdiği sözde durmadığı görülmeyen insanlardan. Gün gelir Hasan Tahsin, Balkan Harbi'nin ertesinde ölür. Âkif, onun üç emanetine kendi öz evlatları gibi bakar. Onların her şeyiyle öz amcaları gibi ilgilenir ve onlara öksüzlüklerinin acısını duyurmaz. Mithat Cemal, Âkif'in yapılan bir haksızlığa dayanamayarak Ziraat Nezaretindeki memuriyetinden istifa etmesinden sonra çektiği sıkıntıyı bilmekte, her cuma ziyaretine gittiği Âkif'in evinde sekiz çocuk görünce şaşırırmaktadır. Evde sekiz kişilik kıyamet kopmakta, Âkif de Mithat Cemal'e buna katlanmaktadır. Mithat Cemal, komşu çocukları sandığı bu üç çocukla hep bir sonraki hafta karşılaşmayacağını düşünmekteyse de bir türlü bu olmaz. Bir gün dayanamayıp çocukların gürlütüsünün de hıncıyla çocuklardan birinin yanağını çimdikler gibi sıkar ve Âkif'e kim bu yavrular diye sorar. Âkif'in yüzü değişir. Misafir çocukları değil benim çocuklarım der. Üç beş haftada Âkif'in üç çocuğunun olamayacağına elbette bilen Mithat Cemal'e Âkif, onların Baytar Mektebinden dostu Hasan Efendi'nin çocukları olduğunu söyler. Mithat Cemal'e göre Âkif bu çocuklardan daha güzeldir: **"Mektepte verdiği sözü hâlâ unutmayan bir çocuk."**

Bir İnsan Bu Kadar Temiz Olamazdı!

Âkif'in dostlarından Mithat Cemal Kuntay, onun karakterinde kendine katı gelen noktaları şöyle anlatmakta: "Âkif için, kelimelerin mefhumu(kavram) tek, bu mefhumların rengi tekti. Renkler kalın çizgilerle ayrılmıştı. Birinin nerede başlayıp, ötekinin nerede bittiği belli olmayan ve bir mefhumu girmiş iki renk onun dünyasında yoktu. Bir şey için 'takriben' iği, onun gözünde yalan kadar çirkindi. 'Kırmızı' ya 'pembe' diyorsanız cürümdü. Ona dörtte gidecek de

Mithat Cemal KUNTAY

dördü on geçte gitmişseniz, geç kaldığınız bu on dakika kabahatti. Bundan, o, kocaman bir namus mefhumu çıkarıyordu. Treni kaçıramazdınız, ve namusa mugayirdi."

Kuntay bir başka yerde şöyle demekte: "Âkif'in gözünde insanlar iki kısımdı: Ya iyi, ya kötü. İyi olup da kötü tarafı olanlar, kötü olup da iyi ciheti bulunabilecekler yoktu. Sonra, bir adamın iyi veya fena olduğuna karar verildi mi, bu karardan dönülmezdi. Meselâ, ben 35 seneden beri mütemadiyen iyi idim; siz de 45 yıldan beri bir düziye(kesintisiz) fena."

Bir şey için "takriben" onun gözünde yalan kadar çirkindi.

Âkif'in şahsiyetini katı bir şahsiyet olarak görmesine karşın onun bir insan için olağan dışı bulunduğu saflığına ve temizliğine de şöyle değinir Kuntay:

"İlk tanıdığım an ona inanmadım: Bir insan bu kadar temiz olamazdı; "caboin"di; ve fena aktör melek rolünü oynamaktan bir gün yorulacaktı, gayr-i tabii bir faziletten yorulan yüzünü bir gün görecekim. Fakat 35 sene bu gün gelmedi."

Ahlakî ilkeleri uğruna kimseyi gözü görmez

Âkif'in. Tüm sağlam karakterli insanlar gibi ailesini bile... Şefik Kolaylı anlatıyor:

"Birinci Cihan Harbi'nde, Âkif bir gün Yeşilköy'de ikamet eden hemşiresi Nuriye Hanım'ın evine gider. Hemşiresi Âkif'e çay yapar. Yanında da kesme şeker vardır. O vakit Türkiye'de şeker yapılmadığı için şekerin okkası 10 ve hatta 15 liradır. Âkif'in eniştesi Arif Hikmet Bey, İaşe Nezaretinde merhum Kara Kemal Bey'in yanında mühim mevkii olan bir kişi. Âkif, hemşiresine bu şekerin nereden tedarik edildiğini sorar. O da eniştesinin getirmiş olduğunu söyleyince Âkif çay içmeden evi terk eder. Ölünceye kadar eniştesine kırgındır."

Sözüm Odun Gibi Olsun Hakikat Olsun Tek

Âkif'in bir şair olarak en büyük meziyeti samimiyetidir. Öyle ki o duymadığını, hissetmediğini kâğıda geçirmemiştir. Bir şiirinde "Sözüm odun gibi olsun hakikat olsun tek!" diyerek bu samimi olma hassasiyetini dile getirir.

Hasan Basri ÇANTAY

Hasan Basri Çantay da bu yönünü şöyle anlatıyor: *"...O, ne yazdı ise duyarak yazdı, ağlayarak yazdı, pare pare sıhhatim, varlığını eriterek yazdı. İnandı; yazdı, inanmadığına iltifat etmedi. Samimiyeti Âkif'in umde-i hayatı (yaşam ilkesi) idi. Az söyledi, öz söyledi. Temiz ruhu muhaatabını mesteder, bilmeyerek onu kendisine çekerti... Hatırlardadır ki o büyük adama hayatında muhtelif unvanlar tevcih edildi. Şair dediler, nâzım dediler, geri dediler, ileri dediler, hep dediler, hiç dediler... Fakat ravilerin (rivayet edenlerin) veya muanzların (itiraz edenlerin) döne dolaşa nihayet ittifak ettikleri bir nokta vardır ki o da Âkif'in yazdıklarında samimi olduğudur. Herkes onun şiirlerini veya nazımlarını ruhundan kopan, vicdanından gelen bir ses diye tanıdı. İşte yalnız bu vasıf bir insanoğlu için hele bir şair için en büyük meziyet, başlı başına bir varlıktır. Acaba hangi şairimiz bu yüce varlığa erişebildi?"*

O, Benim Mukaddesatıma Sövdü Mukaddesatıma!

Âkif'i en çok sinirlendiren neydi peki? Şahsına karşı düşmanlık edilmesi mi? Hayır. Hasan Basri Çantay'ın anlattığı bir anekdottan öğrendiğimize göre Âkif, şahsına düşmanlık edilmesine aldırış eden bir adam da değil. Hatta yüzüne gülüp arkasından ona söven birçok adamla bile ölünceye kadar dost kaldığı anlatılır. Âkif'in affedemediği tek bir şey var; mukaddes bildiklerine sövülmesi.

"Onun en çok sinirlendiği şey vatan, millet gibi mukaddesâtına sövmekten ibaretti. Bu sahada affı yoktu. Bununla beraber derdini kimseye söylemez, içine atar, erir, erirdi. Hiç unutmam; Samih Rifat Bey merhum, Üstad'ın sevemediği bir adamı koluna takarak, güya Âkif'le barıştırmak için onun bulunduğu bir yere getirmişti. Üstad o zâtı karşından görür görmez yayından boşanmış ok gibi dışarı fırladı. Bir daha dönmedi. Ben bu yaptığının iyi olmadığını söylediğim zaman şöyle cevap vermişti:

"Evet, ayıp ettim. Sâmih buna meydan vermeyecekti. Benim o adamla zorum yok. Fakat mukaddesâtıma sövdü o. Basri, Basri, o, benim evlâdımı öldürseydi belki affederdim. Hanümanımı (aile ocağı) söndürseydi yine affedebilirdim. Daha ileri gideyim. Alâmeleinnâs (herkesin önünde) benim yüzüme tükürseydi yine geçebilirdim. Mademki bana gelmiştir ve onu aziz bir dostum getirmiştir diye. Fakat o benim mukaddesatıma sövdü mukaddesatıma!

Cömertlikte Arşîâlâyâ Yükselmiş Olan Âkif

Fatin Gökmen, ömrü boyunca sıkıntı çekmesine rağmen paraya pula zerrece kıymet vermemiş Âkif'i şöyle anlatıyor: *"Âkif kendi menfaatiyle hemen hiç alâkadar değildi. Dardi ki 'İhtiyaç insanın kendi eliyle üzerine ördüğü bir ağıdır. Hiç olmazsa gözlerini büyük tutmalı ki kurtulamazsa bari elleri, ayakları, başı dışarda kalsın'. Hayatın verdiği ıstıraplara gülerdi. Vereceğini de alayla karşılardı. Zannederim ki ömrünün bir haftasını olsun nisâba mâlik olarak geçirmemiştir."*

Şefik KOLAYLI

Bir de Âkif'in yakın çevresinden, Neyzen Tevfik'in de ağabeyi olan Şefik Kolaylı'ya kulak verelim bu bahiste.

"Ben bir aralık İnebolu'ya gitmiştim. Avdet ederken, hiç unutmam, 75 liraya bir muşamba almıştım. Ankara'ya Eskişehir'in sukutundan sonra müessesemle gelmiştim. Kış geldi. Ben de Etlikte serom darülistihzarını açmıştım. Bir ara hazret bana dedi ki: 'Şefik sen haftada kaç defa Ankara'ya inersin?' Cevab verdim 'iki yahut üç defa.' İlâve etti: 'Öyleyse sen inmediğin günler bana kamseleyi gönder. Ben meclise gideyim. Sana da indiğin günler ben gönderirim.' Ve öylece devam ettik. İstiklâl Marşı'nı yapmıştı. Ona 500 mü yoksa 750 mi lira mükâfat verdiler. O da parayı olduğu gibi Hilâli Ahmer'e yatırmış. Bir gün 'Âkif Bey hiç olmazsa kendine bir kamsele alsaydın da biz de serbestçe bunu giyseydik' diye şakalandım. Bana gücendi ve kamseleyi almadı. İki ay kadar bana kırgın kaldı ve tabîi sonra düzeldi. İşte bu hayatı istihkara, maddiyattan ne kadar uzak olduğuna bir delildir.

Hasan Basri Çantay da bu bahiste onu şöyle anlatıyor:

"Üstad bütün hayâtını fakrî zaruret içinde geçirdi. Böyleyken hâlinden şikâyet ettiğini ne ben ne de diğer yakınları hiç duymadık. Zavallının babası, Âkif 14 yaşında iken ölmüş, İstanbul'daki evceğizleri de yangında eşyasıyla birlikte yanmıştı. O, hep kiralık evlerde oturdu. Bununla berâber kendisi gayet cömerd idi. Kesesinde kaç kuruşu varsa isteyene ve istemeyene dağıtırdı. Hiç unutmam, bir akşam bizi Ankara'da evine çay içmeye çağırmıştı. Biz gitmek üzere iken o, koşa koşa bize geldi, dedi ki: 'Bu akşam çayı sizde içeceğiz.' Ben tabîi memnun oldum. Fakat bunun sebebini de anlamak istedim. Sordum, gülerek dedi ki: 'Bizim odanın kilimini bir fakire vermişler! O oda ki mefrûsâtı zâten o tek kilimden ibaretti ve o tek kilimi bir fakire veren de kendisi idi! Müthiş bir kış günündeyiz. Âkif'i kır bir caketle görüyoruz. Üşüyor. Hissettirmemeye çalışıyor. Tahkik ettim; paltosunu evinin kapısına gelen çıplak bir fakire giydirmiş! Evet, o zaman Âkif 150-180 lira kadar Mebusluk tahsisatı alıyordu. Fakat o, 'Bir istasyon, para bir tren'di. Cömertliği îsâr (sahip olduğu imkanları başkası için kullanma) derecesine yükselmişti."

Cömertlikte arşîâlâyâ yükselmiş olan Âkif, cimrilere de çok acırdı. Mithat Cemal şöyle anlatır bunu:

"Âkif için dört şey çamur kadar pisti: Cimrilik, ikbal şımarıklığı, kibir, bir de maddî pislik. Cimrilerle daima acı acı eğlendi. Zengin, nekes ve ağır bir hastaya:

Bir hekim çağırırsanız diyordu.

Ağır hasta Âkif'e nasihat veriyordu:

"İsraf etmemeli oğlum, dünyanı binbir hali var!"

Âkif acı acı gülüyor:

Dünyanın binbir halinden biri de insanların böyle hastalanmasıdır, diyordu. Bundan sonra bir hastanın adı, hasisliğin ikinci bir lügati oldu. Birinin cimri olduğunu anlatmak için bu hastanın ismini söylüyordu: "Tıpkı... Bey!"

Ben Kuru Fasulyeye Razi Olduktan Sonra...

Âkif, çileli yoklukla hatta açlıkla da sınıdığı ömründe kimseye baş eğmedi, eyvallah etmedi. Onun yakın dostlarından Hasan Basri Çantay, 1. Dünya Savaşı yıllarında yaşadığı bir anıyı şöyle anlatır: "Umumî seferberlik zamanı idi, Âkif bir arkadaşı ile birlikte oturmuş, kuru fasulye aşı yiyordu. Nezâret erkânından biri çıkageldi. Selâm tebliğ etti. Yazılarında o derece ileri gitmemesini nazikçe söylemek istedi, Âkif pürhiddet dedi ki:

Nâzırına söyle; kendilerini düzeltsinler! Bu gidiş devam ettikçe bizi susturamazlar. Ben fasulye aşı yemeğe razı olduktan sonra kimseden korkmam! Âkif, İstanbul Ziraat Nezaretindeki memuriyetinden de Darülfünun müderrisliğinden de hep haksızlığa isyan şeklinde istifâ etmiştir. Zavallı, hiçbir insanın katlanamayacağı sefâletlere katlandı, Eyyûbî bir sabr ile yaşadı, fakat ne izzet-i nefsinden ne karakterinden bir zerresini fedâ etmedi."

Mısır günlerinde Âkif, Abbas Halim Paşa ile bir gezintide. Solda; Abbas Halim Paşa, ortada Mehmet Âkif.

Pehlivan Âkif

Bilindiği gibi Âkif, iyi bir pehlivandır, sportmendir de. Uzun mesafe yürüyüşleri meşhurdur. Hasan Basri Çantay, onun sportmenliğini şöyle anlatır: "Üstadımız Mehmet Âkif Bey, gençliğinde aldığı beden terbiyesi sayesinde emsâli arasında parmakla gösterilir bir idmancı olmuştu. Adaleleri kuvvetli, azası çok mütenâsib idi. Daha mekteb hayâtında müsâbakalarda birinciliği alırdı. Zaman zaman alaturka güreşlere iştirâk eder, kendinden kuvvetli pehlivanlarla güreşir, galib gelirdi! Onun sırtı bir def'a bile yere gelmemişti. Kendine mahsus kısbeti bile vardı! Onun zoru parsa toplamak, ödül almak değil, sadece galip gelmekti. O, parsaya da ödüle de alkışa da hiçbir zaman iltifat etmedi. Safahat'ının altıncı cildini teşkil eden (Âsım) daki pehlivan güreşleri tasviri ne kadar canlıdır! O, istilâhat, o eski ve heyecanlı Türk an'aneleri Âkif'in bizzât

yaşadığı pehlivan hayâtının fiilleridir. Eğer Âkif'in o şiiri olmasaydı bizde Türk pehlivanlığının, Türk güreşi derneklerinin halkı ve manzum bir yazısı henüz yazılmamış bulunacaktı... Âkif, gençliğinde deniz yarışlarında, yaya koşularında, atlama müsabakalarında hep birinciliği kazandı. Saatlerce kürek çeker. Boğazı yüzerek geçerdi. O iyi taş da atardı. Ankara'da bulunduğu zamanlarda tatil günlerini bu gibi idmanlarla geçirirdi. O vakit bile binnisbe daha genç ve daha idmanlı bazı arkadaşlarına tefevvuk ederdi. Değirmen arkının en geniş yerlerinden öyle bir atlayışı vardı ki insan halecandan bakamazdı. Su derindi, arkın kenarları ivicacılı (eğri) idi, mesafe korkunçtu. Birgün Etlük bağlarında iki arkadaşı ile birlikte iddialı artırma taş atışı yaptılar. Biri taşını Âkif'in attığı mesafeye kadar ulaştırmıştı. Âkif, bu müsâvâtı tabîi isteyemezdi! İkinci, üçüncü, dördüncü... Onuncu defa attı. Nihâyet inatçı arkadaşını geçti. O arkadaş ısrara tekrar başlayınca Âkif : Hay, hay, dedi. Size benim ölümüm de yeter! Bereket versin: Biz araya girdik, güç hal müsâbakayı durdurabildik..."

Ömründe tramvay, otomobil, araba... gibi vasıtalara fevkalade muhtar olmadıkça binmemiş, daima yaya yürümeyi tercih etmiş olan bu çelik adamın ben de bir hikâyesini söyleyeyim; Âkif'in sevdiklerinden rahmetli Hüseyin Kâzım Bey, İstanbul'dan Ankara'ya gelmişti. Birkaç gün kaldıktan sonra dönecek olan bu zât üstada bir vedalaşma ziyareti yapmıştı. Üstâd yarın teşyîa geleceğini söylemişti. Bana uğradı, birlikte teşyîine gittik. Fakat misafir üçeyrek saat evvel yaylı araba ile hareket etmiş. Vaktinden önce vuku bulan bu hareketin saiki de arabacının istical(acelesi) imiş. Ben: "Vazifemizi yaptık. Nasîb değilmiş." dedim. Fakat üstâd bilâihtiyâr arabanın gittiği yola düzülerek, bir anda gözden gaib oldu. Tam öğle zamanı idi. Üstadı karşımda gördüm. Konuştuk:

-Ne yaptınız? Eriştim, vedalaştım. Selamı var.

-Nerde eriştiniz?

-Üç saat mesafede...

-Üç saat mesafede mi? Avdetiniz de o kadar sürdü. Demek altı saat!

-Evet.

-Bâri bir vasıta bulaydınız?

-Gülerek :Ayıb olurdu!

-Peki, arabayı tutamasaydınız ne yapacaktınız?

-Vârid değildir, mademki bir kere yola çıkmış bulundum!

O, gürbüz, o tunç adamı ölüm döşeğinde ümitsiz, dermansız ziyâret ettiğim zaman hep bu vak'alar gözümün önüne dikildi. Ağladım, ağladım."

Şair Mehmet Âkif Bey Bu mu!

Gösterişi hiç sevmeyen Âkif'in, temiz ama gösterişsiz kılık kıyafeti, onunla tanışanları şaşırtabiliyordu. Dostlarından Eşref Edip Fergan onun dış görünüşünü ve bu görünüşün şaşırtıcılığına dair ilginç bir hikâyecik anlatıyor:

Eşref Edip FERGAN

"Âkif sırtında yazlık bir caket, ayağında ütüsüz bir pantolon, onun üstünde yemeneci işi, topukları beyaz bir çamırlık, kırarmış lâstik bir ayakkabı, kalıpsız bir külâh ile giyinmiş kalender kıyafetinde bir adamdı! O, feşçi dükkânının önünden geçmezdi, çünkü onun bir defa fesi nasılsa başından çalınmış, kalıplattırılmıştı! Bununla berâber elbisesi, üstü başı yağlı, kirli değildi, temizdi... Tanıdıkları tarafından tanımayanlara "Şair Mehmet Âkif Bey" diye tanıştırıldığı zaman, muhatabı bir müddet hayret içinde kalırdı. Âdeta inanamıyordu. Bu kalıp kıyafetin içinde o edebi şiir dehası nasıl olur? Tereddüde düşerdi. Üstad da bunu hissetmez değil fakat nedense hiç aldırmazdı. Hatta zannedersem hoşuna da giderdi. Üstadın Eğinli bir arkadaşı var. Beşiktaş'ta oturuyor. Üstad ara sıra onu ziyarete gider. Eğinlinin ahbabları gelir, bunlardan bir tanesi üstadı ya bir kasap ya da bir et müteahhidi zannedişirmiş. Bir gün Üstada Darülfünun kapısında rast gelir. Ahbabın ahbabı diye bir tanışıklık var ya. Bu kasabın yahut bu et müteahhidinin burada bulunmasını merak eder. Merhabadan sonra:

-Hayrola! Buraya niçin geldiniz?

-Ders için.

Anlayamaz. Biraz durur. Üstad'ın yüzüne dikkatle bakar. Kendi kendine:

"Allah Allah! der, bu yaştan sonra, bu saç sakalla Darülfünuna devam. Çok tuhaf şey! Belki adamcağıza ilim hevesi gelmiştir. Ama talebe de olamaz. İhtimal, dersleri dinliyor..."

İçinden gülererek, şaşarak:

-Dinleyici sıfatıyla mı, der.

-Hayır.

Yine anlayamaz. Düşünmeye, Üstad'ı süzmeye başlar.

Gülümseyerek:

-Yoksa talebe mi kaydoldunuz der. Üstad'ın verdiği cevap yine hayır olur.

Üstadın muzipliği görülüyor ya. Karşısındakinin alayı ile düşünüşü ile eğleniyor. Adamcağız şaşırıdıkça şaşırıyor. Âdeta kızar. Sert bir sual fırlatır:

-Ya ne diye buraya geliyorsunuz?

Sanki Üstad ona hesap vermekle mükellefmiş. Ama Üstad hiç kızmıyor. Bıyık altından sadece gülüyor. Gayet soğukkanlılıkla cevap veriyor:

-Profesör sıfatıyla.

Adamcağızın hayreti artar. Bu nasıl profesör olur diye düşünmeye başlar. Bir türlü havsalasına sığdıramaz. Bir ihtimal daha hatırına gelir:

-Belki vekâleten olacak!

-Hayır, asaleten der Üstad.

Adamcağız büsbütün şaşkınlaşır. Artık söyleyecek söz bulamaz.

-Allah Allah! der, çekilip gider.

Üstad da güle güle diyerek onu uğurlar... Üstad diyor:

-Herif bana müderrisliği bir türlü yakıştıramadı!"

Âkif'in Sevmedikleri

Hasan Basri Çantay anlatıyor:

"...En çok hoşlanmadığın kimdir dedim. Biraz düşündü ve dedi ki "Geçmişlerinin vatan hesabına on parası geçmemiş ve bir damla kanı dökülmemiş ve ağzını memleketin temiz kan damarlarından birine yamayarak emmekte bulunmuş olan serseri tufeyliler yok mu işte en sevmediğim bunlardır."

"İki adamı sevmezdi: Fazla terbiyeli ve fazla terbiyesiz olanı. Nezaket, ona insanların gizlenmeye muhtaç olan bir taraflarını örten bir şey gibi görünüyordu. Gözünde fazla nazik olan adam gizli adamdı!"

Pozitif İlim Taraftarlığı

Âkif'in pozitif ilme verdiği önemi dostu Fatin Gökmen şöyle anlatıyor:

Hocalara da şiddetli hücumlarda bulunurdu. Bir gün bizde konuşurken söz hocalara intikal etti. Keskin hücumlara başladı. Birçok yerde haklı idi. Müfrit noktalarını biraz tâdil etmek istedim. Münakaşa uzadı. En son bana dedi ki: «Hoca, ihyâ ulum» un var mı?» «Var», dedim. Birinci cildini istedi. Kudretli bir müdafaa silâhına sarılacağını anlamakta gecikmedim. İlim bahsini açtı, lâzım gelen yerlerini okudu. Dedi ki:

-Hayatı beşere âid ilimleri, meselâ Tıp ilmini öğrenmek farzı kifaye mi?

-Evet, dedim.

-Bunun istinad ettiği ilimler de farzı kifaye olur mu?

-Evet.

-Cemiyet hayatına âid ilimler, fenler, farzı kifaye mi? Ya müdafaa ve saiti? Meselâ balâstik ilmi ve bu ilmin istinad ettiği yüksek riyazî, fizik, kimya, makine ilimleri farzı kifaye mi?

-Evet.

-Senin mesleğin olan heyet ilmüne istinad ettiği ilimlerle beraber farzı kifaye demez misin?

-Evet derim.

-Ey, farzı kifayenin hükmü ise ihtiyaç mevcut olduğu takdirde farziyyetin herkese şamil olması değil mi? Öyle.

-Peki, din ilimlerinin zarurî olan hacet mikdarından ilerisi, yâni din âlimi olmak ta farzı kifaye değil mi?

-Evet öyle.

-Öyle ise, yüzlerce din âlimine karşı memleketin bir hekimi yok teessür altında ilâve etti ki «bu yazmun neşri bir cinayettir. Eğer İngiltere gibi medenî bir iken din âlimi olmanın farzı kifayeliği kalmadığı, fakat bir tabib yetiştirmenin farzı ayn olduğu zamanlarda niçin medrese farzın ifasına koşmamıştır? Acaba ülemâ sınıfı bu gibi dinî emirlere kulak assalardı başımıza bu hâller gelir miydi? Müslümanlık bu zâfa uğrar mıydı? Bu vaziyet maskaralık değil de nedir? Gazâlinin haykırmasına niçin kulak verilmedi?

Âkif müsbet ilimlere çok kıymet verirdi. Ve bu ilimlerdeki terakkîyi takib etmek isterdi.

Doğru dedim, sustum.

Çünkü yerden göğe kadar haklı idi. Âkif, müsbet ilimlere çok kıymet verirdi. Ve bu ilimlerdeki terakkîyi takib etmek isterdi. Bana her gelişinde âmmevî yazılmış olan bir iki mecmuayı ister ve gözden geçirirdi. Kâinat hakkındaki yenilikleri benden istizah ederdi. Fizik ve Kimyaya âid olanları çok iyi anlardı."

Dostu Olmayanlar Bile...

Biz, yalnız dostlarına değil onunla farklı dünya görüşünde olanlara yahut onu sevmeyenlere de kulak verelim biraz. Onların ne dediğini de dinlemek sahici bir Âkif portresi çıkarmamızı sağlıyor. Öyle ya dostları böyle gördü ama bakalım onu sevmeyenler yok muydu? Azerbaycan Türklerinin fikir önderlerinden Ahmet Ağaoğlu Âkif'i sevmemesine rağmen onun şahsiyetine duyduğu saygıyı şöyle anlatıyor:

"Merhum şair Âkif Bey, benden zevk almazdı. Ben de onu sevmezdim. Tek bir kere ne o benim evime geldi ne ben onun evine gittim. Tek bir kere bir yerde görüşüp kavga ettiğimiz olmadı. Bu hal harpten evvel İstanbul'da olduğu gibi harpten sonra Ankara'da da devam etti. Taşındığımız zihniyetler, beslediğimiz fikirler o kadar birbirine mütehalif ve zıt idi ki en adi mefhumlar üzerinde bile bir türlü barışamazdık. Hemen ilave edeyim ki aramızdaki bu tezad ona karşı içimden derin bir hümet beslememe hiçbir zaman mani olmamıştır. Bunu kendisine hiçbir zaman söylemedim. Fakat ben onu seciye (karakter) sahibi, dürüst, doğru, mert, özü ve sözü tok, bir Türk muharririne yakışacak açık sözlü bir şahsiyet olarak tanırdım ve Türkler arasında bu seciyede adamların çok olmasını pek arzu ederdim."

Âkif; İnanmış Adam, Büyük Şair

Dünya görüşü Âkif'le taban tabana zıt olsa da Türk edebiyatının bir başka büyük şairi Nazım Hikmet, Kuvâ-yı Milliye Destanı'nın Sekizinci Bab'ında Mehmet Âkif Ersoy için **"Âkif; inancı adam, büyük şair"**, ifadesini kullanır. Zaten alıntılıdığımız mısraların devamında da Âkif için ben onun inandıklarının hepsine inanmıyorum diyor, Nazım. Ama buna rağmen onun büyük şairliğinin ve inancılarının hakkını teslim ediyor.

Âkif'in Müslümanlığı

Âkif, şüphesiz bir Müslümandır. Müslümanların birleşmesi onun hayatı boyunca hayalini kurduğu şeydi. Âkif'in Müslümanlığının mahiyetini bize damadı Ömer Rıza Doğrul anlatıyor:

"Şüphe yok ki Üstad dindar bir adamdı, halis bir Müslüman'dı. Müslümanlık onun için "şehamet (akıl ve zekâ ile birleşmiş cesaret) dini, gayret dini idi. Müslümanlığın billur şeffaflığıyla ruha sinen, saf, besleyici, doyurucu, sürükleyici ve hızlandırıcı itikatları onun ruhunu kaplamış, bütün hareketlerinin, düşünüşünün ve yaşayışının temeli olmuştu. Kendisi bu hususta katiyen taklitçi değildi. "Asıl"cı idi. Din onun için bir asıldı. Üstada göre Müslümanlık, insanlara hakiki insanlığı öğreten, esaret zincirlerinin hepsini kıran, Allah'tan başka varlığa baş eğdirmeyen, Allah'tan başkasına el açtırmayan, hülâsa en asil, en mert, en şerefli insalık idealini yaşatan bir dindi. Onun bütün hayatında yaşadığı din, bu dindi."

Âkif'in Müslümanlığını, Mithat Cemal de şöyle anlatır:

"Müslümanlığı Âkif, 'güzel' diye değil "doğru" diye sevdi. Bu, dini bir sanatkar gibi değil bir mütefekkir gibi sevmekti. Onun içindir ki, "Secde, Leylâ, Gece, Hicran" gibi, ihtiyarlığında yazdığı tasavvufî şiirlerinde bile "his mistisizmi" değil, "fikir mistisizmi" var. Âkif, tekke Müslümanı değil cami Müslümanıdır, onda "cezbe"den ziyade secde var."

Fatih Camii

Böylesi Âkif'e Reva mıydı ?

Mısır'daki uzun yıllarından sonra artık hastalığı ve vatan hasretinin etkisiyle memlekete dönen Âkif, Beyoğlu Mısır Apartmanı'ndaki dairesine yerleşir. Mithat Cemal Kuntay, "*Son Gün*" başlıklı yazısında, Âkif 'in öldüğü günü ve onun gibi büyük bir şaire, İstiklâl Şairimize yakışmayan cenaze merasimini şöyle anlatır:

"Mısır apartmanına koştum. Odasına giremiyorum. Kapının kenarına başımı dayadım: Kızı Cemile, damadı Ömer Rıza bir köşede ağlıyorlar. Buruşuk, boş bir karyola... Yerde tabut... Diz çökerek, tabutta ölüyü öpen siyah giyinmiş kadın... Ayağa kalkınca kadını tanıdım: Her gün beyazlar içinde görmeye alıştığım hasta bakıcı. Cenaze Bayezid'den kalkacak. Oraya gittim. Kimseler yok; bir cenazenin geleceği belli değil. Çok sonra birkaç kişi görüldü. Biraz sonra çıplak bir tabut geldi. "Bir fıkara cenazesi olmalı" dedim. Mahir Usta, elinde bir bayrakla cenazeye koştı. Sebebini anlamadım. Yine o anda yüzlerce genç peyda oldu. Üniversitenin büyük sancağına çıplak tabutu sardılar. Ellerimi yüzüme kapadım. Cenazeyi tanıdım. Al sancakla siyah Kâbe örtüsüne sarılan tabut, üniversite gençlerinin bir ürperme manzarası alan elleri üstünde gidiyordu.

Cenazenin arkasında yekpâre bir karaltı yürüyordu; bunda bir damla "teşkilât yoktu; bunlar, bir işaretin, bir teşekkülün topladığı insanlar değildi; kendi kendine gelenlerin saflarıydı; sırf cenazeye gelmişler ve bu, şahidi olmayan güzel dostluktu. Cenaze arabası, tekerleklerinde, beygirlerinde suurlaşan bir durgunlukla arkadan, uzaktan geliyordu." Aynı eserden "İstiklâl Marşıyla gömdüler. Fetihden beri şehrin toprağına kendi eseriyle gömülen ilk ölü" demektedir."

Ne Söylense Az...

Biz, Âkif'i dostlarının gözünden gördükçe onların dilinden dinledikçe bir karakter abidesinin, bir erdem dağıının yanı başında durmuş, başını kaldırmış onun yüceliğine hayran hayran bakarken buluyoruz kendimizi. Ne söylense az, ne çok övülse yetmez diyesimiz geliyor. İstiklâl Marşı gibi bir marş da ancak böyle büyük bir karakterin mahsulü olabilirdi...

KAYNAKÇA

- ÇANTAY, Hasan Basri, *Âkifname*, Erguvan Yayınevi, 1939.
- AYVAZOĞLU, Beşir, *1924 Bir Fotoğrafın Uzun Hikâyesi*, Kapı Yayınları, 2020.
- ERDOĞAN, Aziz, *Abide Şahsiyet Mehmet Âkif Ersoy*, Çınaraltı Yayınları, İstanbul 2019.
- ŞENGÜLER, İsmail Hakkı, *Açıklamalı Mehmet Âkif Külliyyatı*, Hak Yayıncılık, İstanbul 2000.
- ŞEN, Abdurrahman, *Bir Destan Adam Mehmet Akif Ersoy*, Metropol Yayınları, İstanbul 2009.
- KUNTAY, Mithat Cemal, *Mehmet Âkif Ersoy Hayatı Seciyesi Sanatı*, Alfa Yayınları, 2018.
- FERGAN, Eşref Edip, *Mehmet Âkif-Hayatı Eserleri ve Yetmiş Muharririn Yazıları*, Beyan Yayınları, 2010.
- OKAY, Orhan, *Mehmet Âkif: Bir Karakter Heykelinin Anatomisi*, Akçağ Yayınları, 2000
- KUTAY, Cemal, *Necid Çöllerinde Mehmet Âkif*, Boğaziçi Yayınları, İstanbul 1992.
- BABAYEVA, Eşkane, *Mithat Cemal'in Üç İstanbul ve Mehmet Âkif Eseri Üzerine Bir İnceleme*.
- GEZGİN, Hakkı Süha, *Edebi Portreler*, Kapı Yayınları, İstanbul 2013.

سِرَاطُ الْمُتَّقِينَ

دین، فلسفہ، ادبیات، حقوق و علوم دین باحث ہفتہ لق غزتہ در

در سعادتہ نسخہ سی ۵۰ بارہ در

مؤسسہ لری : ابرالعلازین العابدین - ح. اشرفی ادیب

قبریلہ دن مقوا پرور ایلمہ کوندریایرہ ستوی
۲۰ خروش فضلہ آلنیر.

تاریخ تاسیسی :

سنہ لکی القیایاتی

در سعادتہ

۱۱ نوموز ۱۳۲۴

۳۵ ۶۵

ولایتہ

۵۰ ۹۰

ممالک اجنبیہ

۵۵ ۱۰۰

غروشدرہ

در سعادتہ پرستہ ایلمہ کوندریایرہ ولایات بدلی اخذ اولنورہ

۲۲۴ اغستوس ۱۴ پرشنبہ ۳۰ شعبان ۱۳۲۶

عدد : ۱

Sırât-ı Müstakim Dergisi

MEHMET ÂKİF ERSOY'UN DERGİCİLİK YÖNÜ

Ayşe KELEŞ SARI
Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni
TOKİ Halkalı Anadolu İmam
Hatip Lisesi

Fatih'in Sarıgül semtinde 20 Aralık 1873'te dünyaya gelen Ersoy'un babası Fatih Medresesi müderrislerinden Osmanlı'nın Arnavutluk bölgesinin İpek kazasından gelip İstanbul'a yerleşen İpekli Mehmet Tahir Efendi, annesi ise aslen Buharalı olan Emine Şerife Hanım'dı.

Ersoy, ilk tahsilini babası Tahir Efendi'den alırken, resmi olarak dört yaşında Fatih'te bulunan Emir Buhari Mektebi'nde eğitimine başladı.

Yaklaşık 2 yıl bu okula devam eden Ersoy, 1879'da "Fatih İbtidaisi"ne geçiş yaptı. Ersoy, üç yıllık ilkokul tahsili sonrası 1882'de Fatih Merkez Rüştüyesi'ne devam ederken, babasından da Arapça dersleri almayı sürdürdü.

Rüştüye yıllarında şiire merak duymaya başlayan ve şiir kitaplarına yönelen Ersoy'un

okuduğu ilk manzum eser Fuzûlî'nin *'Leylâ ve Mecnun'*u oldu.

1888'de babasının vefatı ve evlerinin yok olduğu yangın Ersoy'un hayatının en zor dönemlerinden biri oldu. Ersoy, hayatındaki bu gelişmeler neticesinde ailesinin de geçimini sağlamak için Mülkiye Mektebinden ayrılarak, iş garantisi sebebiyle İstanbul Halkalı Yüksek Ziraat Okuluna girdi.

Mehmet Âkif, edebiyata olan ilgisini şiir yazarak ve edebiyat öğretmenliği yaparak sürdürdü. Ersoy, henüz on dokuz yaşında bilinen ilk şiirlerinden Destur'u kaleme alırken, Hazine-i Fünun Dergisi'nde 1893 ve 1894'te gazelleri, 1895'te de Mektep Mecmuası'nda Kur'an ve Hitab adlı şiiri yayımlandı.

Sa'di mahlasını kullanan Ersoy, 1900'lü yılların başına kadar çeşitli dergi ve gazetelere şiirler gönderdi.

SİRÂT-I MÜSTAKİM SEBİLÜ'R-REŞÂD DERGİSİ

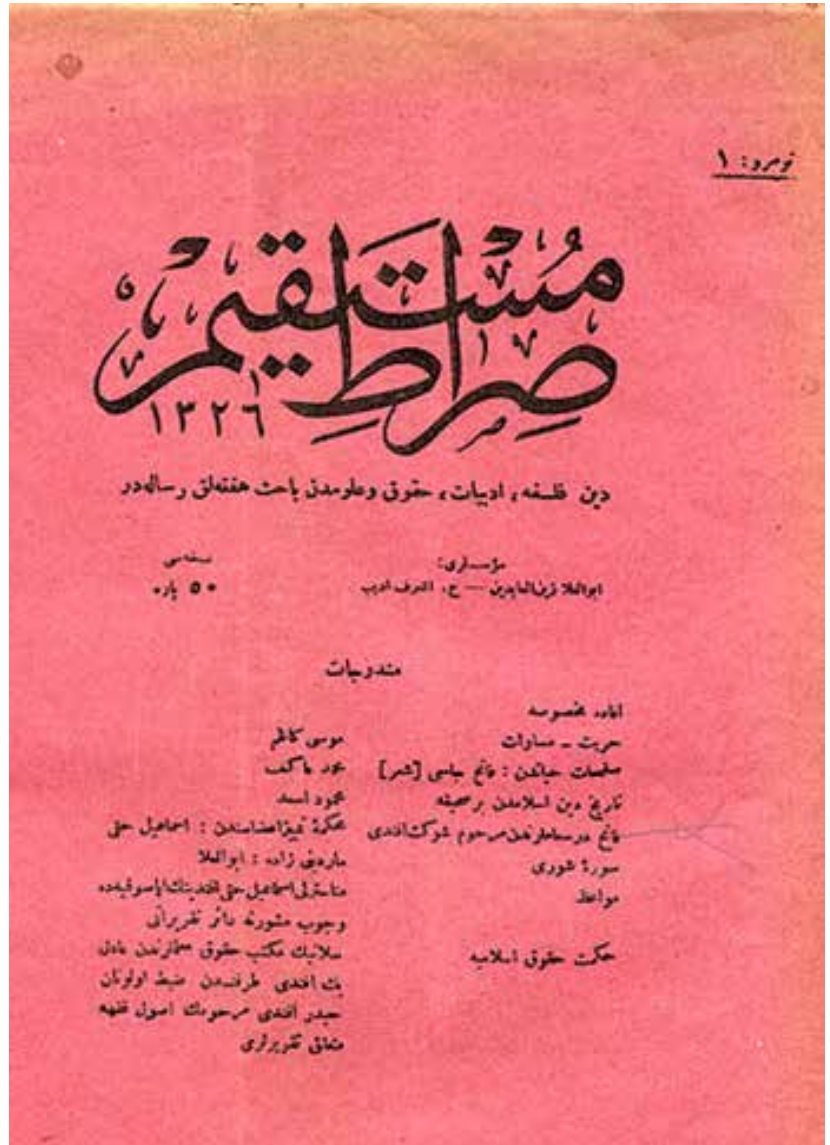
II. Meşrutiyet ilan edildiğinde Mehmet Âkif, Umur-ı Baytariye Dairesi Müdür Muavini idi. Meşrutiyet'in ilanından on gün sonra arkadaşı rasathane müdürü Fatin Hoca'nın yönlendirmesiyle, on bir arkadaşı ile birlikte İttihat ve Terakki Cemiyetine üye oldu. Ancak Mehmet Âkif, üyeliğe girerken edilen yeminde yer alan **"Cemiyetin bütün emirlerine, bilâkayd ü şart (kayıtsız şartsız) itaat edeceğim."** cümlesinde geçen **"kayıtsız şartsız"** ifadesine karşı çıkmış, **"sadece iyi ve doğru olanlarına"** şeklinde yemini değiştirtmişti. Cemiyetin Şehzadebaşı İlmiye Mahfelinde Arap edebiyatı dersleri veren Âkif, Kasım 1907'de, Umur-ı Baytariye Müdür Muavinliği görevini sürdürürken Darülfünun'da edebiyat-i Osmaniye dersleri vermeye başladı.

II. Meşrutiyet'in Âkif'in hayatında en büyük etkisi, meşrutiyetle birlikte yayın dünyasına adım atması olmuştur. Daha önce bazı şiirleri ve yazıları birkaç gazetede yayımlandıysa da eser yayımlamaya uzun süredir ara vermişti. 14 Ağustos 1908'de Mehmet Âkif Ersoy ve Eşref Edip "doğru yol" manasına gelen Sırât-ı Müstakim adıyla bir dergi kurdu. Arkadaşı Eşref Edip ve Ebül'ula Mardin'in çıkardığı ve ilk sayısı 27 Ağustos 1908'de yayımlanan Sırât-ı Müstakim dergisinin başyazarı oldu. İlk sayıda Fatih Camii şiiri yayımlandı. Âkif, Sırât-ı Müstakim'de manzum eserlerinin yanı sıra dinî-edebî makalelerini, Arapça ve Fransızca'dan yaptığı tercümelemlerini, çeşitli camilerde verdiği vaazların yazıya geçirilmiş hallerini yayımlamıştır. Bu itibarla o sermuharriri olduğu ve yazı heyetinin oluşmasında da kilit rol oynadığı bu mecmuanın **"her şeyi idi"** denilebilir. Onun adının dergiyle özdeşleşmesi ve Tevfik Fikret'in kendisine **"Molla Sırât"** diye hitap etmesi boşuna değildir.

Mecmua, Âkif'in hayatında öylesine önemli bir dönemece ifade eder ki onun hayatını kabaca mecmua öncesi, mecmua dönemi ve mecmua sonrası şeklinde üç kısma ayırmak mümkündür. Ebül'ula Mardin ayrıldıktan sonra dergi, 8 Mart 1912'den itibaren Sebilü'r-Reşâd adıyla çıkmaya devam etmiştir. Sırât-ı Müstakim dergisinin ilk 182 sayısı Sırât-ı Müstakim ismiyle sonraki 459 sayısı ise Sebilü'r-Reşâd adıyla olmak üzere toplam 641 sayı çıkarılmıştır. Osmanlı coğrafyasının bölünmeye başladığı döneme damgasını vuran bu mecmua, İslamcılık fikri etrafında, şair ve etkili isimleri bir araya getirerek İslam coğrafyasının dağılmaması, birlik ve kardeşliğini koruması için çabalamıştır. Derginin Sırât-ı Müstakim döneminde sermuharriri Mehmet Âkif ve müessisleri Ebül'ula Zeynel Abidin (Mardin) ve Eşref Edib (Fergan) dışında sürekli yazıları bulunan bazı isimler şunlardır: Manastırlı İsmail Hakkı, Bereketzade İsmail Hakkı, Tahirü'l-Mevlevi (Olgun), Ferid (Kam), Babanzade Ahmed Naim, Mehmed Şemseddin (Günaltay), Musa Kazım, Mehmed Fahreddin, Bursalı Mehmed Tahir, Midhat Cemal (Kuntay), Ispartalı Hakkı, Çerkeşşeyhizade Halil Halid, Mardinizade Mehmed Arif, Şerefeddin

(Yaltkaya), İbrahim Alaeddin (Gövs), Ahmed Hamdi (Akseki). Sebilü'r-Reşad döneminde bu isimlere ilave olarak dergide yazıları çıkan bazı önemli isimler ise şunlardır: Said Halim Paşa, İzmirli İsmail Hakkı, Süleyman Muhammed Tevfik, Ömer Rıza (Doğrul), Elmalılı Hamdi (Yazır), Abdüllatif Nevzad (Ayas), Mustafa Sabri. Dergi İslam dünyasının geneli ile olduğu kadar Türk dünyasının meseleleri ile de yakından alakalıdır. Bu alanın gereği ve sonucu olarak özellikle ilk yıllarda Türk dünyasından çok sayıda kalem erbabına sütunlarını açmıştır. Bunlar arasında Sibiryalı Abdürreşid İbrahim, Kazanlı Halim Sabit (Şibay), Akçuraoğlu Yusuf ve Ayaz İshaki, Bakülü Ahmed Agayef (Ağaoğlu), Troyskili Ahmed Taceddin, Buharalı Nuralizade Gıyaseddin Hüsnü ve Kırımlı Yakub Kemal sayılabilir. Güçlü yazar kadrosuyla oldukça etkili olan mecmuanın ilk sayısı 70 bin kadar basıldı. Bu da o dönem için oldukça iyi bir rakamdır.

Sırât-ı Müstakim dergisinin ilk sayısının ön kapağı

Sebilü'r-Reşâd Dergisi

Dergide nesir tarzı yazıların dışında başta Mehmet Âkif'in daha sonra Safahat'ına alacağı kimi şairlerin ilk neşirleri olmak üzere çok sayıda şiire de yer verilmiştir. Dergide önemli bir yere sahip olan bir diğer tür ise mektuplardır. İslam dünyasının çeşitli yerlerinden gönderilen bu mektuplar, sahiplerinin görüşleri ile birlikte kendi bölgelerindeki bazı gelişmeleri dergi okuyucuları ile paylaşırken, dergi idaresinden yerine getirilmesi istenen bazı talepleri de dile getirmiştir. Bu mektuplar derginin ilişkiler ağını ve ulaştığı yerleri göstermesi kadar İslam dünyasının siyasi, içtimai ve fikri durumunu yansıtmaya açısından da son derece önemli metinlerdir.

Dergide çeşitli sütun başlıklarına yer verilmiş olup bunlardan bazıları şunlardır: Tefsir-i Şerif, Hadis-i Şerif, Fıkıh ve Fetava, Felsefe, Edebiyat, İçtimaiyat, Siyaset, Tarih, Teracim-i Ahval, Hukuk, Hutbe, Mübahaset, Alem-i İslam, Şüun, Matbuat ve Mekatib. İstanbul'dan, Osmanlı merkez ve taşra vilayetlerinden, dünyadan diğer taraflarından ve bilhassa İslam dünyasından güncel haberler "*Şüun*" sütununda, kimi zaman yorumlar eşliğinde verilirken, İslam dünyasındaki yayın organları başta olmak üzere basından iktibaslar "*Matbuat*" sütununda verilmiştir.

İslam dünyasının mevcut problemlerinin çözüm yolunun eğitimden (terbiye) geçtiğini kabul eden dergi ekibi bu konuya özel önem vermiştir. Modern bilimlerin (fen-fünûn) ve yabancı dil tahsilinin önemi, medreselerin ıslahı, eğitimin nazari yönünün yanı sıra pratik yönüne de ağırlık verilmesi, yaygın eğitim reformunun aracı olarak dilin sadeleştirilmesi konularında çok sayıda yazı kaleme alınmıştır. Eğitimin yaygınlaştırılması çerçevesinde kadının durumuna da değinen bu yazılarda biyolojik ve psikolojik yapısı dikkate alınarak kadının aile ve çocuk terbiyesindeki rolü bağlamında temel eğitimi almak suretiyle daha iyi bir donanıma sahip olması, dinî-hakikî hak ve hürriyetlerini elde etmesi savunulmuş ve bununla birlikte Batılı manada bir hürriyet anlayışı dile getirilmiştir.

Dergi, Millî Mücadele'ye destek vermiş, İslam toplumunda mücadelenin meşruiyet kazanmasında da katkısı büyük olmuştur. Kurtuluş Savaşı'nda Mustafa Kemal'in davetiyle Kastamonu ve Ankara'ya yayın merkezini taşımış, TBMM tarafından nüshaları çoğaltılarak cephelere gönderilmiş, Mehmet Âkif, şiir ve yazılarının asker ve toplumda oluşturduğu tesirle kurtuluş mücadelesine büyük katkı vermiştir.

Sebilü'r-Reşâd'ı Ankara'da çıkarması için Mustafa Kemal Paşa'dan Âkif'e davet gelmiştir. TBMM'nin açılışının ertesi günü olan 24 Nisan 1920 günü Ankara'ya gelmiştir. Ersoy, Millî Mücadele'ye şair, hatip, seyyah, gazeteci, siyasetçi olarak katılmıştır.

Âkif, Anadolu'ya geçerken Eşref Edip'e de arkasından gelmesini söylemiştir. Eşref Edip, Sebilü'r-Reşâd dergisinin klişesini de alıp İstanbul'dan ayrılmıştır. Son olarak

6 Mayıs 1921 günü derginin 463. sayısını yayınlamışlardır. Âkif, derginin 464-466. sayılarını Eşref Edip ile beraber Kastamonu'da yayınladı, 464. sayı o kadar ilgi gördü ki birkaç kere basılıp Anadolu'ya ve askere dağıtıldı. 467. sayıdan itibaren yayına Ankara'da devam ettiler. Derginin etkisi o kadar büyüktü ki, yaydığı yoğun duyguların hâkimiyetindeki Türk halklarının etkilenmesinden korkan Rusya, gazetenin ülkeye girişini yasaklamıştır.

Birçok basın organıyla birlikte 1925'e kadar yayım hayatını sürdüren Sebilü'r-Reşâd dergisi, devlet ve toplum hayatındaki köklü değişikliklere uyum sağlayamayacağı düşünüldüğünden Takrir-i Sükun Kanunu'yla birlikte kapatılmıştır. Âkif'in vefatından on yıl sonra yeniden aynı adla Eşref Edip Bey tarafından Latin harfleriyle 1948'de yayın hayatına başlamıştır. Dergi, Eşref Edip Bey'in mücadelesiyle 1966'ya kadar yayın hayatına devam etmiştir. Eşref Edip Bey, dergiyi kapattıktan beş yıl sonra hayatını kaybetmiştir.

Eşref Edip FERGAN

Sonuç olarak, Âkif'in dava ve fikir adamlığı cephesinin aydınlatılması ancak Osmanlı'dan Cumhuriyet'e geçiş döneminin en etkili entelektüel zeminlerinden Sirât-ı Müstakim-Sebilü'r-Reşâd dergisinin incelenmesiyle mümkün olabilir.

KAYNAKÇA:

<https://tr.wikipedia.org/>

<http://isamveri.org/>

<https://mae.mehmetakif.edu.tr/>

<http://openaccess.ihu.edu.tr/>

MEHMET ÂKİF'İN BALIKESİR KONUŞMASI VE MİLLÎ MÜCADELE YOLCULUĞU

Âkif'in kadim dostları vardır, bunlardan biri de Hasan Basri Çantay'dır. Âkif'ten yaşça küçük olan Hasan Basri, daha 1908'de yirmi beş yaşındayken Balıkesir'den İstanbul'a Mehmet Âkif'i ziyarete gelmiş, Sebülürreşât yazıhanesinde Âkif'le görüşmüştür. Zamanla dostlukları katlanarak devam etmiştir.

Balıkesir'de 1909'dan beri gazetecilik yapan Hasan Basri Bey, 17 Ekim 1918'de "Ses" adıyla yirmi iki sayı devam edecek bir dergi çıkarır. Derginin çıktığı günlerde Mehmet Âkif, dergi için bir dörtlük gönderir

*Düşman sesi duymak istemezsen,
Kardeş sesidir, uyan bu sestem!
Kalkınca görür ki akşam olmuş,
Vaktiyle uyanmayan bu Ses'ten...*

Hasan Basri Bey de bu dörtlüğü derginin her sayısının başına koyar. Âkif, dergide ayrıca "Yeis ve Bedbinlik" adlı yazısıyla görünür.

Yıl 1918, Âkif'in Çengelköy'de oturduğu günlerdi. Bir sabah Âkif, damadı Ömer Rıza Doğrul'la yürüyerek Üsküdar'a gidiyordu. İşgal güçlerinin işkele yakınlarına astıkları ilanı görünce Mehmet Âkif'in asabı bozuldu. Bu ilanda, şehrin işgal olduğunu ve İzmir'in Yunan ordusu tarafından

işgaline lüzum görüldüğünü, işgal kuvvetlerine karşı geleceklerin idam edileceği yazıyordu. Ömer Rıza ile göz göze geldi; Âkif'in yürek yangını iliklerine kadar işliyordu, sükûtu derinleşiyordu.

Ömer Rıza Doğrul:

"İkimiz birbirimizin yüzüne baktık ve sustuk. Vapurun içini bir ölüm sessizliği kaplamıştı. Ben o zaman henüz yirmi beş yaşında bir genç idim. Kendimi zapt edemedim. Alt kameraya inerek hislerimin boşanmasına imkân verdim. Çok geçmeden Üstat yanıma geldi, kanepenin yanına ilişerek bacak bacak üstüne attı, dirseğini zine, parmaklarını çenesine dayayarak derin düşüncelere daldı. Arada gözlerinden şimşekler çakıyor, alnı terliyor, içi sızlıyor; fakat bir şey söylemiyordu." (Fergan, 1938, s.446)

İzmir'in işgalinin hemen ardından Millî Mücadele'nin ilk adımları atılmaya başlanır. 29 Haziran'da Ayvalık'ın Yunanlılarca işgali bu yöredeki ilk direnişi ortaya çıkarır.

Mehmet Âkif, İzmir'in işgali haberini alınca çok üzülmüş, ardından ilk direniş haberini alınca da ziyadesiyle heyecana kapılıp sevinmiştir. Artık bütün ümidini Anadolu'ya bağlamıştır.

Aziz ERDOĞAN
Eğitimci, Yazar

O Âsım'ın neslinin hür ve müstakil yaşamak için dipdiri ayakta olduğuna yürekten inanır. O tarihten sonra bir karar alır: *"Anadolu kıyamını desteklemekten başka çare yoktur."* Bu düşüncesini yakın çevresine beyan eder ve ani bir karar verir. Sebilürreşad idaresine gider ve gazetesinin müdürü Eşref Edip'e: *"Haydi hazırlan gidiyoruz."* der.

Mehmet Âkif, çok heyecanlıdır, yerinde duramamaktadır. Eşref Edip, onun bu haline bir mana veremez. Şaşkın bir halde sorar:

- Nereye Üstad?

- Artık burada duramam... Harekât-ı Millîye'nin başladığı yere!

1920'nin Ocak ayı içerisinde gerçekleşen bu konuşmanın hemen ertesi günü Âkif, Eşref Edip'le birlikte Millî Mücadele bayrağının açıldığı şehirlerimizden biri olan Balıkesir'e bir seyahat eder. Kendisini büyük bir coşkuyla karşılayan Balıkesirlilerdeki imanı ve her ne pahasına olursa olsun vatani korumadaki kararlılıklarını görünce Âkif'in Âsım'ın nesli inancı daha da perçinlendi. Balıkesir'deki gazeteler ve İzmir'e Doğru Gazetesi Âkif'in gelişini halka duyurdular:

"Sebilürreşad Ceride-i İslâmiyesi muharrir-i fazılı Dar'ül-Hikmeti İslâmiye azasından Mehmet Âkif Beyefendi Hazretleriyle Sebilürreşad müdürü ve sahib-i muhteremi Eşref Edip Bey berâ-yı ziyaret şehrimize teşrif buyurmuşlardır."

Mehmet Âkif ve Eşref Edip, Hasan Basri Bey'in ev sahipliğinde belli bir süre Balıkesir'de kaldı. Balıkesir'deki heyecanı ve halktaki çabaları gören Âkif, omuzlarında bir yük hissetti. Gittiği günün ertesi Balıkesir'de çıkarılan Ses Gazetesi'nde "Yeis- Bedbinlik" başlıklı bir yazı yayınladı.

23 Ocak Cuma günü Âkif, Zağnos Paşa Camii'nde namaz sonrası bir hitabede bulunur. Âkif'in sohbetini duyan gelmiştir, cemaat camiye sığmaz, dışarıya da hasırlar serilmiştir. Âkif, konuşmaya başladığında bütün sesler kesilir ve Eşref Edip konuşmaları yazıya geçirme görevini üzerine alır.

Cemaat içinde herkesin uhdesine düşen bir vazife-i vataniye, bir farîza-i diniye vardır ki onu ifa hususunda zerre kadar ihmal göstermek câiz değildir.

"Ey Müslümanlar! "diye seslenen Âkif, hitabına; "Alınlar Terlemeli" şiiiriyle başlar:

"Cihan altüst olurken, seyre baktın, öyle durdun da, Bugün bir serseri, bir berbedersin kendi yurdunda! Hayat elbette hakkın, lâkin ettir haykırıp ihkâk; Sağırdır kubbeler, bir ses duyar: Da'vâ-yi istihkâk. "Bugün ferdî mesâînin nedir mahsûlü? Hep hüsrân; Birer beyhûde yaştr damlayan tek tek alınlardan! Cihan artık değişmiş, infirâdın var mı imkânı, Göçüp ma'mûrelerden boylasan hattâbeyâbânı?.. Yaşanmaz böyle tek tek, devr-i hâzır: Devr-i cem'iyet."

dizeleriyle devam eder.

Tek tek çalışmanın yeterli olmadığı, devrin cemiyet devri olduğu dile getirilir. Beraberce hareket etmenin önemini altı çizilir. Kur'an'dan âyetlerle desteklenen konuşma şairin din ve vatan görevine çağırın şu sözleriyle biter: *"Ey cemaat-i Müslimin! Memleketi kurtarmak için devam eden mücâhedâtınızda bir noktaya son derece dikkat etmelisiniz. Bu hareketlerin, bu himmetlerin sırf müdafaa-i din ve vatan gayesine müteveccih olduğu yar ve âğyar nazarında tamamıyla anlaşılmalıdır. Fırkacılık, menfaatçılık, komitacılık gibi hislerin külliyyen arınmış olduğuna yakındakilere ve uzaktakilere tamamıyla kanaat gelmelidir. Bu kanaati zerre kadar sarsacak bir harekete, bir söze kimse tarafından meydan verilmemelidir. Çünkü gaye birdir. Efrad tarafından o müsterek gayeye karşı gösterilecek ufak bir inhıraf son derece muhtaç olduğumuz vahdeti temelinden sarsmaya kâfidir. Onun için bundan son derecede sakınmalıdır."*

Cemaat içinde herkesin uhdesine düşen bir vazife-i vataniye, bir farîza-i diniye vardır ki onu ifa hususunda zerre kadar ihmal göstermek caiz değildir. Bu hususta hiçbir fert kenara çekilerek seyirci kalmaz. Çünkü düşman kapılarımıza kadar dayanmış, onu kırıp içeri girmek, harîm-i nâmus ve şerefimizi çiğnemek istiyor. Bu nâmerde taarruza karşı koymak kadın, erkek, çoluk, çocuk, genç, ihtiyar her fert için farz-ı ayn olduğunu, bir lahza hatırdan çıkarılmamalıdır. Bugün herkes varını yoğunu sarf ile mükelleftir. Osmanlı saltanatını yükseltmek ve yüceltmek için Karesi'nin, bu kahraman İslam muhitinin vaktiyle ne büyük fedakârlıklar gösterdiği herkesin malumudur. Rumeli'yi baştanbaşa fetheden hep bu topraktan yetişen babayığitlerdi. O kahraman ecdadın torunları olduğunuzu ispat etmelisiniz. Anadolu'yu müdafaa hususunda diğer vilayetlere ön ayak olmak şerefini siz ihrâz ettiniz. Gayretiniz övülmeye layıktır. İnşallah bu şan ve şeref kıyamete kadar artar gider. İnşallah vatanınızın haysiyeti, istiklali, saadeti, refahi, ümrani dünyalar durdukça masûn ve mahfûz kalır."

Âkif, konuşmasını tamamladığında camiye dolduran Balıkesirliler büyük bir heyecan içindeydiler. Eşref Edip diyor ki: *"Âkif kürsüden inince herkes eline sarıldı, kucaklaştı. Bu sözler halk üzerinde, mahzun ve mükedder gönüller üzerinde çok tesirler husule getirdi."*

Kurtuluş Savaşı'nda Türk Milletinin Seferberliği

Balıkesir'deki heyecanı bizzat gören ve Millî Mücadele'yi büyük bir gaza olarak değerlendiren Mehmet Âkif, burada son derece doğru yoğunluğu yaşamış, "Zafer yolu, bu yoldur" demiştir.

Hasan Basri, Mehmet Âkif'in Balıkesir'deki çalışmaları için şöyle der: "Balıkesir'de başlayan millî hareketlerde bile Âkif'in bir rolü vardır. O, İstanbul'da Darü'l-Hikme azasındandı. Balıkesir'e koşup geldi. Halka müessir bir hitabe verdi, millî hareketleri teşci etti. O tunç hitabenin tanini hâlâ Balıkesirlilerin kulaklarında çınlar."

Âkif'in Darü'l-Hikmet'ül-İslâmiye'deki Görevine Son Verilmesi

Mehmet Âkif, Zağnos Paşa Camii'nde 23 Ocak 1920 ile 6 Şubat tarihlerinde vaaz vermiştir. Âkif, bu vaazlarında millî birlik ve beraberliğin önemi ile kurtuluş çareleri üzerinde durmuştur. Balıkesir vaazlarından sonra da İstanbul'a geçer. Ancak İstanbul'da onu Darü'l-Hikmet'ül-İslâmiye'deki görevinin sona erdiği haberi beklemektedir. Millî Mücadele'yi desteklediği sabit olunca İstanbul Hükümeti tarafından 16 Mayıs 1920'de Darü'l-Hikme'deki görevine son verilir. Kaynakların çoğu Âkif'in Darü'l-Hikmet'ül-İslâmiye'deki görevinden azledilmesinin sebebinin Zağnos Paşa Camii'ndeki vaazlarını gösterir.

Âkif Ankara Yollarında...

Mütarekenin acı günleri birbirini kovalıyor, Anadolu'da ise Millî Hareket gitgide genişlemektedir. Akan nehir sularının birleştiği deniz gibi vatanseverler de Ankara'nın yolunu tutmuştur. Milet ve vatan sevdalıları Ankara'da buluşmaya başlar.

Sebilürreşât dergisi, Anadolu'da başlayan Millî Hareket'i desteklemektedir. Anadolu'yu savunan ve İngilizlere hücum eden Hüseyin Kıdvay'a ait bir kitap, Ömer Rıza tarafından Türkçeye çevrilip "İslam'a Çekilen Kılıç" gizlice bastırılmış, Anadolu'ya gönderilmiş, özel kuryeyle Anadolu'dan gelen mektup ve gazeteler, Sebilürreşât yazıhanesine ulaştırılmış, oradan sahiplerine dağıtılmıştır. Enver Paşa tarafından daha önce getirilip askere meç talimi yaptırılan Hüseyin Makbul ismindeki bir Hintli, İngilizler tarafından idama mahkûm edilmiştir. Mehmet Âkif, her şeyi göze alarak Makbul'ün eline bir mektup vermiş ve gizlice Eskişehir'de bulunan Serum Darülistihzârı Müdürü Şefik Bey'e göndermiştir. Makbul, bir süre Eskişehir'de kaldıktan sonra ülkesine dönmüştür.

Âkif Anadolu Hareketi hakkında olumsuz konuşanlara da karşı çıkmaktadır. Eşref Edip, Âsım Us'tan naklen şöyle bir olay aktarır:

"Anadolu hareketinin ilk başladığı günlerdeydi. Bir gün Babialı Caddesinde Sebilürreşât idaresinde birkaç kişi konuşuyorduk. Hazirundan biri Anadolu hareketinin bir itihatçılık eseri olduğunu söyledi.

O zamana kadar düşünceli bir tavır içinde hemen hiç söz söylemeyen merhum Âkif, birdenbire heyecanlandı, bu sözü söyleyene dönerek:

- Hayır, artık buna İttihatçılık denemez. Bu memleket meselesidir. Buna herkes elbirliğiyle sarılmalıdır." (Fergan, 138, s.675)

16 Mart 1920'de İstanbul'un işgal edilmesiyle Meclisi Mebusan kapatılmıştır. Âkif, iyice yerinde duramaz hale gelmiştir. Ankara'da yeni bir Meclis kurulmak üzeredir. Değişik yollarla İstanbul'daki aydınlar Ankara'ya tek tek davet edilmektedir. Bunlardan birinin de Mehmet Âkif olduğunu anlıyoruz. Eşref Edip yıllar sonra Hayrettin Karan'a anlatır:

"O sıralar bir gün rahmetli Âkif'le idarehanede konuşuyorken merhum Ali Şükrü geldi:

-Haydi, hazırlanın, gidiyoruz.

-Nereye?

-Ankara'ya. Orada sizi çağırıyorlar. Paşa sizi istiyor. Sebilürreşât'ın Ankara'da neşrini işitiyor. Sebilürreşât'ın Ankara'da yayımlanması Millî Hareketin manevi cephesini güçlendirecektir.

Âkif'in nasıl gideceğiz, sorusuna da Ali Şükrü Bey:

- Basbayağı gideceğiz. Biz ikimiz Üsküdar'dan yola çıkacağız. İngiliz hatlarını yararak geçeceğiz. Eşref de sonra gelir. Burada işleri yoluna koyar, Karadeniz tarihiyle Kastamonu'ya çıkar, oradan gelir."

Mehmet Âkif, hemen hazırlıklarını yapar. Ayrılacağı zaman Eşref Edip'e:

-Ben yarın Ankara'ya hareket ediyorum. Hiç kimsenin haberi olmasın. Sen de idarehanenin işlerini derle topla, Sebilürreşât klişesini al, arkamdan gel. Meşihattakilerle de temas et, Hareket-i Millîye aleyhinde bir halt etmesinler, dedi." (Fergan, 1938, s 56).

Âkif, durumu bir de, o sıralar Çengelköy'de beraber oturdukları damadı Ömer Rıza'ya bildirir. Yola çıkacağı günün akşamı vapurdan çıkıp birlikte eve giderlerken Ömer Rıza'yı koluna girerek tenha bir sokağa götürür ve ertesi günü Anadolu'ya gideceğini kulağına fısıldar ve ekler:

"Sabahleyin erkenden birkaç arkadaşı Üsküdar Parkı'nda birleşeceğiz. Oradan yola çıkacağız. Bütün çoluk çocuk sana emanet! Şimdilik senden başka bir kimsenin haberi olmasın, sonra anlaşılır:

-Pekâlâ...

Ertesi sabah Üstat erkenden uyandı. Ben de uyandım. Kendisine evin kapısına kadar refakat ettim. Cebinde bir kitap vardı. Yanında başka bir şey yoktu. Yalnız o sabah yıkanmış, çamaşırlarını değiştirmişti. Kapıda kucaklaştık ve ayrıldık. Kendileri karadan ve yaya olarak Üsküdar yolunu tuttu." (Fergan, 1938, s.446-447).

Bu olayı Âkif'in kızı Feride Hanım yıllar sonra

şöyle anlatır:

"Hiç unutmadığım hatıra, babamın ilk Anadolu'ya gidişi esnasında cereyan etmiştir. Annem sabah geldi. "Çocuklar! Kalkın, babanız Halkalı'ya gidiyor." dedi. Babam her zaman Halkalı'ya giderdi. Dersi var, diyardık. Baktım, babam kapının önünde, giyinik vaziyette duruyor. Dikkatlice baktım, babamın gözlerinden yaşlar süzülüyordu. İlk defa o vaziyette görüyordum babamı. Çok fena oldum. Gayet tabii bir şeyler anladım. Ben de kendimi tutamadım. Ağlayarak yukarıya koştum. Babam da arkamdan koştu. Beni kucakladı. "Üzülmeysin!" dedi. Babamın o halini çok iyi anlıyordum. Çünkü ya bir daha ya görüşecektik ya görüşmeyecektik.

Sonradan görüştüğümüz bir asker, babamın Anadolu'ya gidişini anlattı. Küçük kardeşimle birlikte yola çıkmıştı. Aileden bir hatıra olsun diye onu yanına almıştı. Kardeşimi hep sırtında taşımış. Ayakkabıları yırtılmış, ayakları kanlar içindymiş."

11 Nisan 1920'de başlayıp 24 Nisan 1920'de sona eren Mehmet Âkif'le birlikte Ankara'ya yolculuk yapan oğlu Emin o günleri şöyle anlatıyor:

"İstanbul en hazin ve en kara günlerini yaşıyordu. Müttelikler bu güzel şehri işgal etmişlerdi. Çengelköy'de büyük bir evde oturuyorduk.

Bir nisan sabahı babam beni pek erken uyandırdı. Kalabalık olan evimizde bir fevkaladeli, garip bir heyecan vardı. Annem gizlemek istediği gözyaşlarını saklamıyor, herkes bana düşünceli görünüyordu. Çabucağ hazırlandık. Mehmet Âkif ile gün doğmadan Üsküdar'a müteveccihen yola düzeldük...

Çengelköy ile Karacaahmet arasındaki mesafeyi süratle kat ettik. Henüz güneş doğarken Üsküdar'ın büyük bir kısmını kaplayan Karacaahmet Mezarlığı'na vasil olmuştuk. Orada bizi fayton arabası bekliyordu... Kısıklı üzerinden derhal hareket ettik. Fayton ikindiye kadar bizi Alemdağı arkalarında bir çiftliğe götürdü. O günlerde bizim geçtiğimiz yollar pek tehlikeliydi. İşgal ordularına hizmet etmeyi kabul eden bazı hamiyetsiz vatansızlar yolları kesiyor, Millî Mücadele'ye menfaat temin edebilecek herhangi bir teşebbüse mâni olmak için ellerinden geldiği kadar gayret ediyorlardı.

Çiftlikte pür-silah heybetli insanlar dikkatimi çekti. Bunların bazıları göğüslerinde çapraz fişeklikler

asmışlar, başlarında da İzmir zeybeklerine benzeyen başlıklar dolamışlardı. İşte kahramanlar o muazzam savaşın ilk günlerinde düşmanlarına karşı cephe tutan Kuvâ-yı Millîye'nin serhat fedailerini oluyordu. Orada az bir zaman istirahat ettik. Geceyi o civar köylerin birinde köy muhtarının misafiri olarak geçirdik.

Ertesi sabah erken hareket ettik, bütün gün yol aldık. İzmit ile Adapazarı arasında bir köye geldik. Orada Kuvâ-yı Millîye'ye cephane götüren kalabalık bir kafileye rast geldik ve onlara iltihak ettik. Atların taşıdığı cephane götüren kalabalık bir kafileye rast geldik ve onlara iltihak ettik. Atların taşıdığı cephane sandıklarının üzerinde şarka doğru giderken cereyan eden bir hadiseyi kaydetmek istiyorum: Emsali arasında cesaret ve atılganlığıyla tanınmış bir çavuş, kır atının üzerinde aşka gelerek mavzerini havaya bir iki el boşalttı. Bu vaziyetten cesaret alan efrat onu taklide başladı. Kuvâ-yı Millîye'ye cephane taşıyan, bu uğurda ölümü göze alan bu kafile, böyle bir hareketle hata ediyor, boş yere sayısız fişek yakıyordu. Mehmet Âkif, bu halin devamına dayanamadı, atını ileri sürerek şöyle bağırdı: "Arkadaşlar, boşa attığınız her kurşun bir düşman öldürmeye kafidir. Bugünse elimizdeki kurşundan, sandıklarımızdaki cephanelerden çok düşmanımız var, size rica ederim, atışa nihayet veriniz." Bu sözler derhal tesir etti, silah sesleri kesildi. O zamanlar Biga, Karabiga hatta Geyve ve Adapazarı eteklerine kadar uzanan bir Anzavur Ahmet çetesi türemişti. İngilizlerin bir iki ay zarfında paşalık unvanıyla taltif ettikleri Anzavur Ahmet Paşa aslen Çerkes; maiyeti de Abaza, Gürcü ve Türklere mürekkepti. İngilizler ve güya halifeye çalışan bir teşkilat reisi olan Anzavur, kara cahil bir adamdı.

Kafilemiz Geyve Boğazı'na yaklaşırken bir köyde konakladı. Orada Kuşçubaşı'nın oğlu Eşref Bey'le birleştik...

Tehlikeli mıntika geçildikten sonra biz, yani Mehmet Âkif ve ben, Ali Şükrü Bey, Kuşçubaşı Eşref Bey, Binbaşı Şükrü Bey kafileden ayrıldık, tren yolu üzerinden dekoliv ile Eskişehir'e kadar daha çabuk gittik. O zamanlar Yunanlılar İzmir'i işgal etmişler; Manisa, Aydın, Ödemiş üzerine ilerliyorlardı. Eskişehir'den Ankara'ya tren ile gittik. Atatürk, Ankara'daydı. Millet Meclisi yeni teşekkül etmişti. Gazi ile babamın ilk görüşmelerini bugünkü gibi hatırlarım. Tren öğleye doğru Ankara'ya vasil oldu." (Emin Ersoy, Millet Mecmuası, 1948, S. 106, Sf.18)

Mehmet Âkif bir söyleşisinde de Ankara'ya gelişini şöyle anlatmaktadır: "İstanbul'dan mücadele aleyhine fetva çıktığı gün ayrılmıştım. Üsküdar'dan araba ile şimdi ismini hatırlayamadığım bir köye gittik, oradan Cuma'yı tuttuk. O zaman Adapazarı'nda karışıklıklar vardı, kenarından geçtik, kâh öküz arabalarıyla kâh beygirlerle Lefke'ye geldik ve trenle Ankara'ya ulaştık, Ankara... Ya Rabbi, ne heyecanlı, helecanlı günler geçirmiştik. Hele Bursa'nın düştüğü gün... Ya Sakarya günleri... Fakat bir gün bile ümidinizi kaybetmedik, asla yeise düşmedik. Zaten başka türlü çalışabilir miydi? Ne topumuz vardı ne tüfeğimiz. Fakat imanımız büyüktü. (Yıldırım, 2013, Millî Mücadelede Âkif, S. 150)

O zamanlar Yunanlılar İzmir'i işgal etmişler; Manisa, Aydın, Ödemiş üzerine ilerliyorlardı. Eskişehir'den Ankara'ya tren ile gittik. Atatürk, Ankara'daydı. Millet Meclisi yeni teşekkül etmişti.

Bizim tarafımızdan halkı tenvire ihtiyaç varmış, çağırıyorlar...

Âkif, Ankara'ya yeni gediği sıralarda bir ziyarete gitmekte olan Atatürk ile karşılaşır. Mustafa Kemal, Mehmet Âkif'e görünce yaklaşır ve ona: "Sizi bekliyordum efendim, tam zamanında geldiniz, Şimdi görüşmek mümkün olmayacak, ben sizi ziyarete gelirim." der.

Ankara'ya gelen "Mehmet Âkif, Hacı Bayram Camii'nde vaaza başladı. Mehmet Âkif, sadece Ankara'nın kalbinin attığı bu camide değil ülkenin değişik yerlerinde de vaazlar verdi. Halkın bir kez daha kendisini hatırlaması ve üzerine serpilmiş ölü toprağından arınması gerekiyordu. Bu sayede yurdu saran düşmanlara karşı halk bilinçleniyor, gelecek günlerde onları ne gibi tehlikelerin beklediğini söylüyorlardı.

Yaralı da olsa aslan, aslandı. Karşısına geçip onu esaret altına almanın hazzını yaşayan bulunla keyiflenen metal yığınlara, taş kalplilere ve başkasının toprağında gözü olanlara cevap

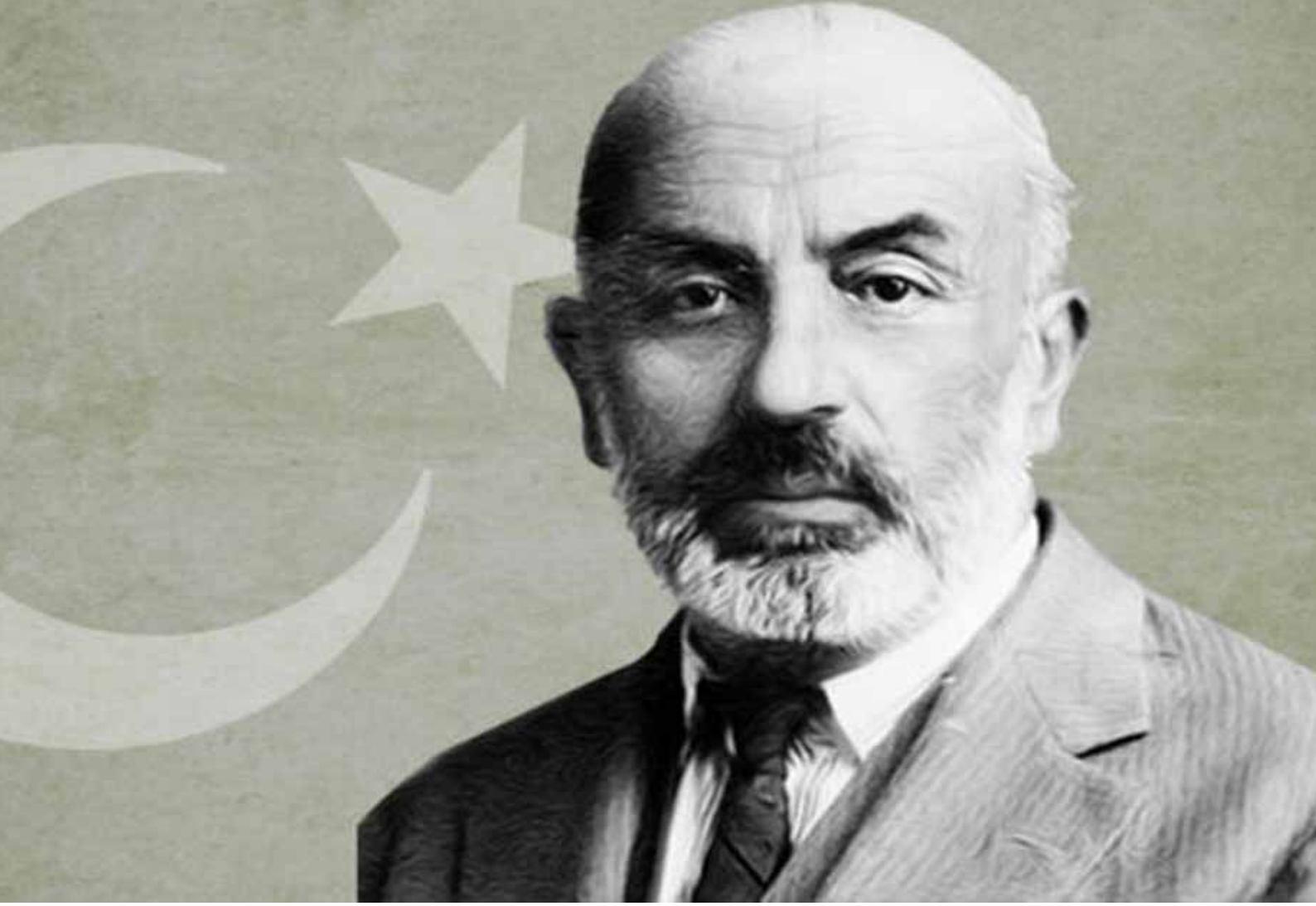
verilecekti. O günlerde Ankara'nın manevî havasını Eşref Edip şöyle dile getirir:

"O günler ne kutsi ne mübarek günlerdi. O günleri yaşamayanlar, bunu mümkün değil anlayamazlar. Herkes nefesine ait her şeyden feragat etmiş, memleketin kurtuluşundan başka bir şey düşünemiyor. Herkes şahsî emellerini bir tarafa bırakmış, bütün fikirler, gönüller bir noktada toplanmıştı. Hırslar, husumetler... Hep ayakaltına alınmış... Ortada yalnız uhuvvet, samimiyet dalganıyordu. Müsterek tehlike bütün kalpleri sınıksız bağlamıştı. Herkes birbirini candan seviyordu. Bütün gönüller, bütün meclisler, Ankara'nın dağları taşları samimiyet ve sevgi içindeydi. "

O günler ne kutsi ne mübarek günlerdi. O günleri yaşamayanlar, bunu mümkün değil anlayamazlar. Herkes nefesine ait her şeyden feragat etmiş, memleketin kurtuluşundan başka bir şey düşünemiyor. Herkes şahsî emellerini bir tarafa bırakmış, bütün fikirler, gönüller bir noktada toplanmıştı.

Tâceddin Dergâhî

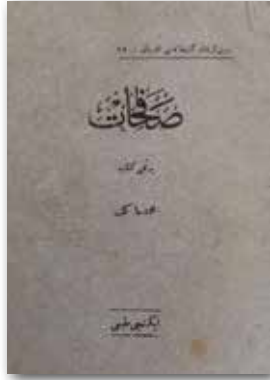
SAFAHAT

Safahat yedi bölümden oluşur. Birinci bölümü kitapla aynı adı taşıyan **"SAFAHAT"** tır. Tarihî ve sosyal manzumeleri ele alan mistik ve felsefî konularda yazılmış 44 şiirden meydana gelen bölümdür.

İkinci bölüm ise **"SÜLEYMANİYE KÜRSÜSÜ"**nde adını taşımaktadır. 1002 mısradan oluşan tek bir şiirdir. İslam dünyası, İslam idealleri konusundaki görüşlerini yansıtmıştır.

Deniz UZGUR

*Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni
Halkalı Mehmet Akif Ersoy ÇPAL*

*Safahat birinci kitap
"Safahat"*

*Safahat ikinci kitap
"Süleymaniye Kursüsünde"*

Üçüncü bölüm "**HAKKIN SESLERİ**"dir. Balkan Harbi'ndeki mağlubiyetler sebebiyle çekilen ızdırapların dile getirildiği bölümdür. Bu bölümde bazı şiirlerin başında ayet bulunur. Dönemin toplumsal ve siyasi olaylarını yansıtan, aktaran ayetler içerir. 482 mısradır, on şiirden oluşur.

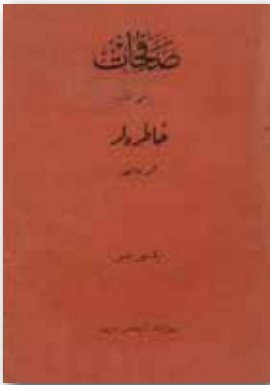
Safahat üçüncü kitap
"Hakkın Sesleri"

Dördüncü bölüm "**FATİH KÜRSÜSÜ**" nde adlı bölümdür. Yeni nesle azim, mücadele, çalışma ruhu kazandırmayı amaçlayan 1692 mısralık manzumedir.

Safahat dördüncü kitap
"Fatih Kürsüsünde"

Beşinci bölüm "**HATIRALAR**"dır. Seyahatlerinden yola çıkarak İslam dünyasının dertlerini dile getirdiği lirik şiirlerdir. Bu bölümde bazı şiirlerinin başında hadis yer alır.

Safahat beşinci kitap
"Hatıralar"

Safahat İçin
Arkamda kalırsın, beni rahmetle anarsın
Derdim, sana baktıkça a bîçare kitabım!
Kim derdi ki sen çok de senin arkana kalsın,
Uğruna harab eylediğim ömr-i harabım
Mehmet Akif ERSOY

Altıncı bölüm "**ÂSİM**" dir. İdeal gençlik tipini yansıtır. Daha önceki şiirlerinde parça parça ifade ettiği duyguları ve düşünceleri ele aldığı toplumsal sorunları ve çözüm yollarını ortaya koyduğu 2292 mısralık tek bir manzumedir.

Safahat altıncı kitap
"Âsım"

Yedinci ve son bölüm "**GÖLGELER**" dir. 41 şiiri bulunmaktadır. 208 mısralık "**Sanatkâr**" adlı şiiri şairimizin sanatkâr yönünü ortaya koymaktadır.

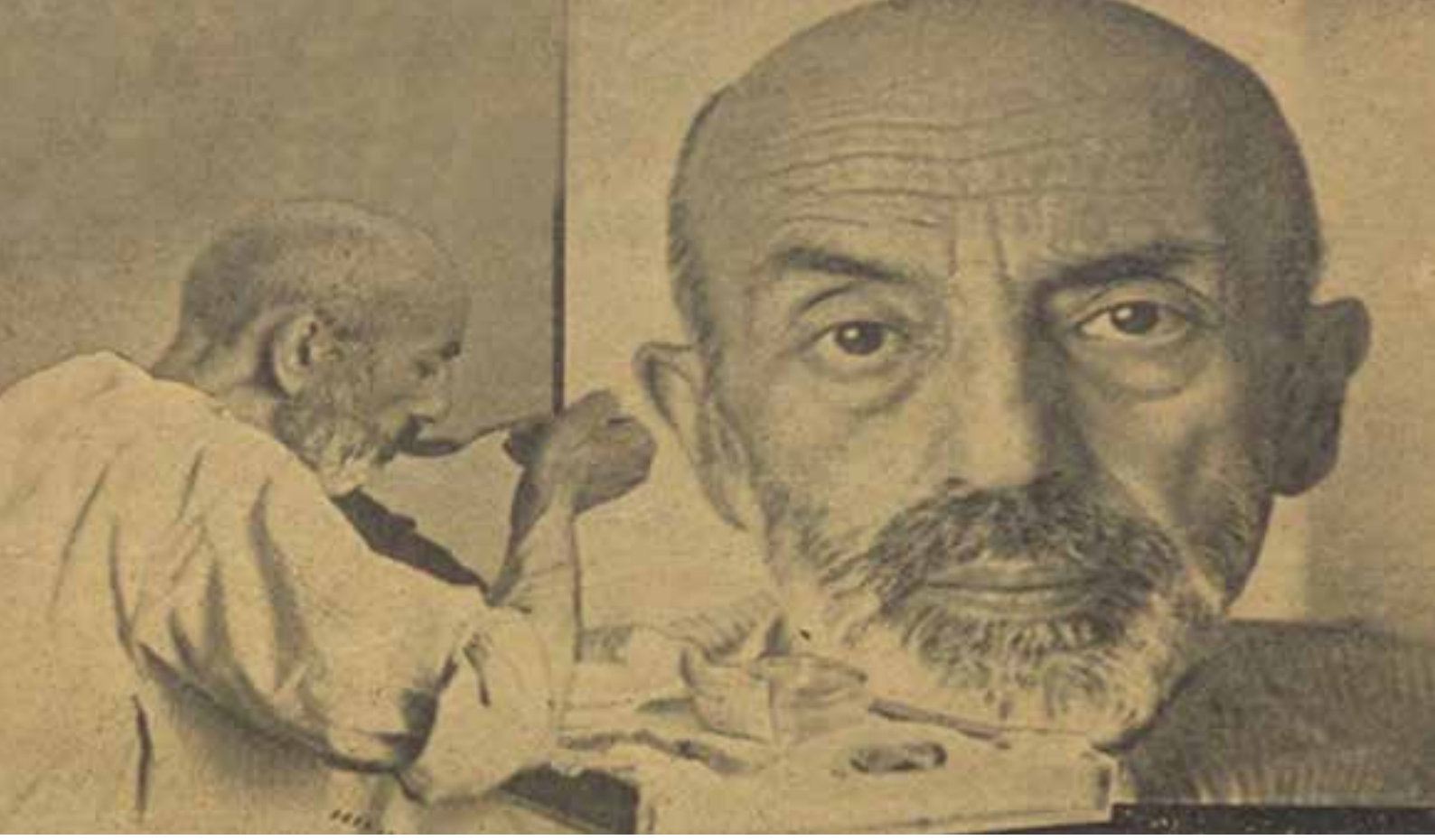
Safahat yedinci kitap
"Gölgeler"

KAYNAKÇA

UZUN, Mustafa İsmet, *İstiklâl Şairimiz Mehmet Akif Ersoy*, Bağcılar Belediyesi Kültür A.Ş., İstanbul 2011.

<http://www.diledibiyat.net/>

<https://tr.wikipedia.org/>

Cennet vatanın hasretiyle yanan Mehmet Âkif İstanbul' a ayak basar basmaz hastalanıyor. Üstat şimdi Şişli Sihat Yurdunda tedavi altındadır.

ÂKİF' İN VEFATINDAN ÖNCEKİ SON RÖPORTAJI

Türk edebiyatına son devrin çok güzel şiirlerini hediye eden büyük bir şair Mehmet Âkif vatandan on bir senelik bir ayrılıktan sonra tekrar aramıza kavuştu. Fakat İstiklâl Marşı'nın millî his, millî heyecan ve millî şiir yaratan bu büyük şairi Âkif yurda hasta döndü. Şimdi hastanede tedavi altındadır. "Yedi Gün" muharriri Âkif'le konuştu. Onun yurttan ayrı yaşadığı günlerdeki hatıralarını, intibalarını topladı.

Röportaj Yapan
KANDEMİR

Günün birinde sessiz sedasız yola revan olarak, vatan ufuklarını aşan şair Mehmet Âkif, tam on bir yıl süren bu uzun seferin sonunda, işte, bembeyaz bir hastane odasının, bembeyaz bir yatağında solgun, mecalsiz ve bitap yatıyor.

Başucundaki sandalyeye oturdum. Ak kılların çerçevelediği bu sapsarı yüze, bu gevşemiş, sarkmış çizgilere, bu yorgun ve dalgın gözlere bakıyorum:

Zaman denen şeyin kudretini, hayat denen efsanenin sırrını bilmek istiyorum, sonra yavaşça soruyorum:

- *Özledin mi bizi Üstat?..*

Dudaklarını hiç kıpırdatmasaydı, hiç ses çıkar-masaydı bile, bu zehir gibi gülümsemesiyle herşeyi söylemiş olurdu:

- *Özlemek mi oğlum... Özlemek mi?..*

Bu acının büyüklüğünü bir daha kendi içinde görmek ister gibi gözlerini yumdu, sonra, kesik kesik konuştu:

-Mısır'dan üç gecede geldim... Bu üç gece, otuz asır kadar uzun sürdü... Orada on bir yıl kaldım... Fakat bir an oldu ki on bir gün daha kalsaydım, çıldırırdım...

- Hasret..

Kupkuru dudaklarından kendi gibi solgun bir ses sızıyor:

- Çok acı...

- Ya kavuşmanın sevinci?.

- Onu sorma oğlum... Onu ben kendi kendime bile soramıyorum... Ancak yazık ki vapurdan çıkar çıkmaz yatağa düştüm, hiçbir şey göremedim.

Ve kendi kendine söylüyor:

- Cennet gibi yurdumdayım ya! Çok şükür.

Hastalığı akla geliyor:

- Karaciğerim, dalağım şişmiş geldik, yattık burada. Müşahede altına aldılar, bakalım ne olacak?.

Eski hatıralarını deşiyorum. Millî Mücadele'nin ilk günlerinde Ankara İstasyonunda karşılaşmamızı hatırlatıyorum.

- Evet diyor.

- İstanbul'dan, mücadele aleyhine fetva çıktığı gün ayrılmıştım. Üsküdar'dan araba ile şimdi ismini hatırlamadığım bir köye gittik, oradan "Cuma" yı tuttuk. O zaman Adapazarı'nda karışıklıklar vardı, kenarından geçtik, kâh öküz arabalarıyla kâh beygirlerle Lefke'ye geldik ve trenle Ankara'ya ulaştık... Ankara...

Yarabbi ne heyecanlı ne helecanlı günler geçirmiştik... Hele Bursa'nın düştüğünün.. Ya Sakarya günleri.. Fakat bir gün bile ümidimizi kaybetmedik, asla yeşeye düşmedik. Zaten başka türlü çalışılabilir miydi? Ne topumuz vardı ne tüfeğimiz... Fakat imanımız büyüktü.

Yorgun, susuyor..

- İstiklâl Marşı'nı nasıl yazdınız?

Yavaşça yatağından doğruluyor, yastıklara yaslanıyor, sesi birden canlanıyor:

- Doğacaktır sana vadettiği günler hakkın!..

Bu ümitle, imanla yazılır. O zaman düşünün.. İmanım olmasaydı yazabilir miydim? Zaten ben, başka türlü düşünüp, başka türlü yazanlardan değilim. Bu elimden gelmez. İçimde ne varsa bütün duygularım yazılarımdadır.. Şu var ki İstiklâl Marşı'nın şiir olmak üzere bir kıymeti yoktur. Ancak tarihi bir değeri vardır.

Ve gözleri, yemyeşil Şişli sırtlarında, dilinde bir dua gibi aynı nağme titriyor:

Kim bilir belki yarın belki yarından da yakın...

- Ya büyük zafer Üstad'ım... Onda ne duydunuz?

Kalbi durmuş gibi sarsılıyor sonra bir anda yeniden canlanmış gibi nereden geldiği bilinmez bir ışıkla gözlerinin içi güler:

- Ah!

Diyor ve bir lahza bırakıyor kendini bu eşsiz sevincin koynuna... Dalıyor, sesinin ta içten dudaklarına dökülüşünü seziyorum:

-Allah'ım ne muazzam zaferdi o!.. Ortalık hercümerç oldu... Beş altı saat içinde bir başka dünya doğdu...

Tekrar gözlerini yumuyor:

- Ve biz mest olduk!..

- O zaman bir şey yazmadınız mı?

-Artık benim ne düşünecek, ne duyacak, ne yazacak, hatta ne yaşayacak takatim kalmıştı... Bizim dilimiz tutulmuştu. Ordu, bizzat yazıyordu.

Üstad'ı ziyarete gelenler, görüşmemize ikide bir fasıla veriyorlar. Hasta bakıcı hemşirenin getirdiği yemek tepsisini odayı bir parça boşaltıyor, şimdi, o, ağır ağır çorbasını içerken bir yandan da benimle konuşmak nezaketini gösteriyor:

- Mısır'da nasıl vakit geçirdiniz?

- Kahire'nin yirmi beş kilometre cenubunda Helvan vardır. Sakin, asude bir köşedir. Orada oturdum.

- Zaten tab'an münzevi bir adamımdır. Gürültüyü sevmem. İstanbul'da iken de böyle idim. Mısır'da da Darülfünun işi çıkıncaya kadar Helvan'da yaşadım. Son zamanlarda Kahire'ye indim.

Yarabbi ne heyecanlı ne helecanlı günler geçirmiştik... Hele Bursa'nın düştüğünün.. Ya Sakarya günleri.. Fakat bir gün bile ümidimizi kaybetmedik, asla yeşeye düşmedik. Zaten başka türlü çalışılabilir miydi? Ne topumuz vardı ne tüfeğimiz... Fakat imanımız büyüktü.

Mehmet Âkif ile mülakat yapıldığı Son Posta gazetesinin kupürü

- *Sevdiniz mi Mısır'ı?*

- *Var, güzel tarafları var... Bilhassa kışın.. Hoş yazın da sıcak iklimlerde bulunduğum için muztarip olmazdım. Orada sıcak da sürekli değildir, evler de ona göre yapılmıştır. En sıcak günlerde odaların harareti yirmi sekiz, otuzdan fazlaya çıkmaz... Fakat bir yaz günü İstanbul...*

Bu doğup büyüdüğüm, bütün dostlarım yaşadıkları İstanbul, hele Boğaz gözlerimin önüne gelince...

- *Mısır' da neler yazdınız?*

- *Geçmişten adam hisse kaparmış... Ne masal şey! Beş bin senelik kışa yarım hisse verdi? Tarihi tekerrür diye tarif ediyorlar; hiç ibret alınsaydı, tekerrür mü ederdİ?*

Üstad'ın Helvan' da yazdığı "Fıravunla Yüzyüze" adlı şiirinden şu son parçayı alıyorum:

*Bileydin, ey koca Mısırın ilahi uryanı!
Mezara, heykele ait bütün bu velveleler
Bekân için mi hakikat? Merâmın oysa, heder:
Evet, bütün beşerin hakkıdır bekâ emeli
Fakat bu hakkı ne taştan ne leşten istemeli*

- *Kolay mı yazarsınız?*

Dudaklarına götürdüğü bardağı yana çekerek:

- *Hayır.*

Diyor ve suyunu içtikten sonra devam ediyor:

- *Çok uğraşırım... Epey çalışırım... Mevzuu uzun boylu kafamda işlerim.. Nihayet kağıt üzerine naklederken de hayli yorulurum.*

- *Zevklerinizi sorabilir miyim Üstad'ım?*

Hafifçe gülümsüyor, zevk diye dünyada bir şey var mıdır der gibi yüzüme bakıyor:

- *Zevk mi?.. Benim zevklerim mi?.. Eğer sevdiği eserleri okumak, hoşlandığı mevzuları yazmak için uğraşmak, nihayet düşünmek, yapayalnız, bir köşeye çekilerek sessiz sedasız düşünmek bir zevkse... Eh benim de zevklerim var demektir.*

Çorbasından başka bir şeye el sürmeyen şaire, hasta bakıcı hemşire, yalvaran bir sesle öteki yemekleri gösteriyor:

- *Siz yorulmayın.. Ben vereyim...*

- *Yiyemeyeceğim.*

- *Bir parça sütlaç?*

- *Mümkün değil.. Rica ederim ısrar etmeyin...*

Ve bana dönüyor:

-*Eskiden beri yemekle başım hoş değildir... Sigara da içmem... Şimdi doktorlar zorla ye deyip duruyorlar... Zorla ne olur ki yemek yenebilsin?.*

Tekrar yatağına geçince ben de vedaya hazırlanıyorum. Ve ayaküstünde soruyorum:

- *Neler yazacaksınız?*

- *Biraz kendime gelirse, yazacak şeylerim hazır...*

**"Dış yüzüm öyle ağardıkça ağarmakta, fakat,
Sormayın iç yüzümün rengini: Yüzler karası!
Beni kendimden utandırdı, hakikat şimdi,
Bana hiç benzemeyen sûretimın manzarası!"
(Mehmet Âkif ERSOY)**

BİR VATANSEVERLİK ÖLÇÜSÜ OLARAK MEHMET ÂKİF ERSOY'UN "ÇANAKKALE ŞEHİTLERİ" ŞİİRİNİN HİKÂYESİ

*Yıktılar kal'amızı
Sürdüler balamızı
Daha can boğazdayken
Çektiler selamızı.
(Bir Kerkük Türküsünden)*

*Çanakkale içinde vurdular beni
Ölmeden mezara koydular beni
Of gençliğim eyvah.
(Çanakkale Türküsü'nden)*

Prof. Dr. Muharrem DAYANÇ

GİRİŞ*
Türküler, her zaman halkın gönlünden ve zihninden geçenleri dile getirmişlerdir. Kerkük'te kaleleri, evleri yıkılan, çocukları sürgüne gönderilen, daha canları boğazlarından tam çıkmadan, ruhları bedenlerini terk etmeden selaları verilen insanlarla; Çanakkale'de bu vatan için çarpışırken vurulan ve yine ölmeden canlı canlı mezara konulan insanların tarihi de birdir talihi de. Kaderi de birdir kederi de.

Süleyman Nazif'in "Daüssıla"sı ve buna benzer birkaç şiir dışında vatanseverlik konusunda Türk edebiyatının ilk akla gelen en önemli edebî metinlerden biri de Mehmet Âkif'in "Çanakkale Şehitleri" adlı şiiridir. Bu destanî edebî metnin hikâyesine geçmeden önce bu şiirin ortaya çıkışını tetikleyen tarihî hadiselerle kısaca göz atmakta fayda vardır.

Mehmet Âkif Ersoy, 1914 yılının sonlarında Harbiye Nezâreti tarafından istihbarat çalışmaları için kurulmuş olan Teşkilât-ı

Mahsûsa'nın verdiği görevle Berlin'e gider. Buraya gitmesinin nedeni, Almanlara karşı savaşırken esir düşen İngiliz ve Rus uyruğuna mensup askerlerin kamplarını ziyaret edip buradaki Müslüman esir askerlere içinde buldukları savaşın gerçek yüzünü anlatmaktır. Onlara savaştan sonra bağımsızlıkları için mücadele etmelerini öğütleyen aydınlatıcı konuşmalar yapar ve Safahat isimli şiir kitabının Berlin Hatıraları isimli bölümünü buna ayırır.

Bundan bir yıl sonra (Mayıs-Ekim 1915 tarihleri arasında) yine aynı teşkilatın verdiği görevle Arabistan'a gönderilen Âkif, buraya, Arabistan'da başlayan Şerif Hüseyin isyanına karşı, devlete bağlı kabilelerin bu bağlılıklarının devamını sağlamak için Teşkilât-ı Mahsûsa başkanı Eşref Sencer Kuşçubaşı idaresinde kurulan bir heyetle gider.

Âkif, Çanakkale muharebelerinin başlangıcında Berlin'dedir. Her iki görevinin hemen hemen bütün ayrıntılarını Berlin Hatıraları'nda anlatan şairimiz, bu şiirini, kendisiyle birlikte orada görevli bulunan Binbaşı Ömer Lütfi Bey'e ithaf eder. "Ömer Lütfi Bey, daha sonraları, Eşref Edib'e anlattığı hatıralarında, Çanakkale Savaşları'nın ilk günlerinde Âkif'le sık sık beraber olduklarını ve her karşılaşmalarında Âkif'in ümit, korku, heyecan ve endişenin birbirine karıştığı duygular içinde şu soruyu sorduğunu söyler: 'Ömer Bey, bu Çanakkale ne olacak?' Ömer Bey'in, hemen her defasında cevabı şu olur: 'Allah bilir ama, vaziyet tehlikelidir. Askerlik nokta-i nazarından düşünülürse ümit yok. Ancak fen kaidelerinin hâricinde, fevkalbeşer bir şey olmalı ki dayanabilsin.'"

Ömer Lütfi Bey, Âkif'le ilgili hatıralarına şöyle devam eder: 'Ben böyle dedikçe

-Eyvah son istinatgahımız da yıkılırsa ne olur? diyerek gözlerinden yaşlar dökmeye başladı. Çanakkale için ağlamadığı gün yoktu. Ben kavâid-i harbiyeden bahsettikçe canı sıkılırdı. Onun böyle şeylere tahammülü yoktu. O dâimâ şöyle katî bir şey isterdi:

"Bütün dünya toplanıp hücum etse yine Çanakkale sukût etmez."

Mehmet Âkif Ersoy, Ömer Lütfi Bey'le yaptığı konuşmalarındaki duygu, düşünce ve inançlarını Çanakkale'den, meçhul bir askerın ağzından, "Çanakkale Şehitleri" şiirini, hatta yer yer İstiklâl Marşı'nı da çağrıştıran ifadelerle, şöyle şiirleştirir:

*Prof. Dr. DAYANÇ, Muharrem, Mehmet Âkif Ersoy'un "Çanakkale Şehitleri" Şiirinin Hikâyesi, Türk Yurdu, Cilt: 27, Sayı: 235, Mart 2007, s. 56-59.

-Korkma!

*Cehennem olsa gelen göğsümüzde söndürürüz
Bu yol ki Hak yoludur, dönme bilmeyiz, yürürüz!
Düşer mi tek taşı sandın, harîm-i nâmûsun?
Meğer ki harbe giren son nefer şehîd olsun.
Şu karşımızdaki mahşer kudursa çıldırsa;
Denizler ordu, bulutlar donanma yağdırsa;
Bu altımızdaki yerden bütün yanardağlar,
Taşıp da kaplasa âfâkı bir kızıl sarsar;
Değil mi cephemizin sînesinde îmân bir;
Sevinme bir, acı bir, gâye aynı, vicdan bir;
Değil mi sîne de birdir vuran yürek... Yılmaz!
Cihan yıkılsa, emin ol, bu cephe sarsılmaz!*

Bütün bu anlattıklarımız Mehmet Âkif'in "Çanakkale Şehitleri" isimli şiirinin yazılışının arifesinde vuku bulan hadiselerdir ve onun bu muhteşem şiirinin duygu yönünün oluşumunda önemli bir rol oynamışlardır. Çanakkale deniz muharebeleri 19 Şubat 1915'te başlayıp 18 Mart 1915'te; kara muharebeleri 25 Nisan 1915'te başlayıp 9 Ocak 1916'da bittiğine göre, "Çanakkale Şehitleri" şiirinin, 18 Mart'ta kazandığımız büyük başarıdan sonra yazıldığı düşünülebilir.

"Çanakkale Şehitleri" Şiirinin Oluşturduğu Atmosfer

Bazı tarihi hadiseler, abideler ve şehirler diğerlerinden daha şanslıdır. Mesela; Yahya Kemal'in "Süleymaniyyede Bayram Sabahı" şiiri Süleymaniye'yi; Arif Nihat'ın "Selimiye" şiiri Selimiye'yi; Niyazi Yıldırım Gençosmanoğlu'nun "Malazgirt Marşı" Malazgirt Savaşı'nı; Arif Nihat'ın "Fetih Marşı" İstanbul'un fethini; Nazım Hikmet'in "Kuvâyi Millîye" şiiri ile Halide Edip'in "Ateşten Gömlek" romanı Millî Mücadele'yi; Tanpınar'ın "Bursa'da Zaman"ı Bursa'yı; yine Yahya Kemal'in "Aziz İstanbul"u, Orhan Veli'nin "İstanbul'u Dinliyorum"u ile Necip Fazıl'ın "Canım İstanbul"u İstanbul'u diğer hemcinslerinden daha şanslı kılmıştır. Çünkü bunlara sanatın yeniden canlandırıcı sihri dokunmuştur.

Uzun yıllar Paris'te yaşayan, Fransızların kendi dillerine, kültürlerine ve tarihlerine bakış açılarını keşfeden Yahya Kemal, "Hayal Beste" isimli şiirinde, bizim burada özetlemeye çalıştığımız "sanatın canlandırıcı gücüyle geçmiş bugüne taşıma" olayını şöyle dile getirir:

*Harbiye Nazırı Enver Paşa, Teşkilât-ı Mahsûsa
Başkanı Eşref Sencer Kuşçubaşı'na bir telgraf çeker
ve birliğini alıp en kısa sürede Cidde'ye ulaşmasını
emreder. Motorlu araçların olmadığı, ağırlıkların at
ve develerle çekildiği bu çöl ortamında hemen her
şey çok meşakkatlidir. Yüz yirmi altı kişiden oluşan
bu toplulukta bulunanlardan biri de Âkif'tir ve
yolculuk yaklaşık olarak iki ay sürer.*

*Roma'nın şarkını fethettiğin andan sonra,
Yüce dağlar gibidir gördüğün iş, Türkoğlu!
Girdiğin yerde asırlarca kalıştan başka,
Kurduğun devlet asırlarca muzaffer yürüdü.
Talihin döndüğü en korkulu yıllarda bile,
Yürüyen düşmanı son hamlede döktün denize.
Açtığın ülkede, yoktan yaratış kudretini,
Azminin kurduğu yüzlerce şehirden fazla,
İri firûze benzer nice gök kubbeyle,
Dehre aksettiriyor, gerçi, büyük mîmârî;
Bu eserler seni göstermeye kâfi diyemem.*

*Şi're aksettirebilseydin eğer, dinlerdin,
Yüz fetih şi'ri, okundukça, çelik tellerden.*

*Resm'e aksettirebilseydin eğer, ömrünce,
Ebedî cedleri karşında görürdün, canlı.*

*Gönlüm isterdi ki mazîni dirilten sanat,
Sana tarihini her lâhza hayal ettirsin.*

Türk edebiyatında kendisine yer bulmuş en önemli tarihî hadiselerden biri de Çanakkale Savaşı'dır. Bu savaş hem son dönem Türk tarihindeki önemi, hem de milletçe gösterdiğimiz cansiperâne mücadele ve fedakârlığın bir timsali olması bakımından, vatan sevgisinin ön plana çıktığı birçok edebî esere ilhâm kaynağı olma özelliği kazanmıştır.

Birinci Dünya Savaşı'nın felâket dolu günleridir. Çanakkale muharebeleri de bütün şiddetiyle devam etmektedir. Harbiye Nazırı Enver Paşa, Teşkilât-ı Mahsûsa Başkanı Eşref Sencer

Çanakkale Kara
Muharebelerinden

Kuşçubaşı'na bir telgraf çeker ve birliğini alıp en kısa sürede Cidde'ye ulaşmasını emreder. Motorlu araçların olmadığı, ağırlıkların at ve develerle çekildiği bu çöl ortamında hemen her şey çok meşakkatlidir. yüz yirmi altı kişiden oluşan bu toplulukta bulunanlardan biri de Âkif'tir ve yolculuk yaklaşık olarak iki ay sürer.

Kuşçubaşı, Âkif'in de bulunduğu kafilenin çöldeki yolculuğunu şöyle tasvir eder:

".. Cidde'ye gidebilmek için çok uzun ve tehlikeli bir çölden geçmek gerekiyordu. Günlerce gittik. Elimde pusula olduğu halde yolu kaybettik. Çölde sık sık fırtınalar oluyordu, kum tepeleri yer değiştiriyordu. Suyumuz, erzakımız tükenmişti. Bu uçsuz bucaksız çöl ortasında bize kim yardım edebilirdi? Arkadaşların maneviyatı sifıra düşmüştü. İçimizde ölenler, çıldıranlar oldu. Atların birkaçı da telef olmuştu. Develer bile gidemiyordu. Ne yapacağımızı şaşırılmıştık. İçimizde şaşırmayan, yılmayan, sarsılmayan yalnız Rahmetli Âkif'ti. Sağa sola koşuyor, hastalarla ilgileniyor, çıldıranları develerin sırtına bağlıyor, ölenlerin cesetlerini atlara yüklüyor, hep âyetler, hadisler okuyarak bize güç ve ümit vermeye çalışıyordu."

Kafilenin çölde suya kavuşmasının anlatıldığı sahneyi, içinde bulunulan durumun vahametinin daha iyi anlaşılabilmesi için buraya alıyoruz:

Büyük bir sıkıntıyla geçen bu çöl yolculuğunda kafilenin en büyük ihtiyacı sudur. Âkif ve arkadaşlarının suya duydukları özlem artık son haddindedir.

".. Eski bilgilerime göre bulunduğumuz yerin yakınlarında bir su kuyusu olmalıydı. Son bir gayretle artık halsiz düşen devemi bir kum tepesinin üzerine sürdüm. Dürbünle etrafları tetkik ederken havada birtakım kuşlar gördüm. Bunlar akbabalardı, ya leşe gelirlerdi, ya da suya... Yine eski tecrübemle biliyordum ki kuşlar leşin üzerinde dairesi çizerek uçarlardı. Eğer pike yaparak iniyorlarsa indikleri yerde mutlaka su vardır. Sevinmiştim. Çünkü kuşlar pike yaparak iniyorlardı. Yani suyu bulmuştuk. Arkadaşlara müjdeyi verdim. Sonradan anladım ki bu da doğru değilmiş... Zira "su" sözünü duyar duymaz herkes bir yana doğru çılgın gibi koşuşmaya başladı. Su diye avuç avuç kumları yutuyorlar, toprakları başlarına saçıyorlardı. Bir hecinsuvar (deveye binen) albay da o anda çıldırmıştı. Âkif onları toparlamaya çalışıyordu. Âyetler, hadisler, dualar mübarek dudaklarından coşkunun bir çağlayanı gibi dökülüyordu. Sanki o da bizimle birlikte aç susuz kalmamıştı. Öylesine metindi. Nihayet suyun başına geldik."

".. Su görünür görünmez bir çığlık koptu. Ve deli gibi bir koşuşturma... Âkif onları sabıra, itidale çağırıyor ama kimseye sesini duyuramıyordu. Bağırmalar... Kişnemeler.. Böğürmeler.. İnsanlar, hayvanlar birbirine karışmıştı. Yine de o büyük Âkif, elinden geldiğince o zavallılara yardım etmeye çalışıyordu. Bir müddet sonra herkesin aklı başına gelmiş, ümitsizlik yerini yaşama sevincine bırakmıştı. Herkes birbiriyle kucaklaşıyor, yüksek

sesle şükredenler, secdeye kapananlar oluyordu. Neden sonra Âkif kendini hatırlayabildi de su içti."

Necid çöllerinde günlerce devam eden bu meşakkatli yolculuktan sonra El-Muazzam İstasyonuna varan kafilere artık rahatlamıştır. Teşkilat-ı Mahsusa Reisi Eşref Bey, buradan hemen Başkumandan ve Harbiye Nazırı Enver Paşa'yı arar. Şam-Halep-Medine telgraf hattı açılınca Enver Paşa ile şifreli bir konuşma gerçekleştirir. Reseptörün bir taraftan aldığı, bir taraftan çözdüğü bu telgraf metni gözleri yaşartır. Çünkü Enver Paşa Çanakkale'de kazanılan büyük zaferi müjdelemektedir.

Eşref Bey bu müjdeyi kendisine defalarca Çanakkale Savaşı'nın serencamını soran Âkife ulaştırmak için sabırsızlanır. Çünkü Âkif, Eşref Bey'e yolculuk esnasında sürekli şu soruyu sormuştur:

"Eşref Beyefendi... Ne dersiniz? İngilizlerle Fransızlar Çanakkale'yi aşabilirler mi? Askerlik ilmene asla aklım ermiyor. Hissim ve imanım, bu Türk kalesinin aşılamayacağını söylüyor ama, karşımızdaki düşmanın kuvveti de müthiş. Siz ne dersiniz?"

Âkif'in sorusuna Eşref Bey'in verdiği cevap teskin edicidir, ümit doludur:

"Üzülmeğin Üstâd!. Sizin bu kadar samimiyet ve ihlâs ile bağlı olduğunuz millî şehâmet, payitahtı düşmandan muhafaza edecektir. Bu milletin tarihinde, mantığı durdurmuş olan az mı destan vardır."

Eşref Bey'in verdiği cevaba Âkif'in eklediği şu söz onun konuya bakışını özetler:

"İstanbul'un fethi, bir ilâhî tebşirin neticesi idi. İstanbul Türk'ün kalacaktır."

Eşref Bey'in amacı müjdeyi bir an önce Âkif'e ulaştırmaktır ve öyle yapar:

"Üstâd... Aziz Üstad... Size hayatımın en büyük müjdesini vereceğim. Bana bu saadeti bahşeden Cenâb-ı Hakk'a nasıl şükredeceğimi bilemiyorum. Çanakkale'de muhteşem bir zafer kazandık. Sizin duanız makbul oldu. Düşman, o muazzam donanmasını da beraberince alarak, mağlup ve mahkur Boğaz'ı terk etti. İstanbul kurtuldu, vatanın şeref ve haysiyeti halas oldu."

Eşref Bey bu müjde karşısında donup kalan Âkif'i ikna etmek için söylediklerini teyid eder ve "müjdeyi bizzat Enver Paşa'dan aldım" der.

O ana kadar, heykelleşmiş bir şekilde duran Âkif birden coşar, dostunun boynuna atılır. Koca Âkif, Eşref Bey'in omzunda masum bir çocuk gibi hıçkırıkla hıçkırıkla, sarsıla sarsıla ağlar. Bu büyük müjdenin akşamında Âkif'in gözüne uyku girmez ve Allah'a Çanakkale Destanı'nı yazmadan canını almaması için dua eder, yalvarır:

"Yarabbi!.. Bana bu destanı, bir âciz kulunun ifadesinin azamisi içinde yad edebilmenin saadet ve imkânını bahşet. Bu ulvî vazifeyi bana

nasip et, sonra emanetini al, Yarabbi!. Bana bu lutfu çok görme, inam ve ikramının nâmütenahi hazinesinden bu aciz kulunun şu duasını barigâh-ı uluhiyetinde kabul eyle..."

Eşref Bey, "Çanakkale Şehitleri" şiirinin yazılışının hikâyesini şu ifade ile bağlar:

"Çanakkale Destanı'nı Mehmet Âkif, Hicaz yolculuğu devam ederken, daha yolda yazdı ve ancak ondan sonradır ki tabii hüviyetine girebildi:"

Tohumu Necid çöllerinde atılan bu destanî şiir Safahat'ın Altıncı Kitap'ı olan "Âsım"ın sonunda yer alır ve şiir Hocasade'ye söylenebilir:

*Şu Boğaz harbi nedir? Var mı ki dünyâda eşi?
En kesif orduların yükleniyor dördü beşi,
-Tepeden yol bularak geçmiş için Marmara'ya-
Kaç donanmayla sarılmış ufaklık bir karaya.
Ne hayasızca tehaşşüd ki ufuklar kapalı!
Nerde -gösterdiği vahşetle "bu: bir Avrupalı"
Dedirir- yırtıcı, his yoksulu, sırtlan kümesi,
Varsa gelmiş, açılıp mahbesi, yâhud kafesi!*

...

*Sen ki, son ehl-i salîbin kırarak savletini,
Şarkın en sevgili sultânı Salâhaddin'i
Kılıç Arslan gibi iclâlâine ettin hayran...
Sen ki İslam'ı kuşatmış, boğuyorken hüsrân,
O demir çenberi göğsünde kırıp parçaladın;
Sen ki rûhunlâberâber gezer ecrâmı adın;
Sen ki asâra gömülse taşacak sın... Heyhât,
Sana gelmez bu ufuklar, seni almaz bu cihât...
Ey şehîd oğlu şehîd, isteme benden makber,
Sana âğuşunu açmış duruyor Peygamber.*

Sonuç:

Harbiye Nezareti, 11 Temmuz 1915 Pazar günü, kazanılan bu büyük başarıdan yaklaşık 4 ay sonra, bir kampanya başlatır ve devrin önemli yazarlarını Çanakkale cephesine götürerek gezdirir. Gezinin amacı; Çanakkale'de gösterilen büyük kahramanlığı edebiyatçılara gösterip bunun tarihi ve gelecek nesillere aktarılmasını temin etmek, yavaş yavaş maneviyatları bozulmaya başlayan askerleri savaşa teşvik edip savaşın kutsallığını ön plâna çıkaran şiirler yazılmasını sağlamak, vatani için cepheye savaşma imkânı bulamayan sanatçıların duygularını harekete geçirip onlar aracılığıyla bir "harp edebiyatı" oluşturmak ve cepheye kahramanlık numunelerini diğer cephelere de yaymaktır. Heyette şu isimler vardır: Ağaoğlu Ahmet, Ali Canip, Celâl Sahir, Çallı İbrahim (ressam), Enis Behiç, Hakkı Süha, Hamdullah Suphi, Hıfzı Tevfik, Mehmet Emin, Muhiddin(eski Tanin gazetesi muhabiri), Nazmi Ziya (ressam), Orhan Seyfi, Ömer Seyfettin, Selahattin(eski Dârü'l-eytâmlar müdürü), Yektâ (bestekar), Yusuf Razi Bey ve İbrahim Alaaddin.

Bu heyet içinden Ahmet Ağaoğlu, Ali Canip Yöntem, Celâl Sahir Erozan, Enis Behiç Koryürek, Hakkı Süha Gezgin, Hamdullah Suphi Tanrıöver, Hıfzı Tevfik Gönensay, İbrahim Alaaddin Gövsa,

Mehmet Emin Yurdakul ve Ömer Seyfettin'in bu gezinin tesiriyle Çanakkale Savaşları'nı değişik boyutlarıyla yazılarında işlediklerini görüyoruz. Fakat bu eserlerin hiçbiri Mehmet Âkif'in Çanakkale için yazdığı şiir seviyesine yükselememiş ve bu gezi çok kısa bir süre sonra kamuoyundaki etkisini kaybetmiştir.

Bu noktada, Mehmet Âkif Ersoy, vatansever bir aydının nasıl olması gerektiği konusunda bize önemli ipuçları verir. Vatansever bir aydın, herhangi bir dış etkene ihtiyaç duymadan ve karşılaştığı zorluklara aldırmandan yurdunu ve milletini seven, ait olduğu değerler için her türlü fedakârlığı göze alan insandır. Vatanda sadece biyolojik anlamda yaşayan, ondan nemalanan değil, onu yüreğinde taşıyan insandır. Kendisini vatanın bir parçası değil, vatani vücudunun bir cüzü olarak gören insandır. Necid çöllerinde, susuzluktan bayılma noktasına geldiği hâlde, kendisinden çok kafilâde bulunan diğer arkadaşlarını düşünebilen insandır.

Aydın olmak: Çanakkale'yi bilmek, unutmamak ve unutturmamak, Âkif gibi onun için yapılabileceklerin en güzelini yapmaya çalışmaktır.

Aydın olmak Çanakkale'yi bilmek, unutmamak ve unutturmamak, Âkif gibi onun için yapılabileceklerin en güzelini yapmaya çalışmaktır. Bugün önümüzde önce tarihsel bir olgu olarak yaşanmış bir Çanakkale destanı, bir de onun bugünlere taşınmasını sağlayan başta "Çanakkale Şehitlerine" şiiri olmak üzere bu savaşı anlatan edebî eserlerimiz vardır. Tarihi yapmak kadar, onu geleceğe doğru ve etkili bir şekilde taşımak da çok önemlidir. Toplumun belki önce kendisi için fedakârlık yapacak insanlara ihtiyacı vardır, ama yapılanları geleceğe aktarmak, en az yapılanlar kadar önemlidir. İşte Mehmet Âkif'i büyük yapan sır da burada yatar: O, hem milleti için fedakârlık yapan, hem de bunu gelecek kuşaklara aktaran insandır.

*Çanakkale Muharebelerinde
Halkın Direnişi*

MEHMET ÂKİF ERSOY'UN ANISINI YAŞATAN MÜZELER

Zehra KOÇAK ASLAN
Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni

Çanakkale Bayramiç Mehmet
Âkif Ersoy'un Evi ve Müzesi

Vatan şairimiz Mehmet Âkif Ersoy'un çocukluk yıllarını geçirdiği Çanakkale'nin Bayramiç ilçesi Câmicedit Mahallesi'ndeki iki katlı evi, aslına uygun olarak restore edildi. Müze 2017 yılında ziyaretçilerine kapılarını açtı.

Çanakkale Bayramiç Mehmet Âkif Ersoy'un Evi ve Müzesi

İstanbul Mehmet Âkif Ersoy Şiir Müzesi

İstiklâl Şairi Mehmet Âkif Ersoy adına kurulan Şiir Müzesi, İstiklâl Marşı'nın kabulünün 97'nci yıl dönümü vesilesiyle İstanbul Beykoz'da açıldı.

İstiklâl Şairi Mehmet Âkif Ersoy adına kurulan Şiir Müzesi, İstiklâl Marşı'nın kabulünün 97'nci yıl dönümü vesilesiyle İstanbul Beykoz'da açıldı.

Müze Osmanlı Türkçesiyle yayınlanmış el yazması divanlar, ilk baskı şiir kitapları, şiir dergileri, Türk şiiri üzerine binden fazla inceleme kitabı ve beş bin kitaplık şiir kitaplığı ziyaretçileri bekliyor.

Mehmet Âkif Odası, Şiir Kütüphanesi, Seminer Odası

Mehmet Âkif Odası, Şiir Kütüphanesi, Seminer Odası bölümleriyle tasarlanarak ziyarete açılan müzede, şairin Safahat ve Gölgeleer kitabının orijinal ilk baskıları, Âkif'in çıkardığı Sırât-ı Müstakim Dergisi'nin 7 ciltlik tam koleksiyonu bulunuyor.

Müze ayrıca, Âkif'in ve Türk şiirine damga vuran şairlerin şiirleri, sesli olarak dinlenebiliyor.

İstanbul Mehmet Âkif Ersoy Şiir Müzesi, Beykoz

Bağcılar Tâceddin Dergâhı Müzesi

Âkif dostları, ünlü şairimiz Mehmet Âkif Ersoy'u daha iyi anlamak ve yakından tanımak için Tâceddin Dergâhı Müzesi'ni gezerek bilgi alıyor.

Bağcılar Belediyesi Tâceddin Dergâhı Müzesi'ni ziyaret edenler sergilenen eserleri yakından inceleme imkanı buluyorlar. Âkif'in el yazması orijinal eserleri ile ilgili ziyaretçilere bilgi veriliyor. Müze'de Âkif'e ait milletvekili olduğu dönem Meclis'teki albümü, berati da yer alıyor. Müzedeki en ilginç eserlerden birisi de Âkif'in vefatından sonra öğrencilerin kendi yazdıkları makalelerden oluşan on sayfalık kitapçıktır. Öğrenciler, bu kitapçığı satarak Âkif'in mezarını yaptırmışlardı.

Müzede, ayrıca Âkif'in ailesine gönderdiği el yazması mektupları ve şiirleri, yakın arkadaşlarıyla çektiği fotoğrafları, kart postallar ile devletin kendi adına çıkardığı pul ve paralar ile değişik dokümanlar yer alıyor.

Bağcılar Tâceddin Dergâhı Müzesi

Bağcılar Tâceddin Dergâhı Müzesi

Müze orijinali Ankara'da bulunan Tâceddin Dergâhı'nın birebir ölçülerinde ve yönünde yapılmıştır. İç mekan zengin bir içerik ile müze olarak tasarlanmıştır. Haftada dört gün tüm seanslar halinde halkın gezmesi için açıktır.

KAYNAKÇA

<https://www.canakkaletravel.com/haberler>

<https://www.trthaber.com/>

<http://www.bagcilar.bel.tr/>

ÂKİF'İN CİVARI

*Gözlerimi açmışım Mevlânâ diyarında
Karahisar'da güldüm ömrümün baharında
Şairdi kuldu dense mesut giderim amma
İsterim kabrim olsun Âkif'in civarında*

Özgür ÇOBAN

ÂKİF'İN RUH COĞRAFYASI

İstiklâl şairi, fikrimin gülü
Canımızdan içre bir candır Âkif...
Mahzun bir milletin, şarkın bülbülü
Damdaki asil, al kandır Âkif...

Yürek burçlarında bir alperendir
Kıraç topraklarda yediverendir
Gönül gözleriyle Hakk'ı görendir
Karanlığı yırtan bir tandır Âkif...

Güllere sevdalı, vatan aşığı
Kör karanlıkları yırtar ışığı
Manevî kemalin, ilmin beşiği
Sofrada bereket, ak nandır Âkif...

Asırlık çınara tutunan yaprak
Alnı da, yüzü de kar misali ak
Edirnekapı'da yorganı toprak
Hem haysiyetimiz, hem şandır Âkif...

Seninle güzeldi gönül sarayım
Oku uzaklara fırlattı yayım
Yakuttan gölgeni nerde bulayım?
Dünya bize gurbet bir handır Âkif...

İzinden gittiği, Hakk'ın yolu
Kükremiş bir seldi, Anadolu'yu
Hakikat nehrinin güçlü kolu
Kökleri mazide bu andır Âkif

Ersoy'ludur Âkif, er oğlu erdir
İmanın ışığı gözünde ferdir
Çanakkale ateş, Türk'e mahşerdir
Memleket toprağı; Kars, Van'dır Âkif...

Hakk'ın çeşmesinden doldurdu tası
İmanla silindi kalplerin pası
Mümin yaşamaktı tek ihtirası
Üstün şahsiyetin Kur'an'dır Âkif...

Milletin gönlünde yaşar hatıran
Derdimiz derdindi, milletti sevdan
Hakk aşkıyla dolar manevî sofran
Sensiz bu topraklar virandır Âkif...
Dosttur müminlere, candan özge can

Başı secdededir ağarırken tan
Dili Hakk'ı söyler, elinde Kur'an
Fazilet timsali, zîşandır Âkif...

Yalın ayaklarla cepheye koştu
Zafer müjdesiyle yüreği coştı
Hamiyet zengini, kesesi boştu
Kurtuluşun remzi, nişandır Âkif...

Hakk'ın dergâhına postunu serdi
Dikenler içinden gonca gül derdi
Ateşlerden geçip maksuda erdi
Baharı görmeyen hazandır Âkif...

Gaflet uykusundan uyandırdı O...
Yürekleri Hakk'a dayandırdı O...
Bayrağı al kana boyandırdı O...
Oynanan oyunu bozandır Âkif...

Kışları yaşadı baharda, yazda
Paltosuz dolaştı gece ayazda
Ak alnı secdede, dili niyazda
Minarede mahzun ezandır Âkif...

Vatan, millet, bayrak aşkıyla yandı
Seherde kuşlarla Rabbini andı
Cennet-i Âlâ'da Kevser'e kandı
Çile ateşinde kazandır Âkif...

Şiir göklerinde bir yıldızdı O...
Paslı gönüllerde bir yaldızdı O...
Aydınlık yarına koşan hızı O...
Şaşmayan terazi, mizandır Âkif...

En büyük eseri İstiklâl Marşı
Büyük küçük söyler inler köy, çarşı...
Esarete düşman, mandağa karşı
Basiret nazarı, izandır Âkif...

Bir savaş yaşandı; amansız, çetin
Karşısında durduk her esaretin
Şahadet şerbeti içen milletin
İlk ve son marşını yazandır Âkif...

M. Nihat MALKOÇ

İLÇEMİZDE YAPILAN ANMA PROGRAMI VE ETKİNLİKLER

İstiklâl Marşımızın Kabulünün 100. Yılı ve Mehmet ÂKİF ERSOY'u Çevrim İçi Anma Programı

12 Mart Cuma günü Küçükçekmece Kaymakamlığı adına Fahreddin Kerim Gökay Anadolu Lisesi tarafından İstiklâl Marşı'mızın kabulünün 100. Yılı ve Mehmet Âkif ERSOY'u anma günü dolayısıyla çevrim içi tören düzenlenmiştir. Saygı duruşu ve İstiklâl Marşı'nın okunmasıyla başlayan törende Fahreddin Kerim Gökay Anadolu Lisesi Müdürü Hamdi ÇAKIR ve Küçükçekmece İlçe Millî Eğitim Müdürümüz Murat GÖZÜDOK günün anlam ve önemini belirten konuşmalar yapmışlardır. Tören Fahreddin Kerim Gökay Anadolu Lisesi öğrencilerinin sergilediği "10 Kıtâ Bir Vatan İlelebet İstiklâl " oratoryosuyla ve Küçükçekmece Mehmet Âkif Ersoy İlkokulu tarafından hazırlanan ve Türkiye'nin farklı şehirlerinden gelen çekimlerle tamamlanan "10 Kıtâ 41 Ses" adlı çalışma ile devam etmiştir. Tören resim ve fotoğraf sergisiyle sona ermiştir

*Yalın ayaklarla cepheye koştu
Zafer müjdesiyle yüreği coştu
Hamiyet zengini, kesesi boştu
Kurtuluşun remzi, nişanıdır Âkif...*

“10 Kıt 41 Ses” Etkinliđi

Küçükçekmece ilçesi Mehmet Akif Ersoy İlkokulu, Okul Müdürü Eyyüp GÜZEL, öğretmen ve öğrencileri İstiklâl Marşımızın şairi, Merhum Mehmet Âkif Ersoy’u Edirnekapı Şehitliği’ndeki kabri başında ziyaret ederek İstiklâl Marş’ını okuyarak anlamlı bir etkinlik gerçekleştirmişlerdir.

Mehmet Âkif Ersoy İlkokulu Müdürlüğü ayrıca İstiklâl Marş’ının kabulünün 100. Yılı münasebetiyle “10 Kıt 41 Ses” adı altında aylarca emek vererek İstiklâl Marş’ının her bir satırını 41 farklı ildeki değişik yaş ve meslek gruplarından gönüllü katılımcılarla ve o şehrin sembolü olan mekânlarda millî duygular içerisinde marşımız okunarak video çekimleri yapılmıştır. Hazırlanan bu özel klip ulusal basın-yayının haber programlarında ilgi görmüştür.

Hazırlanan video ve haber linklerine ulaşmak için QR kodlarını okutabilirsiniz.

Her Kıta Bir Fidan Etkinliđi

Törenden iki gün önce, bağımsızlığımızın sembolü İstiklâl Marşı'nın kabulünün 100. yılı nedeniyle 10 Mart 2021 tarihinde saat 10.10'da, Halkalı Mehmet Akif Ersoy Çok Programlı Anadolu Lisesi Müdürü Yener KESKİNPALA ve Müdür Yardımcısı Onur ÇAKMAK koordinatörlüğünde İstiklâl Marşımızın 10 kıtasını temsilen 10 okulumuzda 10 fidan dikme etkinliği düzenlenmiştir. **"Her Kıta Bir Fidan"** adını alan bu etkinlik, günün anlam ve önemine dikkat çekmek amacıyla 10.03.2021 saat:10.10'da gerçekleştirilmiştir. Sayfamızdaki fotoğraflar, **Her Kıta Bir Fidan** etkinliğine aittir.

"On Kıta Bir Vatan, İlelebet İstiklâl"

İstiklâl Marşı Şairimiz Mehmet Âkif Ersoy'un Kabrinin Ziyareti ve Saygı Yürüyüşü

Törenden bir gün önce, Halkalı Mehmet Akif Ersoy Çok Programlı Anadolu Lisesi Müdürlüğü Okul Müdürü, idareci ve öğretmenleri Merhum Mehmet Akif Ersoy'u Edirnekapı Şehitliği'ndeki kabri başında ziyaret edip dua etmişlerdir. Merhum şairin öğrenciliğini geçirdiği Halkalı Ziraat Baytar Mektebine -İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi- Fatih'ten Halkalı'ya yürümesinin hatırasına yönelik yürüyüş tertip etmişlerdir. Bu yürüyüş etkinliğinin bir bölümüne İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Rektör Yardımcısı Prof. Dr. İbrahim GÜNEY, öğretim üyeleri ve Küçükçekmece İlçe Millî Eğitim Müdürümüz Sn. Murat GÖZÜDOK katılarak eşlik etmişlerdir. Mehmet Akif ERSOY'un anılarıyla dolu tarihî Üniversite ve müzeler ziyaret edilmiştir.

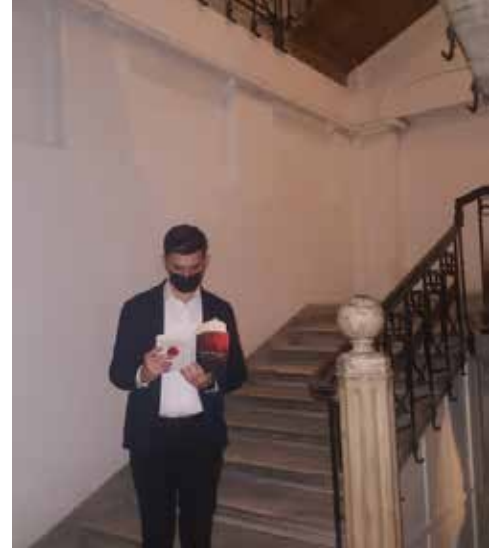

Safahat Okuma Grupları Etkinliđi

Millî Eğitim Bakanlığı Merkez Yürütme Kurulunca bu yılın teması *"On Kita Bir Vatan, İlelebed İstiklâl"* olarak belirlenmiştir.

İstanbul İl Millî Eğitim Müdürlüğü bu tema çerçevesinde *"İstiklâl Marşımızın 100. Yılında 100 Etkinlik"* projesini hayata geçirmiştir. Bu bağlamda, 26 Şubat 2021 tarihinde bu proje kapsamında İsmet Aktar Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesinden bir grup öğrenci, Okul Müdürü Hüseyin ÇELİK ile Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni Özge DEMİRACO rehberliğinde önce Âkif'in İstanbul'da son günlerini geçirdiği Beyoğlu Mısır Apartmanı'na gitmiş sonra Edirnekapı Şehitliği'ndeki mezarında dua etmişlerdir. Daha sonra Âkif'in öğrencisi olduğu Halkalı Ziraat Baytar Mektebine -İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi- giderek *"Safahat Okuma"* etkinliğiyle millî şairimizi bir kez daha yad etmişlerdir.

**KÜÇÜKÇEKMECE
İLÇE MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ**

